

Regional Refugee Response
For the Ukraine Situation

POLSKA BADANIE SPOŁECZNO - EKONOMICZNE

Grudzień 2024

WSPARCIE

BADANIE ZOSTAŁO PRZEPROWADZONE W RAMACH:

**Regional Refugee Response
for the Ukraine Situation**

SPIS TREŚCI

Wykaz akronimów	5
Szczeble administracji w Polsce	6
Wykaz wykresów, tabel i map.....	6
WPROWADZENIE	11
Podstawowe informacje.....	11
Cel i zakres	12
METODYKA	13
Wielkość próby.....	13
Dobór próby i reprezentatywność.....	13
Zasięg geograficzny	14
Ograniczenia	14
Zbieranie danych	15
Analiza danych.....	15
USTALENIA	17
Profil respondentów	17
Profil gospodarstw domowych	20
EDUKACJA	21
OCHRONA	27
Stan cywilny	32
Odpowiedzialność wobec ludności dotkniętej kryzysem	34
Niepełnosprawność	42
Wizyty powrotne w Ukrainie	45
Bezpieczeństwo i ochrona	49
Relacje ze społecznością przyjmującą.....	51
OCHRONA DZIECI	53
PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ	56
WŁĄCZENIE SPOŁECZNO-EKONOMICZNE I ŹRÓDŁA UTRZYMANIA	61
Środki do życia i integracja	61
Możliwości ekonomiczne.....	71
Wskaźniki radzenia sobie z trudnościami	76

ZDROWIE.....	79
Dostęp.....	79
Zdrowie i żywienie dzieci	83
Wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcie psychospołeczne (MHPSS)	85
OCHRONA PRZED WYZYSKIWANIEM I WYKORZYSTYWANIEM SEKSUALNYM.....	89
SCHRONIENIE/ZAKWATEROWANIE	92

Wykaz akronimów

AAP: odpowiedzialność wobec ludności dotkniętej kryzysem

GBV: przemoc ze względu na płeć

GUS: Główny Urząd Statystyczny

IMWG: grupa robocza ds. zarządzania informacjami

IOM: Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji

LCSI: wskaźnik strategii radzenia sobie z trudnościami

MHPSS: wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcie psychospołeczne

MSNA: wielosektorowa ocena potrzeb

n: całkowita liczba obserwacji

NEET: młodzież niekształcąca się, niepracująca ani nie szkoląca się

PESEL: osobisty numer identyfikacyjny w Polsce

PSEA: ochrona przed wyzyskiwaniem i wykorzystywaniem seksualnym

R: język programowania, język skryptowy o otwartym kodzie źródłowym do celów analityki predykcyjnej i wizualizacji danych

rCSI: wskaźnik obniżonej strategii radzenia sobie z trudnościami

RRP: plan reagowania dotyczący uchodźców

SEIS: badanie społeczno-ekonomiczne

SPSS: oprogramowanie statystyczne do zarządzania danymi, zaawansowanej analityki i analityki wielowymiarowej

TP: ochrona tymczasowa

UNHCR: Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców

UNICEF: Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci

WG: Grupa Waszyngtońska

WHO: Światowa Organizacja Zdrowia

Szczeble administracji w Polsce

Podział administracyjny Polski od 1999 r. opiera się na trzech poziomach podziału. Terytorium kraju podzielone jest na województwa, te z kolei dzielą się na powiaty, a te z kolei na gminy. Duże miasta zazwyczaj mają status zarówno gminy, jak i powiatu. Obecnie w Polsce istnieje 16 województw (admin1), 380 powiatów, w tym 66 miast na prawach powiatu (admin2) oraz 2 478 gmin (admin3).

Wykaz wykresów, tabel i map

Wykres 1 – Respondenci według płci (n=1 290)

Wykres 2 – Respondenci według grup wiekowych (n=1 290)

Wykres 3 – Respondenci według narodowości (n=1 290)

Wykres 4 – Respondenci według pochodzenia etnicznego (samoidentyfikacja) (n=1 290)

Mapa 1 – Pochodzenie respondentów według obwodu (n=1 290)

Mapa 2 – Lokalizacja wywiadów (n=1 290)

Wykres 7 – Odsetek dzieci w wieku szkolnym, w przypadku których zadeklarowano, że uczęszczają do szkoły w Polsce w roku szkolnym 2023/2024 (n=1 217)

Wykres 8 – Ostatni poziom wykształcenia uzyskany w roku szkolnym 2023/2024 (n=879)

Wykres 9 – Główne bariery utrudniające dzieciom uczęszczanie do szkoły w Polsce (n=320)

Wykres 10 – Gospodarstwa domowe planujące zapisać swoje dzieci do polskiego systemu edukacji na rok szkolny 2024/2025 (n=1 049)

Wykres 11 – Dzieci w wieku szkolnym zamierzające uczestniczyć w ukraińskim systemie kształcenia na odległość w roku szkolnym 2024/2025 (n=309)

Wykres 12 – Dzieci w wieku szkolnym uczestniczące w ukraińskim systemie kształcenia na odległość w roku szkolnym 2023/2024 (n=309)

Wykres 13 – Dzieci w wieku szkolnym pod nadzorem nauczyciela lub wykwalifikowanego pedagoga podczas nauki online (n=309)

Wykres 14 – Dzieci w wieku szkolnym przystępujące do egzaminów, uczestniczące w kształceniu online (n=309)

Wykres 15 – Średni czas spędzony dziennie na nauce przez dzieci w wieku szkolnym uczestniczące w kształceniu online (n=309)

Wykres 16 – Status prawny respondentów w Polsce (n=1 290)

Wykres 17 – Powody niezłożenia wniosku o ochronę tymczasową lub azyl w Polsce (n=84)

Wykres 18 – Gospodarstwa domowe, które napotkały trudności podczas procesu składania wniosku/wniosku o przedłużenie (n=1 290)

Wykres 19 – (Główne) trudności napotkane podczas procesu składania wniosku (n=39)

Wykres 20 – Gospodarstwa domowe, w których co najmniej jeden członek nie posiada dokumentu tożsamości (n=3 093)

Wykres 21 – Gospodarstwa domowe, których członkowie muszą wymienić dokumenty tożsamości (w tym dokumenty, które utraciły ważność) (n=1 290)

Wykres 22 – Powody niewymienienia dokumentów tożsamości (n=66)

- Wykres 23** – Gospodarstwa domowe deklarujące posiadanie wiedzy na temat usług ochrony (n=1 290)
- Wykres 24** – Gospodarstwa domowe zgłaszające zmiany w składzie rodziny/statusie cywilnym od czasu opuszczenia Ukrainy (n=1 290)
- Wykres 25** – Gospodarstwa domowe zgłaszające trudności w rejestrowaniu zmian w składzie rodziny/stanie cywilnym w urzędzie (n=140)
- Wykres 26** – Rodzaje wyzwań napotykanych podczas rejestrowania zmian w składzie rodziny/stanie cywilnym w urzędzie (n=25)
- Wykres 27** – Gospodarstwa domowe, które otrzymały pomoc w ciągu ostatnich trzech miesięcy (n=1 290)
- Wykres 28** – Gospodarstwa domowe wyrażające niezadowolenie z pomocy otrzymanej w ciągu ostatnich trzech miesięcy (n=590)
- Wykres 29** – Rodzaje otrzymanej pomocy (n=590)
- Wykres 30** – Rodzaje pomocy, w odniesieniu do których gospodarstwa domowe wyraziły niezadowolenie (n=48)
- Wykres 31** – Powody niezadowolenia z pomocy humanitarnej (n=48)
- Wykres 32** – Gospodarstwa domowe doświadczające trudności w dostępie do informacji (n=1 290)
- Wykres 33** – Preferowane kanały otrzymywania informacji, % gospodarstw domowych na kanał (n=1 290)
- Wykres 34** – Preferowane sposoby przekazywania informacji zwrotnych podmiotom świadczącym pomoc (n=1 290)
- Wykres 35** – Najczęściej zgłaszane potrzeby priorytetowe, według % gospodarstw domowych na rodzaj zgłoszonej potrzeby priorytetowej (n=1 290)
- Wykres 36** – Dzieci i dorośli deklarujący dostęp do bezpiecznych i poufnych mechanizmów przekazywania informacji zwrotnych i zgłaszania opartych na społeczności (n=1 290)
- Wykres 37** – Dzieci i dorośli, którzy uważają, że otrzymują odpowiednią odpowiedź na obawy związane z ochroną zgłaszane przez nich za pośrednictwem mechanizmów opartych na społeczności (n=1 290)
- Wykres 38** – Osoby zgłaszające trudności z widzeniem nawet w okularach (n=169)
- Wykres 39** – Osoby zgłaszające trudności ze słyszeniem, nawet jeśli używają aparatu słuchowego (n=54)
- Wykres 40** – Osoby zgłaszające trudności z chodzeniem lub wchodzeniem po schodach (n=194)
- Wykres 41** – Osoby zgłaszające trudności z zapamiętywaniem lub koncentracją (n=73)
- Wykres 42** – Osoby zgłaszające trudności z czynnościami związanymi z samoopieką, takich jak kąpiel czy ubieranie się (n=46)
- Wykres 43** – Osoby zgłaszające trudności w porozumiewaniu się, nawet jeśli używają własnego języka (n=43)
- Wykres 44** – Gospodarstwa domowe, w których co najmniej jeden członek odwiedził Ukrainę po 24 lutego 2024 r. (n=1 290)
- Wykres 45** – Powody braku możliwości odwiedzenia Ukrainy (n=335)
- Wykres 46** – Powody wizyty w Ukrainie (n=467)
- Wykres 47** – Średni czas pobytu w Ukrainie podczas ostatniej wizyty (n=467)
- Wykres 48** – Gospodarstwa domowe doświadczające trudności z powrotem po wizycie w Ukrainie (n=467)
- Wykres 49** – Rodzaje problemów napotkanych po powrocie z Ukrainy (n=81)
- Wykres 50** – Plany gospodarstw domowych w ciągu najbliższych 12 miesięcy (n=1 290)
- Wykres 51** – Respondenci zgłaszający poczucie bezpieczeństwa podczas samotnych spacerów po zmroku w swojej okolicy (n=1 290)

- Wykres 52** – Respondenci zgłaszający obawy o bezpieczeństwo w przestrzeni publicznej (n=1 290)
- Wykres 53** – Gospodarstwa domowe zgłaszające dobre relacje ze społecznością przyjmującą (n=1 290)
- Wykres 54** – Gospodarstwa domowe zgłaszające relacje ze społecznością przyjmującą (n=1 290)
- Wykres 55** – Gospodarstwa domowe zgłaszające napięcia ze społecznością przyjmującą od momentu przyjazdu do Polski (n=1 290)
- Wykres 56** – Gospodarstwa domowe zgłaszające określone rodzaje wrogich zachowań (n=507)
- Wykres 57** – Gospodarstwa domowe zgłaszające domniemywane powody wrogich zachowań (n=507)
- Wykres 58** – Zagrożenia, na jakie narażeni są chłopcy w wieku poniżej 18 lat (n=466)
- Wykres 59** – Zagrożenia, na jakie narażone są dziewczynki w wieku poniżej 18 lat (n=407)
- Wykres 60** – Znajomość usług zgłaszania przemocy wobec dzieci w społeczności (n=1 290)
- Wykres 61** – Znajomość dostępnych usług zdrowotnych dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)
- Wykres 62** – Znajomość dostępnych usług psychospołecznych dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)
- Wykres 63** – Znajomość dostępnych usług bezpieczeństwa (policja, bezpieczne schroniska) dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)
- Wykres 64** – Znajomość dostępnych specjalnych telefonów zaufania dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)
- Wykres 65** – Znajomość dostępnych usług pomocy prawnej dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)
- Wykres 66** – Główne bariery w dostępie do usług dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)
- Wykres 67** – Obawy dotyczące bezpieczeństwa kobiet i dziewcząt (n=1 219)
- Wykres 68** – Jakie usługi pomogłyby Ci poprawić swoją sytuację finansową i możliwości w Polsce?
- Wykres 69** – Średni dochód gospodarstwa domowego
- Wykres 70** – Odsetek młodzieży NEET
- Wykres 71** – Najwyższy poziom formalnego wykształcenia respondenta (n=1 952)
- Wykres 72** – Osoby, które potrafią skutecznie komunikować się w języku polskim (n=2 179)
- Wykres 73** – Aktywność zawodowa wśród osób w wieku produkcyjnym 15–60 lat (kobiety) i 15–65 lat (mężczyźni) (n=1,880)
- Wykres 74** – Czy dana osoba wykonywała odpłatną pracę na rzecz innej osoby w ciągu ostatnich 7 dni? (w tym praca nieformalna lub niezgłoszona) (n=1 952)
- Wykres 75** – Czy w ciągu ostatnich 7 dni dana osoba prowadziła działalność gospodarczą lub inną działalność generującą dochód? (n=753)
- Wykres 76** – Czy dana osoba próbowała znaleźć odpłatną pracę lub rozpocząć działalność gospodarczą w ciągu ostatnich 30 dni? (n=631)
- Wykres 77** – Które z poniższych stwierdzeń najlepiej opisuje, czym obecnie zajmuje się dana osoba? (n=631)
- Wykres 78** – Ile godzin tygodniowo zazwyczaj pracuje dana osoba, wykonując tę pracę? (n=1 308)
- Wykres 79** – Jaka jest główna działalność zakładu lub przedsiębiorstwa, w którym pracuje dana osoba? (n=1 308)
- Wykres 80** – Jakie trudności (jeśli w ogóle) napotkała dana osoba w znalezieniu pracy w Polsce? (n=1 952)

- Wykres 81** – Główne zajęcia osób przed wyjazdem z Ukrainy (n=1 952)
- Wykres 82** – Obszary zatrudnienia osób przed wyjazdem z Ukrainy (n=1 312)
- Wykres 83** – Ocena ogólnego poziomu dochodów przez gospodarstwo domowe (n=1 290)
- Wykres 84** – Źródła dochodu gospodarstwa domowego w ciągu ostatnich 30 dni lub od momentu przybycia, jeśli miało to miejsce mniej niż miesiąc temu (n=1 290)
- Wykres 85** – Czy dana osoba ma członka rodziny w Ukrainie, który wspiera finansowo gospodarstwo domowe? (n=1 290)
- Wykres 86** – Świadczenia z tytułu ochrony socjalnej otrzymane od polskiego rządu w ciągu ostatnich 30 dni (n=602)
- Wykres 87** – Świadczenia z tytułu ochrony socjalnej otrzymane od ukraińskiego rządu w ciągu ostatnich 30 dni (n=286)
- Wykres 88** – Inne formy dochodu w ciągu ostatnich 30 dni (n=30)
- Wykres 89** – Poziom zadowolenia ze wsparcia zapewnianego przez polskie systemy ochrony socjalnej (n=598)
- Wykres 90** – Osoby potrzebujące usług opieki zdrowotnej (n=3 093)
- Wykres 91** – Osoby, które uzyskały dostęp do usług opieki zdrowotnej (n=947)
- Wykres 92** – Bariery w dostępie do usług opieki zdrowotnej w ciągu ostatnich 30 dni (n=160)
- Wykres 93** – Osoby cierpiące na choroby przewlekłe (n=3 093)
- Wykres 94** – Kobiety napotyające bariery w dostępie do usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego (n=1 455)
- Wykres 95** – Gospodarstwa domowe, w których uprawnieni członkowie posiadają ubezpieczenie zdrowotne (n=1 290)
- Wykres 96** – Powody, dla których osoby nie posiadają ubezpieczenia zdrowotnego (n=84)
- Wykres 97** – Dzieci (w wieku od 9 miesięcy do 5 lat) zaszczepione 1. dawką szczepionki przeciwko odrze (n=245)
- Wykres 98** – Dzieci (w wieku od 9 miesięcy do 5 lat) zaszczepione 2. dawką szczepionki przeciwko odrze (n=165)
- Wykres 99** – Wczesne rozpoczęcie karmienia piersią dzieci w wieku od 0 do 23 miesięcy (od 0 do <24 miesięcy) (n=53)
- Wykres 100** – Wyłącznie karmienie piersią dzieci w wieku poniżej 6 miesięcy (niemowlęta w wieku <6 miesięcy) (n=7)
- Wykres 101** – Inne pokarmy i napoje spożywane przez dziecko (n=6)
- Wykres 102** – Gospodarstwa domowe, w których co najmniej jeden członek zmagają się z problemami związanymi ze zdrowiem psychicznym lub problemami psychospołecznymi (n=2 903)
- Wykres 103** – Osoby, które próbowały uzyskać dostęp do usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (n=716)
- Wykres 104** – Rodzaje świadczonych usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (n=350)
- Wykres 105** – Miejsca, w których świadczone usługi wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (n=340)
- Wykres 106** – Zgłaszane bariery w dostępie do usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (n=2 903)

- Wykres 107** – Zmiany w samopoczuciu po skorzystaniu z usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (n=350)
- Wykres 108** – Gospodarstwa domowe wyrażające zadowolenie z zachowania pracowników organizacji pomocowych w okolicy (n=1 290)
- Wykres 109** – Powody niezadowolenia z zachowania pracowników organizacji pomocowych (n=31)
- Wykres 110** – Gospodarstwa domowe, które wiedzą, gdzie zgłosić niewłaściwe zachowanie pracownika organizacji pomocowej (n=1 290)
- Wykres 111** – Preferowane kanały zgłaszania niewłaściwego zachowania osób udzielających pomocy i innych delikatnych kwestii (n=1 290)
- Wykres 112** – Gospodarstwa domowe według formy zakwaterowania (n=1 290)
- Wykres 113** – Gospodarstwa domowe według ustaleń dotyczących płatności za zakwaterowanie (n=1 290)
- Wykres 114** – Rodzaje dokumentacji potwierdzającej zajmowanie zakwaterowania (n=1 290)
- Wykres 115** – Gospodarstwa domowe zgłaszające wystarczające/odpowiednie ogrzewanie do utrzymania ciepła (n=920)
- Wykres 116** – Gospodarstwa domowe zgłaszające wystarczającą izolację (n=920)
- Wykres 117** – Gospodarstwa domowe zgłaszające wystarczającą ilość ciepłej wody (n=920)
- Wykres 118** – Gospodarstwa domowe, które opłacają czynsz bez trudności finansowych (n=986)
- Wykres 119** – Przewidywana długość pobytu w obecnym miejscu zamieszkania, w razie potrzeby (n=1 290)
- Wykres 120** – Gospodarstwa domowe znajdujące się pod presją opuszczenia kraju (n=265)
- Wykres 121** – Powody odczuwania presji na opuszczenie obecnego miejsca zamieszkania (n=52)

Zbiór danych jest dostępny w bibliotece mikrodanych UNHCR.

[Polska – Badanie społeczno-ekonomiczne \(SEIS\) – 2024 \(unhcr.org\)](https://data.unhcr.org/datasets/polska-seis-2024)

WPROWADZENIE

Od początku zakrojonej na szeroką skalę inwazji Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 r. miliony obywateli Ukrainy zostały zmuszone do opuszczenia swoich domów. Do września 2024 r. z powodu konfliktu z Ukrainy łącznie uciekło 6,7 mln osób¹. Polska przyjęła największą liczbę uchodźców z Ukrainy, tj. 976 486 osób (stan na 10 września 2024 r.)². Liczby te rosną z dnia na dzień ze względu na niestabilną sytuację w zakresie bezpieczeństwa, trwające niedobory energii i systematyczne niszczenie infrastruktury w Ukrainie.

Od maja do czerwca 2024 r. UNHCR i IOM przeprowadziły badanie społeczno-ekonomiczne (SEIS) w celu zebrania danych na temat najpilniejszych potrzeb populacji uchodźców w Polsce. Badanie SEIS, wcześniej znane jako wielosektorowa ocena potrzeb (MSNA), jest kluczowym narzędziem wykorzystywanym na potrzeby opracowania regionalnego planu reagowania (RRP). Badanie to jest wspólnym wysiłkiem mającym na celu zebranie kompleksowych i dokładnych danych, które są wykorzystywane w procesie planowania, wdrażania i oceny programów mających na celu zaspokojenie zidentyfikowanych potrzeb. Badanie objęło 1 290 gospodarstw domowych liczących 3 093 członków w 16 województwach w Polsce. Ustalenia z badania SEIS zostaną wykorzystane do opracowania regionalnego planu reagowania dotyczącego uchodźców (RRP) w Polsce na lata 2025–2026.

Podstawowe informacje

Od momentu rozpoczęcia przez Rosję zakrojonej na szeroką skalę inwazji i wybuchu wojny w Ukrainie minęły ponad dwa lata, co doprowadziło do przedłużających się przesiedleń i pogłębiającego się kryzysu humanitarnego. Pomimo nieustającej hojności krajów przyjmujących, w szczególności Polski, która przyjęła miliony uchodźców, sytuacja w 2024 r. nadal jest krytyczna. Aby sprostać zmieniającym się potrzebom wysiedlonej ludności, konieczna jest skoordynowana reakcja humanitarna na poziomie regionalnym.

Według stanu na wrzesień 2024 r. w całej Europie odnotowano 6,7 mln uchodźców z Ukrainy, z czego prawie 2 mln przebywa w krajach objętych regionalnym planem reakcji dotyczącym uchodźców (RRP), w tym na Białorusi, w Bułgarii, Czechach, Estonii, na Węgrzech, Łotwie, Litwie, w Mołdawii, Polsce, Rumunii i na Słowacji.

W regionalnym planie reagowania dotyczącym uchodźców na 2024 r.³ przewidziano spadek liczby nowo wysiedlonych uchodźców przybywających do krajów sąsiednich w porównaniu z początkowymi latami kryzysu. Znaczna liczba uchodźców będzie jednak nadal wymagać pomocy w zakresie wstępnego przyjęcia i stałego wsparcia.

W 2022 r. i 2023 r. Bułgaria, Czechy, Węgry, Mołdawia, Polska, Rumunia i Słowacja z powodzeniem przeprowadziły wielosektorowe oceny potrzeb (MSNA) zgodnie z planem reakcji dotyczącym

¹ <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

² <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/location/10781>

³ <https://data.unhcr.org/en/documents/details/105903>

uchodźców z Ukrainy na 2023 r. Oceny te, przeprowadzone w tym samym czasie i przy użyciu zharmonizowanej metodyki w całym regionie, dostarczyły cennych informacji na temat potrzeb populacji uchodźców. Estonia, Łotwa i Litwa wdrożyły łagodniejszą wersję MSNA dopiero w 2023 r., zapewniając porównywalne wyniki we wszystkich krajach objętych RRP. Ustalenia z MSNA przeprowadzonej w 2023 r. stanowiły istotny wkład w opracowanie dokumentu RRP dotyczącego sytuacji na Ukrainie w 2024 r., podobnie jak ustalenia z 2022 r.

Biorąc pod uwagę, jak ważne jest zrozumienie tendencji i dostosowanie się do zmian, UNHCR, w ramach międzyagencyjnego regionalnego planu reagowania, postanowił powtórzyć gromadzenie danych w 2024 r. w zmienionej wersji, aby umożliwić porównanie z danymi z wcześniejszych okresów, pod nową nazwą – badanie społeczno-ekonomiczne (SEIS).

Badanie SEIS 2024 zostało przeprowadzone w tych samych 10 krajach, co w 2023 r. – tj. w Bułgarii, Czechach, Estonii, na Węgrzech, Łotwie, Litwie, w Mołdawii, Polsce, Rumunii i na Słowacji. Ten wspólny wysiłek opiera się na wiedzy zdobytej podczas poprzednich ocen i ma na celu wsparcie elastycznej i adaptacyjnej strategii humanitarnej w obliczu bieżących wyzwań związanych z konfliktem w Ukrainie.

Cel i zakres

Badanie SEIS jest kluczowym narzędziem międzyagencyjnym służącym do planowania, ustalania priorytetów, podejmowania decyzji i opracowywania programów uwzględniających konkretne potrzeby. Głównym celem badania SEIS jest wsparcie cyklu planowania RRP poprzez dostarczenie aktualnych informacji na temat wielosektorowych potrzeb i priorytetów uchodźców z Ukrainy. Wyniki SEIS dostarczają informacji podmiotom prowadzącym działania humanitarne i zainteresowanym stronom i pomagają im zrozumieć zmieniającą się sytuację, identyfikować zagrożenia i słabe punkty oraz pozyskiwać fundusze od darczyńców.

Główne cele badania SEIS:

- zapewnienie wielosektorowego, porównywalnego przeglądu i aktualnych informacji na temat potrzeb, możliwości i trudności uchodźców z Ukrainy w 10 krajach objętych RRP, przy jednoczesnym wsparciu opartego na dowodach procesu planowania pomocy humanitarnej, ustalania priorytetów i kształtowania polityki;
- zapewnienie jasnego zrozumienia zmieniających się potrzeb i trudności różnych grup uchodźców, w tym kobiet, dzieci, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i innych osób, które napotkają dodatkowe zagrożenia i bariery;
- zrozumienie czynników warunkujących potrzeby oraz wagi tych potrzeb z perspektywy zarówno sektorowej, jak i międzysektorowej, co pomoże zidentyfikować różnice między grupami ludności i obszarami geograficznymi;
- zapewnienie, aby perspektywy i preferencje uchodźców z Ukrainy były odzwierciedlone w planach strategicznych i planach reagowania;
- lepsze ukierunkowanie świadczenia pomocy przez gromadzenie wystarczających danych na potrzeby przyszłych interwencji opartych na danych;

- poprawa dokładności i kompletności wskaźników społeczno-ekonomicznych dotyczących uchodźców w celu wsparcia opartego na dowodach procesu planowania integracji i rozwiązań długoterminowych.

Główną populacją docelową badania SEIS 2024 byli uchodźcy z Ukrainy, którzy mieszkali w krajach objętych RRP w momencie gromadzenia danych. W Polsce ocenę przeprowadzono w całym kraju, z podziałem na poszczególne regiony (województwa).

METODYKA

Metodyka zastosowana w tej ocenie miała na celu zapewnienie zgodności ustaleń z poprzednimi wielosektorowymi ocenami (MSNA) przeprowadzonymi w 2022 r. i 2023 r. Proces ten obejmował współpracę międzyagencyjną między UNHCR i IOM, przy aktywnym udziale polskiego rządu (za pośrednictwem Głównego Urzędu Statystycznego – GUS), a także wsparcie ze strony międzysektorowej grupy roboczej. W okresie od 16 maja do 24 czerwca 2024 r. przeprowadzono łącznie 1 290 wywiadów w gospodarstwach domowych, w których wzięły udział 3 093 osoby. To kompleksowe podejście obejmowało zarówno obszary miejskie, jak i wiejskie w 16 polskich województwach, co zapewniło zróżnicowaną próbę reprezentatywną dla populacji uchodźców.

Wielkość próby

W oparciu o obecną populację uchodźców z Ukrainy wybrano próbę 1 290 gospodarstw domowych z 95% przedziałem ufności i 5% marginesem błędu (tj. gdyby badanie zostało powtórzone wiele razy, 95% wyników mieściłoby się w zakresie $\pm 5\%$ rzeczywistych danych dotyczącej populacji). Próba została dobrana tak, aby uzyskać obraz populacji uchodźców w całej Polsce. Spośród respondentów około 80% mieszkało poza miejscami zbiorowego zakwaterowania (np. w wynajmowanych mieszkaniach lub u rodzin goszczących), natomiast 18% mieszkało w obiektach zbiorowego zakwaterowania (np. schroniska czy akademiki). Podział ten pomaga rozróżnić warunki życia uchodźców i różne wyzwania, przed którymi stoją.

Wielkość próby była wystarczająco duża, aby uchwycić niuanse różnic w różnych segmentach populacji uchodźców i umożliwić szczegółową analizę ich potrzeb i sytuacji.

Dobór próby i reprezentatywność

Aby zapewnić dobór próby odzwierciedlający geograficzne rozmieszczenie populacji uchodźców we wszystkich 16 województwach, w badaniu zastosowano metody doboru celowego i wygodnego. Celowy dobór próby obejmował wybór uczestników na podstawie określonych cech lub kryteriów istotnych w kontekście pytania – w tym przypadku uchodźców z Ukrainy. Wygodny dobór próby polegał na wybraniu uczestników, którzy byli łatwo dostępni dla ankieterów.

Obszary docelowe zidentyfikowano na podstawie danych z rejestru PESEL, danych o zapisach do szkół i wniosków o ubezpieczenie pracownicze. Dane te pomogły w opracowaniu mapy geograficznego i demograficznego rozmieszczenia ludności. Większość wywiadów przeprowadzono w miejscach

publicznych na poziomie gminy, aby zapewnić łatwy dostęp. Podejście to mogło jednak wprowadzić pewną stronniczość doboru, ponieważ koncentrowało się na bardziej dostępnych lokalizacjach, co mogło spowodować niedostateczną reprezentację osób mieszkających na odległych lub odizolowanych obszarach.

Zasięg geograficzny

Badanie objęło uchodźców we wszystkich 16 województwach, co zapewniło ogólnokrajowy przegląd doświadczeń uchodźców. Konkretnie wartości procentowe dotyczące pokrycia regionów lub ewentualne dostosowania dokonane w celu zapewnienia reprezentacji geograficznej lub uwzględnienia wieku i płci osób objętych oceną (takie jak ważenie) nie zostały uwzględnione w danych ze względu na niewielkie różnice między składem ostatecznej próby a danymi administracyjnymi.

Aby zapewnić dobór próby odzwierciedlający geograficzne rozmieszczenie populacji uchodźców we wszystkich 16 województwach, zastosowano metody **doboru celowego i wygodnego**. Celowy dobór próby obejmuje wybór uczestników na podstawie określonych cech lub kryteriów istotnych w kontekście pytania – w tym przypadku uchodźców z Ukrainy. Z kolei wygodny dobór próby polega na wybraniu uczestników, którzy są łatwo dostępni dla ankieterów.

Ograniczenia

Ograniczenia związane z ochroną danych: Rygorystyczne przepisy dotyczące ochrony danych w Polsce ograniczyły stosowanie doboru próby na podstawie listy, co potencjalnie mogło wpłynąć na reprezentatywność. Badanie musiało opierać się na celowym doborze próby, co utrudniało dotarcie do niektórych podgrup, takich jak niezarejestrowani uchodźcy lub osoby niekorzystające z usług urzędowych.

Zmiany w kontekście: Okres gromadzenia danych miał miejsce tuż przed wprowadzeniem w lipcu 2024 r. nowelizacji specustawy, która wprowadziła znaczące zmiany w polityce dotyczącej ochrony uchodźców. Oznacza to, że badanie nie uwzględnia wpływu tych zmian, w szczególności w odniesieniu do statusu tymczasowej ochrony uchodźców i dostępu do świadczeń socjalnych.

Tendencyjność odpowiedzi oraz wrażliwość na pytania: Niektórzy respondenci niechętnie rozmawiali na drażliwe tematy, takie jak dochody, ochrona czy status prawny, co mogło prowadzić do niedoszacowania danych w tych dziedzinach. Wpływ na odpowiedzi mogły też mieć uprzedzenia związane z oczekiwaniami społecznym, szczególnie w przypadku tematów kontrowersyjnych takich jak przemoc ze względu na płeć lub dyskryminacja.

Dostępność geograficzna: Chociaż badanie miało na celu objęcie uchodźców ze wszystkich województw, osoby mieszkające na odległych lub trudno dostępnych obszarach mogły być niedostatecznie reprezentowane, ponieważ wywiady przeprowadzano głównie w łatwo dostępnych miejscach publicznych.

Barierę technologiczne i językowe: Niektórzy respondenci napotkali barierę językową podczas wywiadów, a różnice kulturowe mogły wpłynąć na zrozumienie i interpretację niektórych pytań. Ograniczenia technologiczne na niektórych obszarach również wpłynęły na jakość zdalnych wywiadów, zwłaszcza w miejscach, gdzie dostęp do internetu był zawodny.

Zbieranie danych

Dane były gromadzone w ramach współpracy międzyagencyjnej pomiędzy UNHCR i IOM, przy wsparciu polskiego rządu. Ankieterzy zostali przeszkoleni w zakresie korzystania ze standardowego kwestionariusza, co zapewniło spójność zebranych danych. Większość wywiadów odbyła się bezpośrednio, co zminimalizowało kwestie związane z technologią i barierami językowymi. Dane były gromadzone na serwerze Kobo UNHCR przy użyciu aplikacji Kobotoolbox.

Dane były gromadzone na poziomie zarówno gospodarstw domowych, jak i poszczególnych osób, co pozwoliło na szczegółowe zrozumienie różnorodnych okoliczności, w jakich znajdują się uchodźcy. Przeprowadzono serię sesji szkoleniowych w celu przygotowania ankieterów terenowych do zbierania danych w różnych miastach w Polsce. Szkolenie obejmowało szczegółowe aspekty metodyki gromadzenia danych w ramach badania, w tym wykorzystanie doboru próby metodą probabilistyczną, zapewnienie poufności i uzyskanie świadomej zgody uczestników.

W sumie **21 ankieterów z UNHCR i 12 ankieterów z IOM** zostało przeszkolonych w **7 lokalizacjach** między 6 a 15 maja 2024 r. Przeprowadzono następujące szkolenia:

Warszawa	06.05.2024	Wprowadzenie do metodyki badania SEIS, technik dobierania próby, protokołów gromadzenia danych, korzystania z tabletów, procedur wyrażania zgody i zapewniania jakości danych.
Lublin	08.05.2024	
Rzeszów	09.05.2024	
Kraków	10.05.2024	
Wrocław	13.05.2024	
Poznań	14.05.2024	
Gdańsk	15.05.2024	

Podczas sesji ankieterzy uzyskali wiedzę praktyczną i otrzymali szczegółowe wyjaśnienia dotyczące celów badania SEIS, pytań, które należy zadać, i danych, które należy zebrać, a także sposobu korzystania z narzędzia Kobo za pośrednictwem telefonów komórkowych na potrzeby rejestrowania danych. Celem tych intensywnych szkoleń było zapewnienie, aby ankieterzy byli w pełni przygotowani do skutecznego i rzetelnego przeprowadzania ankiet wśród członków gospodarstw domowych.

Analiza danych

Wstępną i końcową analizę danych w ramach badania SEIS przeprowadził UNHCR, a zatwierdzenia dokonali członkowie grupy roboczej ds. zarządzania informacjami i liderzy sektorowi, przy udziale przedstawicieli Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).

W procesie czyszczenia danych w ramach **badania SEIS 2024** zastosowano zharmonizowane i regionalne podejście, aby zapewnić spójność we wszystkich uczestniczących krajach. Proces czyszczenia danych obejmował kilka kluczowych etapów: usunięto odpowiedzi testowe i zduplikowane wpisy, a także zweryfikowano cele doboru próby, przy czym 97% danych było zgodnych z pierwotnym założeniem. Z analizy wyłączono również wpisy, w których nie wyrażono zgody, oraz wywiady trwające krócej niż 10 minut lub dłużej niż 24 godziny. Brakujące lub niezarejestrowane pytania, takie jak te związane z przygotowaniem do zimy i innymi wskaźnikami społeczno-ekonomicznymi, zostały oznaczone, podczas gdy wartości odstające zostały wykryte przy użyciu metody IQR i w razie potrzeby zastąpione odpowiednimi wartościami zastępczymi.

Przeprowadzono ręczne analizy w celu odwzorowania odpowiedzi tekstowych „Inne” i uwzględniono sprzeczne odpowiedzi, takie jak nielogiczne wskaźniki ekonomiczne. Przygotowania poprzedzające gromadzenie danych obejmowały ocenę partnerów gromadzących dane, przeprowadzenie testów pilotażowych i skonfigurowanie pulpitu bieżącego monitorowania. Podczas gromadzenia danych kontrole wyrwykowe, oddzwanianie i monitorowanie w czasie rzeczywistym pomogły zapewnić dokładność danych. Czynności po zakończeniu gromadzenia danych obejmowały weryfikację odpowiedzi, odwzorowanie pól tekstowych i wykluczenie niewiarygodnych wpisów, w których ponad 50% odpowiedzi brzmiało „Nie wiem” lub „Wolę nie udzielać odpowiedzi”. Dzięki tym rygorystycznym etapom czyszczenia uzyskano wiarygodne i gotowe do analizy dane.

Czyszczenie danych odegrało kluczową rolę w zapewnieniu jakości i wiarygodności wyników. Proces ten obejmował identyfikację i korektę błędów, usunięcie zduplikowanych wpisów i zajęcie się wszelkimi brakującymi lub niespójnymi punktami danych przed analizą. Zespół zastosował również rygorystyczne protokoły walidacji, aby zweryfikować, czy dane zebrane z różnych regionów i od różnych respondentów były zgodne z oczekiwanymi wzorcami i standardami.

Sama analiza została przeprowadzona przy użyciu programów RStudio, Microsoft Excel i Power BI. RStudio zostało wykorzystane do zaawansowanej analizy statystycznej i obliczenia wskaźników złożonych, podczas gdy Microsoft Excel pozwolił na manipulację danymi, organizację danych i zastosowanie podstawowych funkcji statystycznych. Power BI wykorzystano do wizualizacji danych, dzięki czemu zespół mógł stworzyć interaktywne pulpity nawigacyjne i raporty ilustrujące kluczowe ustalenia w przystępny sposób. Narzędzia te pozwoliły na kompleksową eksplorację i prezentację danych, co zapewniło uchwycenie zarówno ilościowych, jak i jakościowych spostrzeżeń.

Ponieważ badanie opiera się na celowym i wygodnym doborze próby, mogą istnieć ograniczenia dotyczące pełnej reprezentatywności danych. Ponadto podczas doboru próby nie zastosowano podziału na płeć, co może utrudniać porównanie wyników w oparciu o płeć. Chociaż dane te mogą być wykorzystane do analizy porównawczej w Polsce, należy je traktować jako orientacyjne.

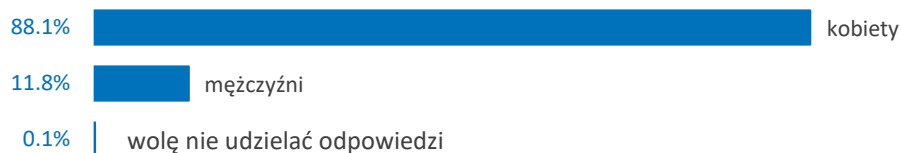
USTALENIA

Profil respondentów

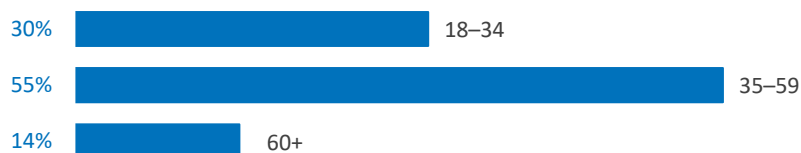
W celu zapewnienia lepszego zrozumienia danych przedstawionych w kolejnych sekcjach niniejszego raportu w pierwszej części przedstawiono szczegółową analizę cech demograficznych gospodarstw domowych objętych badaniem, ze szczególnym uwzględnieniem zarówno respondenta, jak i członków gospodarstwa domowego. Daje to lepsze zrozumienie składu populacji, w tym struktury gospodarstw domowych, wieku, podziału na płeć i konkretnych trudności.

Badanie objęło łącznie 1290 gospodarstw domowych i 3093 osoby, a średnia wielkość gospodarstwa domowego wyniosła 2,4 członka. Większość respondentów to kobiety (88%), a tylko 12% przedstawicieli gospodarstw domowych to mężczyźni (wykres 1). Ta nierównowaga płci odzwierciedla szerszą populację przesiedleńców, w której kobiety często przejmują główną odpowiedzialność za gospodarstwa domowe. Jeśli chodzi o wiek, ponad połowa respondentów jest w wieku od 35 do 59 lat, jedna trzecia w wieku od 18 do 34 lat, a 14% ma ponad 60 lat (wykres 2), co daje średni wiek respondenta wynoszący 42 lata.

Wykres 1 – Respondenci według płci (n=1 290)

Wykres 2 – Respondenci według grup wiekowych (n=1 290)

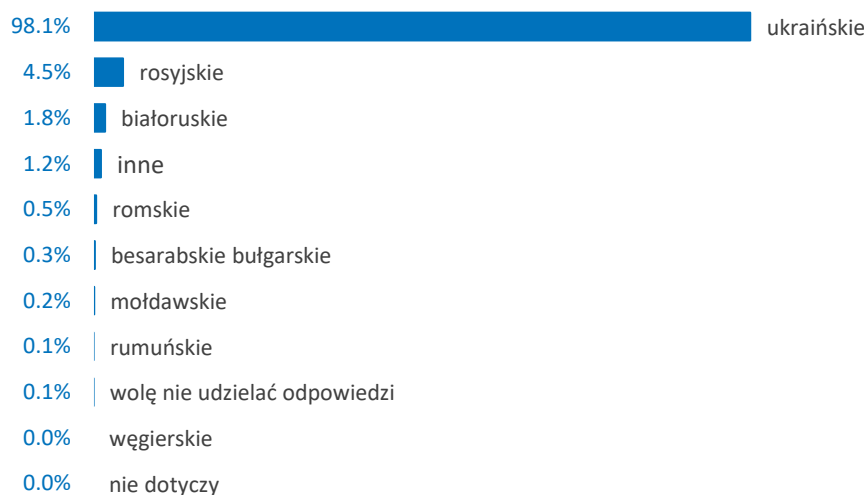

Nie jest zaskoczeniem, że większość respondentów określiła się jako Ukraińcy (**99,6%**). Niewielki odsetek respondentów zidentyfikował się również jako **Rosjanie (0,5%)**, a w nieznacznym stopniu reprezentowane były inne narodowości, w tym **rumuńska, polska i słowacka** (mniej niż 0,2%). Jeśli chodzi o pochodzenie etniczne, **98% respondentów identyfikowało się jako Ukraińcy**, a mniejszy odsetek określił się jako **Rosjanie, Białorusini i Romowie** (wykresy 3 i 4).

**Wykres 3 – Respondenci według narodowości
(n=1 290)**

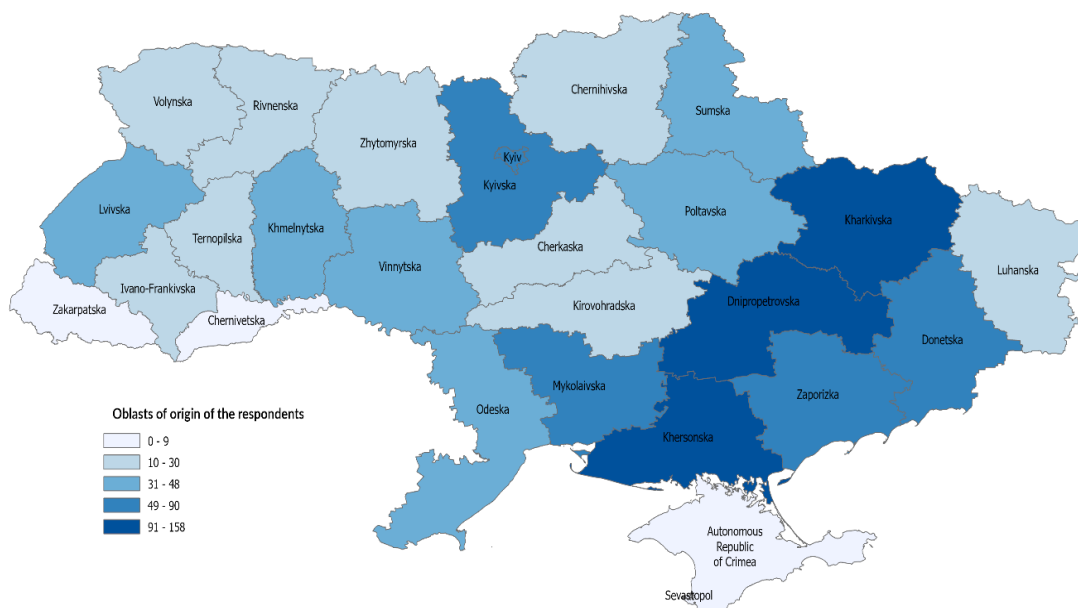

**Wykres 4 – Respondenci według pochodzenia
etnicznego (samoidentyfikacja) (n=1 290)**

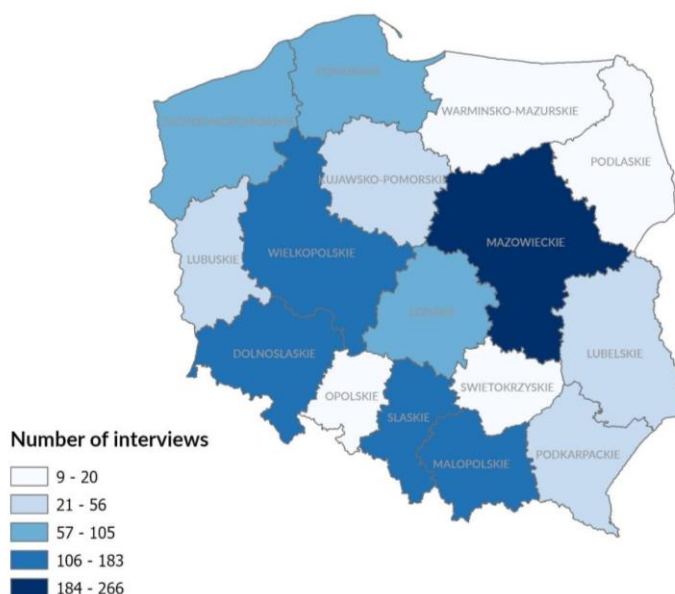
Większość respondentów (92%) wskazała, że ich gospodarstwa domowe znajdują się na obszarach miejskich, a tylko 8% zamieszkuje obszary wiejskie. Podobnie miejsce przeprowadzania wywiadów odzwierciedla szeroki rozkład geograficzny we wszystkich 16 województwach, przy czym największa koncentracja występuje w województwie mazowieckim, gdzie mieszka 21% respondentów, głównie w Warszawie. Inne województwa o znacznej liczbie uchodźców to dolnośląskie (14%), małopolskie (10%), wielkopolskie (9%) i śląskie (9%), co podkreśla koncentrację uchodźców w miastach w całej Polsce (mapy 1 i 2).

Mapa 1 – Pochodzenie respondentów według obwodu (n=1 290)

Pod względem pochodzenia największa grupa uchodźców pochodzi ze wschodniej i południowej części Ukrainy. Głównymi regionami pochodzenia są obwody charkowski i dniepropietrowski (12%). Znaczący udział w populacji uchodźców mają również osoby pochodzące z obwodu chersońskiego (10%), obwodu zaporoskiego (7%) oraz z Kijowa i obwodu kijowskiego (7%). Rozkład ten podkreśla poważny wpływ konfliktu w tych regionach, który doprowadził do masowych przesiedleń do Polski.

Mapa 2 – Lokalizacja wywiadów (n=1 290)

Profil gospodarstw domowych

Jeśli chodzi o ogólny skład gospodarstwa domowego, w **57% gospodarstw domowych są dzieci**, a dodatkowo w **6% są kobiety w ciąży lub karmiące piersią**. Uwagę przykuwają także trudności: w **48% gospodarstw domowych jest co najmniej jedna osoba przewlekle chora**, a w **10% – osoba z niepełnosprawnością**. Osoby starsze, często uważane za słabszą grupę, są obecne w **23% gospodarstw domowych**.

Rodzaje gospodarstw domowych: **67% gospodarstw domowych objętych badaniem jest prowadzonych wyłącznie przez kobiety**, co podkreśla potrzebę ukierunkowanego wsparcia dla gospodarstw domowych prowadzonych przez kobiety. Ponadto **77% gospodarstw domowych zgłosiło**, że ich członkowie pracują, co wskazuje na ogólne dążenie do generowania dochodu. Nie neguje to jednak wyzwań, z jakimi takie gospodarstwa się mierzą, ponieważ niektóre z nich mogą nadal doświadczać trudności ekonomicznych, które zostaną szczegółowo opisane w dalszej części raportu.

Typologia gospodarstw domowych: Podział typologiczny gospodarstw domowych pokazuje, że **37% gospodarstw domowych składa się tylko z jednej osoby dorosłej (w wieku 18–59 lat) z osobami pozostającymi na utrzymaniu**, natomiast **29% składa się z jednej lub większej liczby osób dorosłych bez osób na utrzymaniu**. W około **24% gospodarstw domowych jest co najmniej dwoje dorosłych z osobami pozostającymi na utrzymaniu**, co może wskazywać na szerszy podział obowiązków opiekuńczych w tych rodzinach. Mniejsza część, **10% gospodarstw domowych**, składa się z co najmniej jednej osoby starszej (60+) z dziećmi lub bez dzieci.

Rozkład płci dla wszystkich członków gospodarstwa domowego pokazuje, że **65% populacji to kobiety**, a **35% stanowią mężczyźni**, co ściśle odzwierciedla podział respondentów. Jeśli chodzi o grupy wiekowe, znaczna część populacji jest w wieku produkcyjnym: **26% stanowią osoby w wieku od 35 do 59 lat i 15% osoby w wieku od 18 do 34 lat**. Sporą grupę stanowią jednak również dzieci i młodzież: **19% populacji to chłopcy**, a **16% to dziewczęta**, w obu przypadkach w wieku 0–17 lat. Osoby starsze, w wieku powyżej 60 lat, stanowią **9% całej populacji**.

Profil demograficzny badanych gospodarstw domowych ukazuje, że w przesiedlonej populacji przeważają kobiety, z których wiele prowadzi gospodarstwa domowe z dziećmi lub osobami starszymi. Głównymi problemami w znacznej liczbie gospodarstw domowych są choroby przewlekłe i niepełnosprawność. Czynniki te podkreślają znaczenie dostosowanych interwencji mających na celu wspieranie słabszych grup, takich jak kobiety, dzieci, osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami. Pozytywnym wskaźnikiem świadczącym o odporności jest duży odsetek osób zatrudnionych, chociaż trudności wciąż występują i należy im zaradzić za pomocą kompleksowych usług wsparcia.

EDUKACJA

Dane z badania SEIS dotyczą kluczowych aspektów, takich jak frekwencja szkolna w Polsce, kontynuacja edukacji za pośrednictwem ukraińskich platform kształcenia na odległość oraz główne bariery w dostępie do kształcenia formalnego. W raporcie przeanalizowano ponadto przyszłe plany edukacyjne na rok szkolny 2024/2025, oraz omówiono zarówno wyzwania, jak i sukcesy w utrzymywaniu ciągłości procesu edukacyjnego przesiedlonych dzieci.

Zwrócono również uwagę na przewagę nauczania zdalnego, z uwzględnieniem rodzajów wykorzystywanych platform, dziennego czasu spędzanego na wirtualnej nauce oraz tego, czy uczniowie byli nadzorowani przez wykwalifikowanych nauczycieli z Ukrainy. W tej sekcji zbadano również ciągłość procesu edukacyjnego poprzez formalne objęcie nauką w ukraińskich szkołach podczas pobytu za granicą, udział w egzaminach lub procesach oceny oraz plany na nadchodzący rok szkolny 2024/2025.

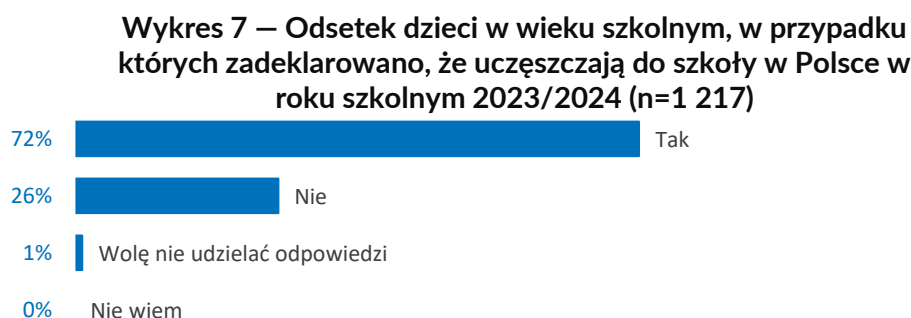
W momencie gromadzenia danych do badania obowiązek szkolny i nauki w polskim systemie nie został jeszcze ogłoszony w polskim systemie nie została jeszcze ogłoszona. Od 1 września 2024 r. wszystkie ukraińskie dzieci objęte ochroną tymczasową powinny być zapisane i uczęszczać do szkoły w polskim systemie edukacji. Ukraiński rząd wprowadził również zmiany w dostępie do edukacji zdalnej w ramach ukraińskiego systemu i pracuje nad sposobem dostarczania „ukraińskiego komponentu” dzieciom uczącym się poza Ukrainą, czyli wybranych treści z ukraińskiej podstawy programowej. W wyniku tych zmian w prawie, informacje o ciągłości procesu edukacyjnego poprzez formalne zapisy do ukraińskich szkół powinny być traktowane jako preferencje rodzin.

Do końca roku szkolnego 2023/2024 170 000 dzieci uchodźczych (50% z 340 000 dzieci zarejestrowanych w ramach ochrony tymczasowej) było zapisanych do polskiej szkoły (dane z systemu oświatowego), z czego 50% na obszarach wiejskich. Na podstawie dodatkowych zebranych informacji i badań oszacowano, że od 60 000 do 150 000 dzieci (w wieku od 6 do 17 lat) nie uczęszcza do szkoły, a liczba uczniów zapisanych po raz pierwszy na rok szkolny 2024/2025 była niższa niż oczekiwano (20 000 nowych uczniów zapisanych po raz pierwszy). Podkreśla to, że nadal aktualnym wyzwaniem jest dotarcie do dzieci nieuczęszczających do szkoły.

Pomimo faktu, że dane zgromadzone za pośrednictwem badania SEIS na temat frekwencji szkolnej przedstawiają obiecujący obraz, dostępne dane administracyjne zaprzeczają temu ze względu na pewne możliwe ograniczenia metodologiczne opisane poniżej. Dane administracyjne wskazują, że na koniec roku szkolnego 2023/2024 tylko 49% dzieci i młodzieży było objętych polskim systemem edukacji. Chociaż odsetek dzieci, w odniesieniu do których w badaniu zgłoszono, że uczęszczą do szkoły, różni się od wyników analizy dostępnych danych administracyjnych, bariery w dostępie do edukacji nadal są istotne.

Według badania SEIS w roku szkolnym 2023/2024 72% dzieci w wieku szkolnym uczęszczało do placówek kształcenia formalnego w Polsce. Odzwierciedla to pozytywną tendencję w kierunku integracji z systemem edukacji kraju przyjmującego. Z kolei 26% dzieci nie uczęszczało do żadnej szkoły w Polsce,

a wiele z nich kontynuowało naukę w ramach ukraińskich programów nauczania na odległość (wykres 7). Dla porównania, większość dzieci (69%) nie była zapisana do ukraińskich instytucji edukacyjnych, natomiast 30% nadal było formalnie zapisanych do szkół w Ukrainie i często uczestniczyło w zajęciach zdalnie.

Różnica między danymi administracyjnymi a wynikami badania SEIS może wynikać z zasięgu geograficznego badania i wybranej metodyki. Dane dotyczące edukacji w ramach badania SEIS opierają się na odpowiedziach samych uczestników, co może skutkować tendencyjnością odpowiedzi. Zmiany prawne wprowadzające obowiązkowe zapisy do szkół i łączące zapisy do szkół ze świadczeniami rodzinnymi (800+), ogłoszone w czasie przeprowadzania badania SEIS, mogły wpłynąć na tendencyjność odpowiedzi respondentów na temat edukacji szkolnej. Niektórzy respondenci mogli zgłosić dzieci uczęszczające do szkoły w Polsce, podczas gdy w rzeczywistości uczęszczały one do ukraińskich szkół w Polsce lub uczestniczyły w innych formach edukacji, w tym edukacji pozaformalnej i nieformalnej. Co więcej, dane administracyjne Ministerstwa Edukacji Narodowej w Polsce dotyczą populacji w wieku szkolnym (6–19 lat). Metodyka wygodnego doboru próby pozwoliła na dotarcie do rodzin korzystających z usług społecznych świadczonych przez różne podmioty, które również zapewniają wsparcie w procesie zapisywania dzieci do polskiego systemu edukacji.

Według danych latem 2024 r. **72% dzieci i młodzieży (w wieku od 3 do 20 lat) w badanych gospodarstwach domowych uczestniczyło w edukacji (wczesnej, przedszkolnej, podstawowej, średniej i wyższej) w Polsce w roku szkolnym 2023/2024. Z danych administracyjnych wynika natomiast, że na koniec roku szkolnego 2023/2024 tylko 49% dzieci i młodzieży było objętych polskim systemem edukacji.**

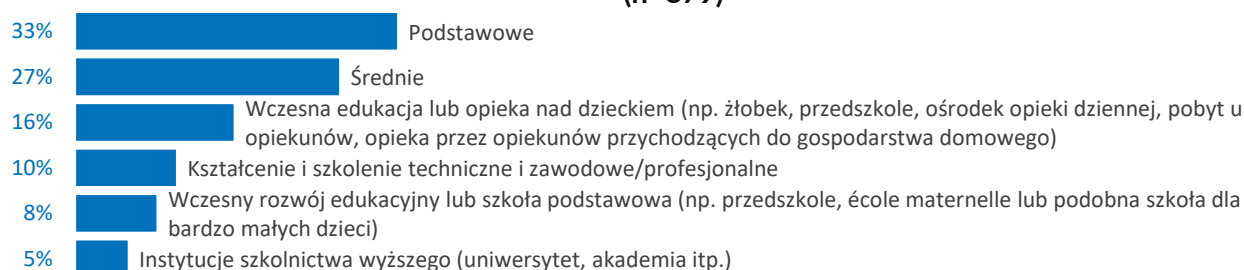
Jak wspomniano powyżej, dane z różnych źródeł są niespójne, co sprawia, że trudno jest oszacować liczbę ukraińskich uczniów pozostających poza polskim systemem edukacji. Więcej informacji na ten temat można znaleźć w raporcie przygotowanym przez Centrum Edukacji Obywatelskiej i UNICEF⁴.

Wśród dzieci uczestniczących w programach edukacyjnych lub szkoleniowych rozkład w roku szkolnym 2023/2024 był następujący: 33% uczęszczało do szkoły podstawowej, 27% było zapisanych do szkoły średniej, 16% uczestniczyło w zajęciach w ramach wczesnej edukacji, a 10% realizowało program

⁴ https://ceo.org.pl/wp-content/uploads/2024/07/CEO_Refugee-students-from-Ukraine-in-the-Polish-education-system.pdf

szkolenia technicznego lub zawodowego. Tylko 5% osób uczęszczało do instytucji szkolnictwa wyższego, co podkreśla znaczący wpływ uchodźstwa na dostęp do zaawansowanego kształcenia (wykres 8).

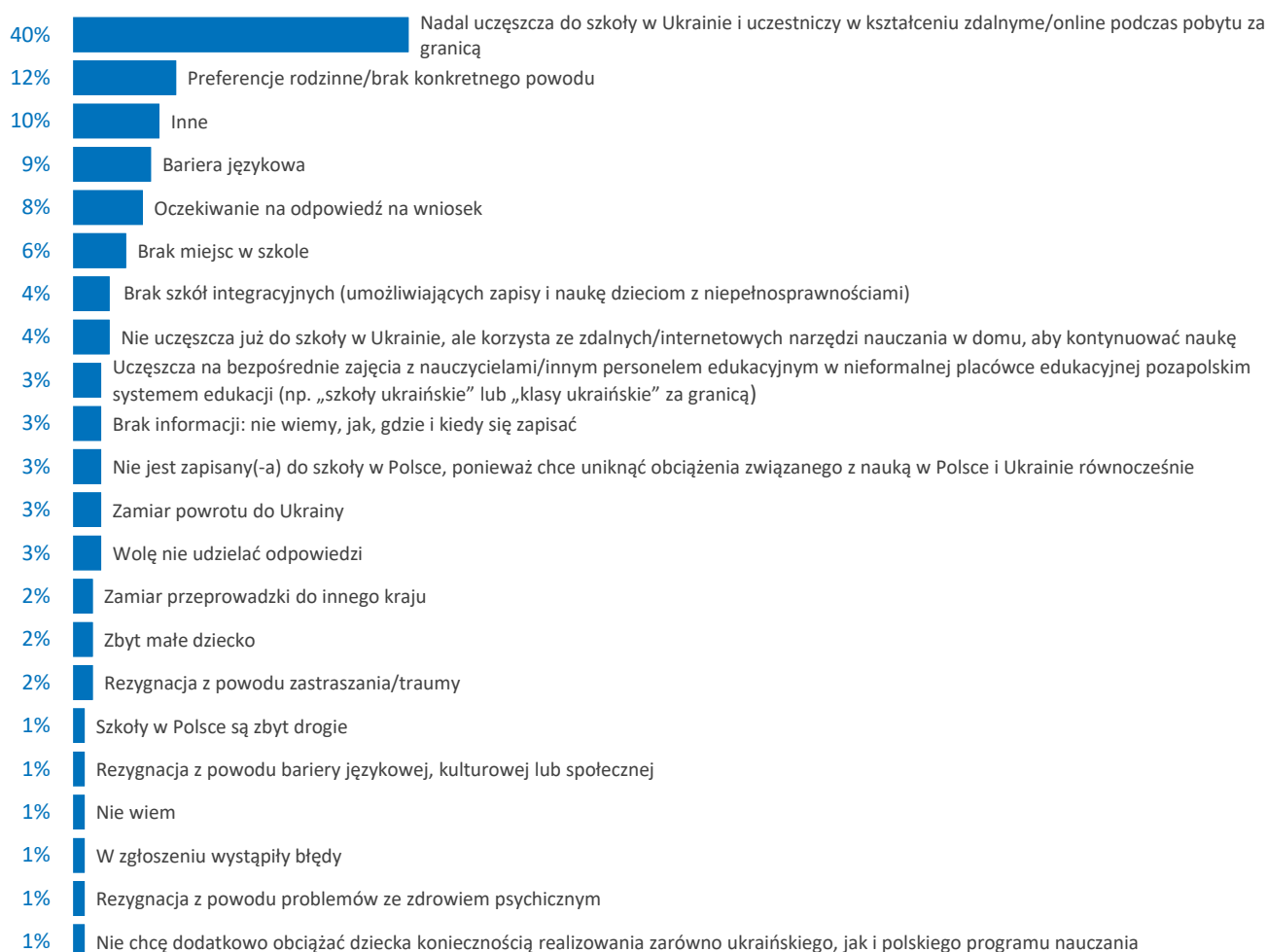
Wykres 8 — Ostatni poziom wykształcenia uzyskany w roku szkolnym 2023/2024 (n=879)

Bariery utrudniające dzieciom uczęszczanie do szkół w Polsce były bardzo zróżnicowane. Głównym powodem nieuczęszczania do szkoły w 2024 r. było uczestnictwo w ukraińskim kształceniu na odległość, zgłoszone przez 40% gospodarstw domowych. 12% respondentów wskazało na preferencje rodziny lub brak konkretnego powodu nieuczęszczania do szkoły, natomiast bariery językowe dotyczyły 9% dzieci. Ponadto 7% nadal oczekiwało na odpowiedź na wnioski o przyjęcie do szkoły, a 6% nie było w stanie znaleźć wolnego miejsca w szkołach. Kolejne 4% gospodarstw domowych jako przeszkodę w uczęszczaniu dzieci do szkół podkreśliło brak szkół integracyjnych dla dzieci z niepełnosprawnościami (wykres 9).

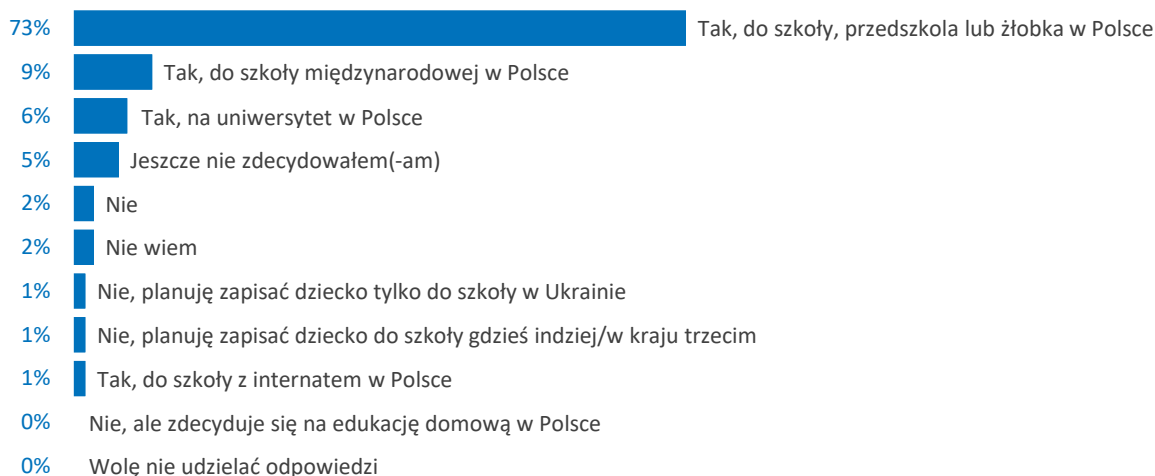
W 2023 r. pytanie koncentrowało się na barierach w zapisach do systemu edukacji w kraju przyjmującym, a 79% dzieci, które nie zostały zapisane, uczestniczyło w ukraińskich programach nauczania na odległość. Inne bariery obejmowały trudności językowe (6%) i długie procesy aplikacyjne (6%), które również miały wpływ na decyzje o zapisie do szkoły. Obawy o potencjalne zakłócenia w nauce (4%) i niechęć do nakładania dodatkowych obciążeń na dzieci (2%) były również czynnikami wpływającymi na decyzję o niezapisywaniu dzieci do lokalnych szkół. W 2024 r. pytanie dotyczyło jednak barier w uczęszczaniu do szkoły, co pozwoliło uzyskać bardziej szczegółowe informacje na temat bieżących wyzwań stojących przed rodzinami.

**Wykres 9 — Główne bariery utrudniające dzieciom uczęszczanie do szkoły w Polsce
(n=320)**

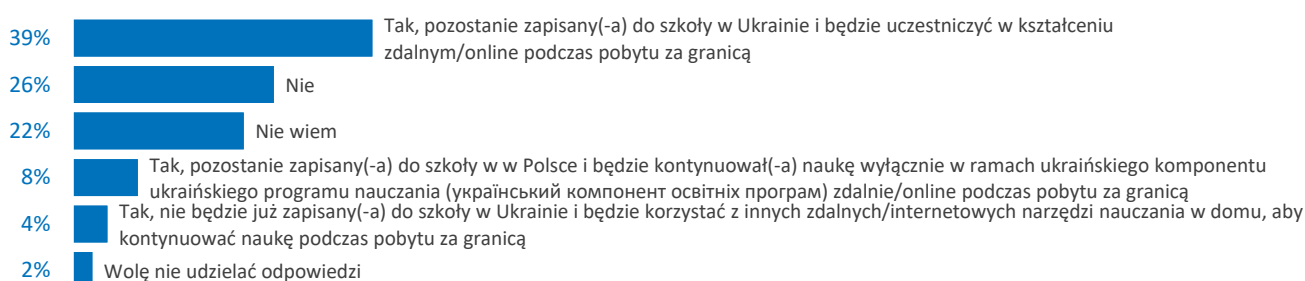
Wybiegając w przyszłość do roku szkolnego 2024/2025, prawie trzy czwarte dzieci w wieku szkolnym (73%) planuje rozpocząć edukację formalną w Polsce. Dodatkowo 9% zamierza wysłać swoje dzieci do międzynarodowych szkół w kraju przyjmującym, a 6% chce zapisać swoje dzieci na uniwersytet. Jednak 5% gospodarstw domowych było niezdecydowanych w chwili przeprowadzania ankiety, a 2% stwierdziło, że nie planuje zgłaszać swoich dzieci do polskiego systemu edukacji (wykres 10).

Wykres 10 — Gospodarstwa domowe planujące zapisać swoje dzieci do polskiego systemu edukacji na rok szkolny 2024/2025 (n=1 049)

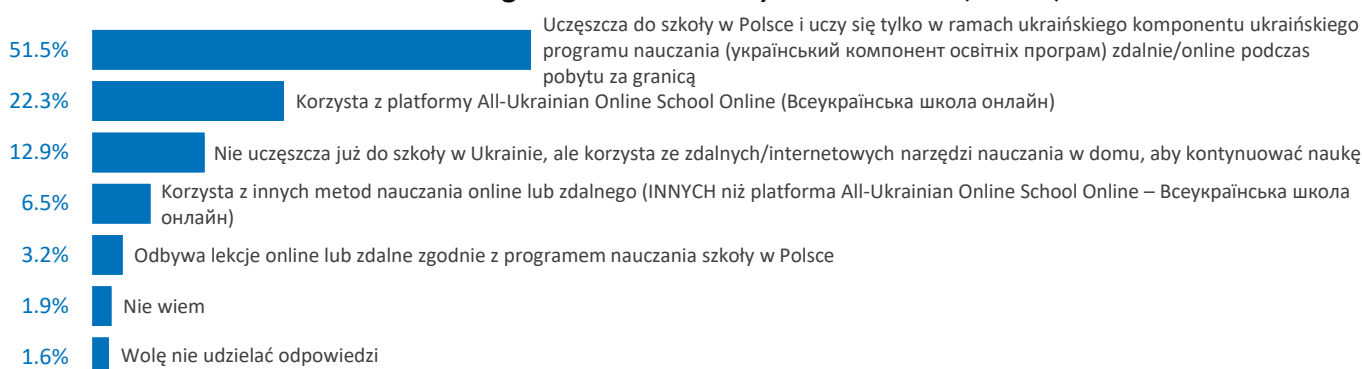
Pomimo planów zapisania dziecka do szkoły w Polsce, kluczowym elementem ścieżek edukacyjnych wielu uczniów pozostają zajęcia zdalne w ukraińskich szkołach. Aż 39% dzieci będzie nadal zdalnie uczęszczać do ukraińskich szkół w roku szkolnym 2024/2025. Wśród osób zapisanych do szkół w kraju przyjmującym 8% będzie, obok edukacji w kraju przyjmującym, kontynuować naukę w ramach ukraińskiego programu nauczania. Jednocześnie 26% dzieci nie będzie uczestniczyć w ukraińskim programie kształcenia na odległość, a 22% gospodarstw domowych nie było pewnych swoich planów dotyczących ukraińskiej edukacji w nadchodzącym roku szkolnym.

Wykres 11 — Dzieci w wieku szkolnym zamierzające uczestniczyć w ukraińskim systemie kształcenia na odległość w roku szkolnym 2024/2025 (n=309)

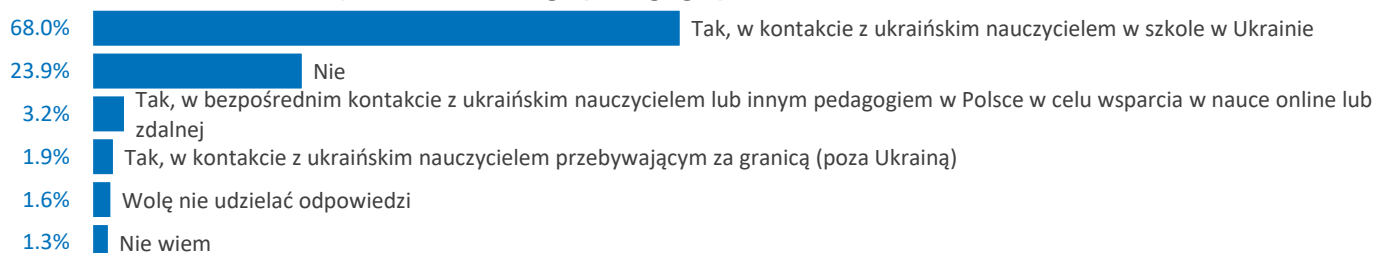

Dla wielu dzieci uchodźczych program kształcenia na odległość jest istotnym elementem nauczania. Podczas gdy połowa dzieci była zapisana do szkoły w Polsce i uczyła się tylko w ramach ukraińskiego programu nauczania zdalnie podczas pobytu za granicą, z platformy All-Ukrainian Online School korzystało 22% dzieci, a w przypadku 13% zgłoszono korzystanie z innych narzędzi online w celu kontynuowania nauki. Ważnym czynnikiem jest również nadzór podczas tych zdalnych sesji edukacyjnych; 68% dzieci było nadzorowanych przez wykwalifikowanego nauczyciela z Ukrainy, podczas gdy zaledwie 3% miało bezpośredni kontakt z ukraińskim nauczycielem w kraju przyjmującym. Podkreśla to, że ciągłość procesu edukacji jest uzależniona od platform internetowych (wykresy 12 i 13).

Wykres 12 – Dzieci w wieku szkolnym uczestniczące w ukraińskim systemie kształcenia na odległość w roku szkolnym 2023/2024 (n=309)

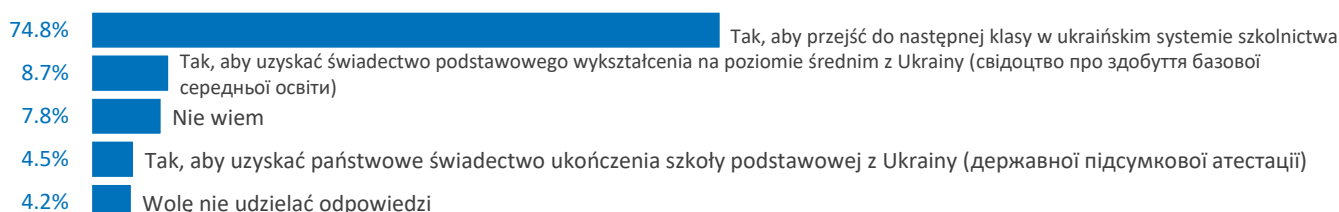
Wykres 13 – Dzieci w wieku szkolnym pod nadzorem nauczyciela lub wykwalifikowanego pedagoga podczas nauki online (n=309)

Czas spędzony na uczeniu się online każdego dnia różnił się w zależności od ucznia. Około 24% dzieci spędzało mniej niż godzinę dziennie na nauce zdalnej, a 23% poświęcało na naukę od dwóch do trzech godzin. Tylko 12% poświęcało na e-uczenie się więcej niż cztery godziny, co świadczy o różnych poziomach zaangażowania i dostępu do zasobów, które mogą mieć wpływ na efekty uczenia się.

Kontynuacja edukacji za pośrednictwem ukraińskich systemów online pozostaje ważna dla wielu rodzin, dlatego 75% dzieci uczestniczy w egzaminach, które pozwalają im rozwijać się w ramach ukraińskiego programu nauczania. Świadczy to o silnym zaangażowaniu w zapewnienie ciągłości edukacji pomimo wyzwań związanych z przesiedleniami (wykres 14).

Wykres 14 – Dzieci w wieku szkolnym przystępujące do egzaminów, uczestniczące w kształceniu online (n=309)

Wykres 15 — Średni czas spędzony dziennie na nauce przez dzieci w wieku szkolnym uczestniczące w kształceniu online (n=309)

Z danych tych wyłania się złożony krajobraz edukacyjny dla dzieci i młodzieży uchodźczej. Chociaż poczyniono znaczne postępy w integracji wielu dzieci z polskim systemem edukacji, znaczna liczba dzieci nadal realizuje ukraiński program nauczania na odległość. Wyzwaniem dla gospodarstw domowych są takie bariery jak trudności językowe, brak miejsc w szkołach oraz konieczność funkcjonowania w dwóch systemach edukacji jednocześnie. Kluczowe znaczenie będzie miało wprowadzenie obowiązku szkolnego i nauki, i wyraźne wsparcie ze strony ukraińskiego Ministerstwa Edukacji. Usunięcie barier takich jak proces zapisów, znajomość języka polskiego, wsparcie i środowiska integracyjne będzie miało kluczowe znaczenie dla zapewnienia przesiedlonym dzieciom dostępu do wysokiej jakości edukacji, czy to w kraju przyjmującym czy za pośrednictwem ukraińskich platform, czy też kombinacji obu. Wobec oczekiwań rodzin na przyszłość, kluczowe znaczenie dla utrzymania ciągłości procesu edukacyjnego i zapewnienia uczniom przesiedlonym długofalowych korzyści będzie miało ciągłe wsparcie zarówno w zakresie przyjmowania do szkół lokalnych, jak i ukraińskiego kształcenia na odległość.

OCHRONA

Polska jest sygnatariuszem Konwencji ONZ dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. Zgodnie z ustawą z 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (specustawa) i jej późniejszą nowelizacją w 2024 r, uchodźcom z Ukrainy zapewnia się legalny pobyt na podstawie dyrektywy w sprawie ochrony czasowej (TP) oraz dostęp do usług i zatrudnienia.

Skuteczne mechanizmy ochrony mają zasadnicze znaczenie dla zapewnienia, by osoby i gospodarstwa domowe znajdujące się w trudnej sytuacji zachowały swoje prawa, otrzymały niezbędną pomoc i były chronione przed krzywdą, wyzyskiem i nadużyciami. W poniższym rozdziale przedstawiono przegląd środków ochrony i zabezpieczeń prawnych wprowadzonych z myślą o uchodźcach z Ukrainy przebywających w Polsce. Skupiono się w nim na kluczowych elementach, takich jak dostęp do ochrony czasowej, dokumentacja stanu cywilnego, świadomość dostępnych usług ochrony oraz poczucie bezpieczeństwa uchodźców w ich nowych środowiskach.

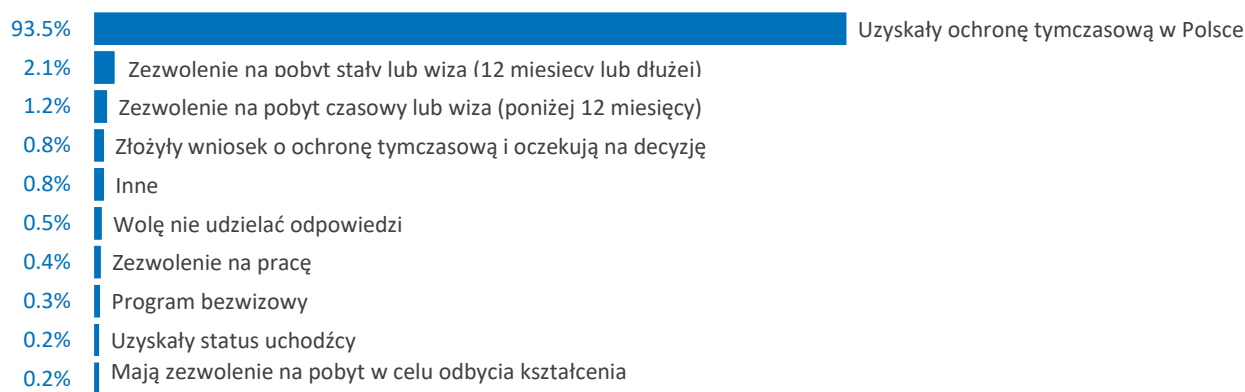
Przedstawione dane ukazują kompleksowy obraz doświadczeń gospodarstw domowych w kontekście usług ochrony, w tym rejestracji w celu uzyskania ochrony czasowej, wyzwań związanych z uzyskaniem

niezbędnych dokumentów tożsamości oraz znajomości kluczowych usług wsparcia w kraju przyjmującym. Sekcja ta ma na celu podkreślenie skuteczności obecnych mechanizmów ochrony i wskazanie luk, którym należy zaradzić, aby zapewnić osobom przesiedlonym bezpieczeństwo i dostęp do podstawowych usług.

Ogólnie rzecz biorąc, ustalenia z badania SEIS wskazują na pozytywny wpływ dyrektywy w sprawie ochrony tymczasowej na uchodźców w Polsce, głównie z Ukrainy, ponieważ umożliwia ona dostęp do usług, zatrudnienia i legalnego pobytu. Niemniej jednak wiele z nich nadal boryka się z poważnymi trudnościami i wyzwaniem, o czym świadczą wyniki badania SEIS. Nadal istnieje duże zapotrzebowanie na pomoc prawną, podczas gdy kwestie takie jak zdrowie psychiczne i spójność społeczna wymagają skoordynowanego wsparcia i silnych powiązań z dostawcami usług publicznych.

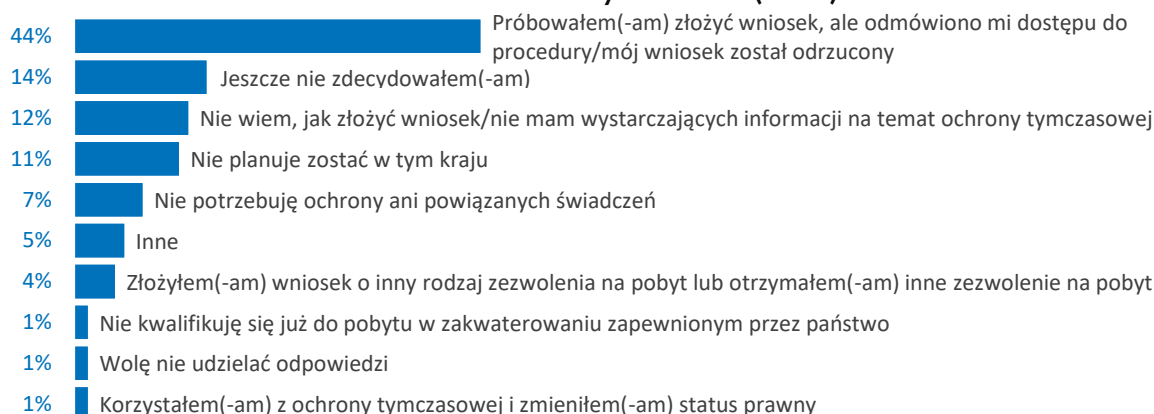
Większość badanych gospodarstw domowych (93%) zgłosiła, że zarejestrowała się w celu uzyskania ochrony czasowej w kraju przyjmującym, co zapewniło im legalny pobyt i dostęp do podstawowych usług. Niewiele gospodarstw (1%) oczekiwało na decyzje w sprawie wniosków o ochronę czasową, a kolejny 1% ubiegał się o inne rodzaje zezwoleń na pobyt lub wizy. Członkowie 2% gospodarstw domowych mają zezwolenia na pobyt stały lub długoterminowy. Co ciekawe, żadne z gospodarstw domowych objętych badaniem nie zgłosiło, że uzyskało status uchodźcy, co sugeruje, że ochrona czasowa jest bardziej powszechną formą ochrony wybieraną przez lub dostępną dla przesiedlonej ludności (wykres 16).

Wykres 16 – Status prawny respondentów w Polsce (n=1 290)

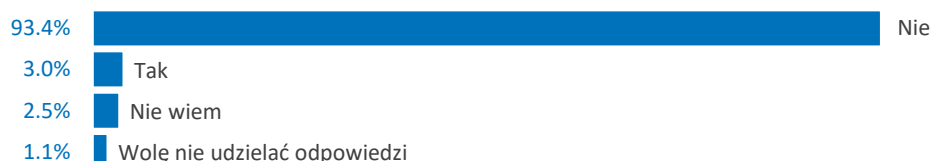
Wśród 84 gospodarstw domowych, które nie ubiegały się o ochronę czasową, najczęstszym powodem (44%) było to, że złożyły już wniosek o inne rodzaje zezwoleń na pobyt lub otrzymały je. Dodatkowe 14% nie miało pewności, czy może się kwalifikować do takiej ochrony, a 12% wskazało, że nie wie, jak złożyć wniosek, lub nie ma informacji na temat tego procesu. Mniejsza część stwierdziła, że nie czuje potrzeby ubiegania się o ochronę (7%) lub planuje opuścić kraj przyjmujący (11%) (wykres 17).

Wykres 17 – Powody niezłożenia wniosku o ochronę tymczasową lub azyl w Polsce (n=84)

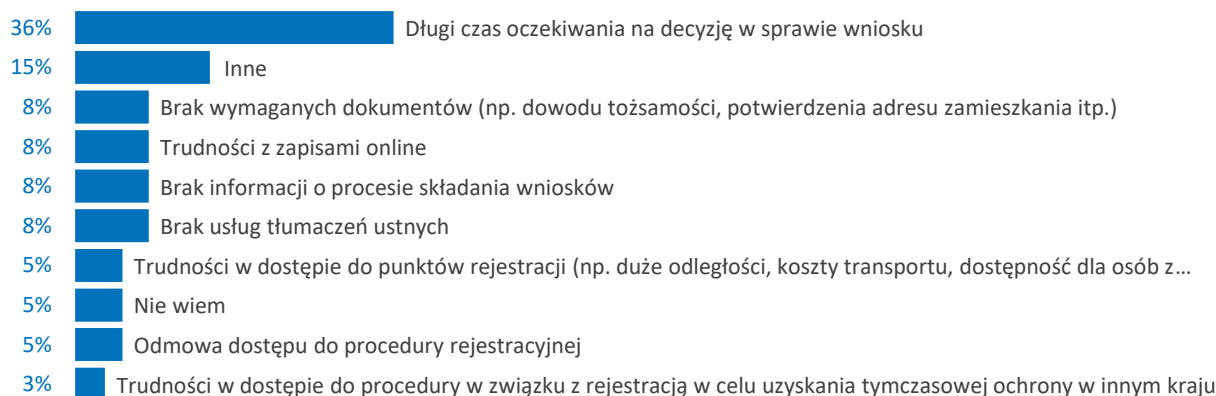

Większość gospodarstw domowych (93%) wskazała, że nie doświadczyła żadnych trudności podczas procesu składania wniosku lub przedłużenia ochrony czasowej. Z kolei wśród 3% osób, które napotkały trudności (wykres 18), najczęstszym problemem był długi czas oczekiwania na decyzję (36%). Oprócz tego 8% osób, które napotkały trudności, wskazało brak wymaganych dokumentów i problemy z rejestracją online (wykres 19).

Wykres 18 – Gospodarstwa domowe, które napotkały trudności podczas procesu składania wniosku/wniosku o przedłużenie (n=1 290)

Wykres 19 – Trudności napotkane podczas procesu składania wniosku (n=39)

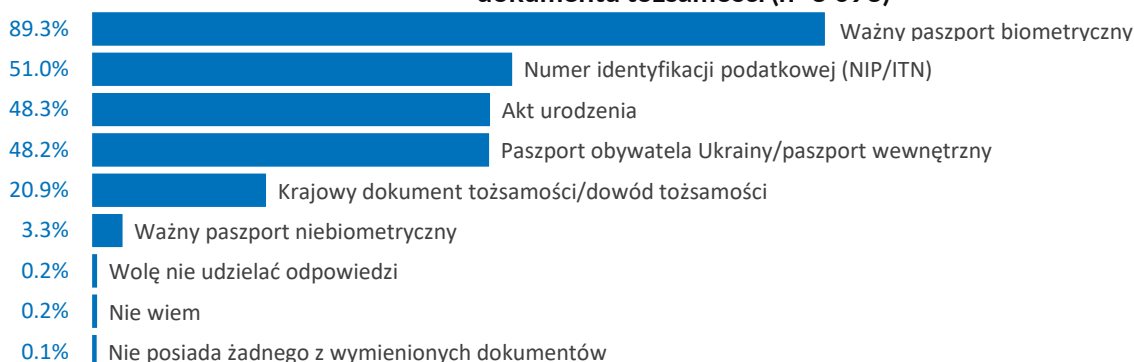

W ramach badania oceniono na poziomie indywidualnym status dokumentacji każdego członka gospodarstwa domowego. Wśród gospodarstw domowych objętych badaniem najczęściej posiadaną formą identyfikacji był ważny paszport biometryczny – 89% respondentów zgłosiło posiadanie tego dokumentu. Z kolei 51% członków gospodarstw domowych posiadało numer identyfikacji podatkowej

(NIP/ITN), a 48% posiadało akty urodzenia. Ponadto 48% gospodarstw domowych zgłosiło posiadanie wewnętrznego ukraińskiego paszportu, znanego również jako paszport obywatela Ukrainy.

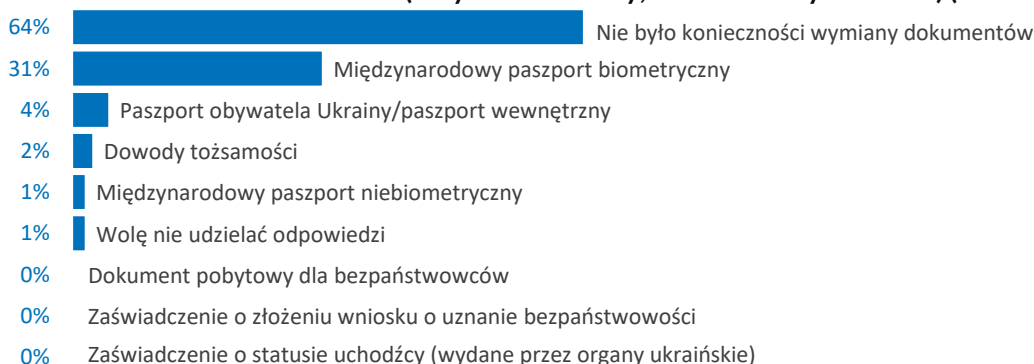
Krajowe dokumenty tożsamości były mniej powszechne – tylko 20% respondentów zgłosiło posiadanie tego dokumentu. Tylko 3,3% gospodarstw domowych posiadało ważny paszport niebiometryczny, co wskazuje, że większość gospodarstw domowych posiadających paszporty preferowała wersje biometryczne. Niewielki odsetek respondentów wolał nie udzielać odpowiedzi (0,2%) lub nie znał statusu dokumentów członków gospodarstwa domowego (0,2%). **Tylko 0,1% gospodarstw domowych zgłosiło, że nie posiada żadnego z powszechnie używanych dokumentów tożsamości, co wskazuje na niewielką, ale znaczącą grupę potencjalnie zagrożoną z powodu braku identyfikacji (wykres 20).**

Wykres 20 – Gospodarstwa domowe, w których co najmniej jeden członek nie posiada dokumentu tożsamości (n=3 093)

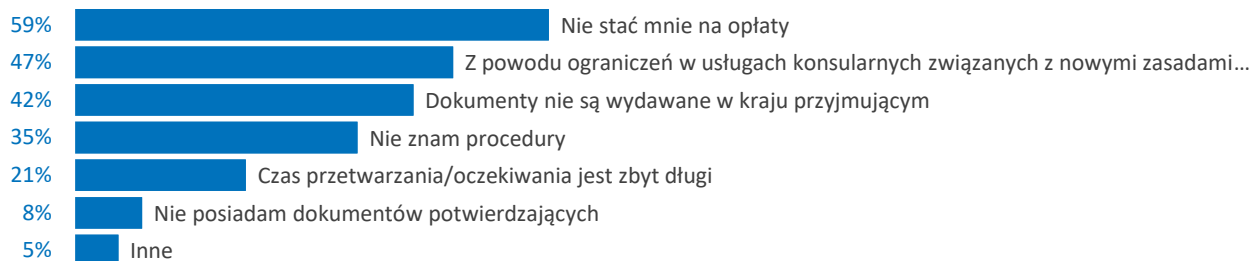
Podczas pobytu w Polsce prawie dwie trzecie osób objętych ochroną tymczasową nie musiało wymieniać dokumentów. 31% respondentów zgłosiło jednak potrzebę wymiany międzynarodowego paszportu biometrycznego, a 4% musiało wymienić swój wewnętrzny ukraiński paszport. Wśród tych, którzy tego potrzebowali, 73% było w stanie wymienić swoje dokumenty w kraju przyjmującym, a 9% nie było w stanie tego zrobić. 16% respondentów nie wiedziało, czy mogą wymienić swoje dokumenty (wykres 21).

Wykres 21 – Gospodarstwa domowe, których członkowie muszą wymienić dokumenty tożsamości (w tym dokumenty, które utraciły ważność) (n=1 290)

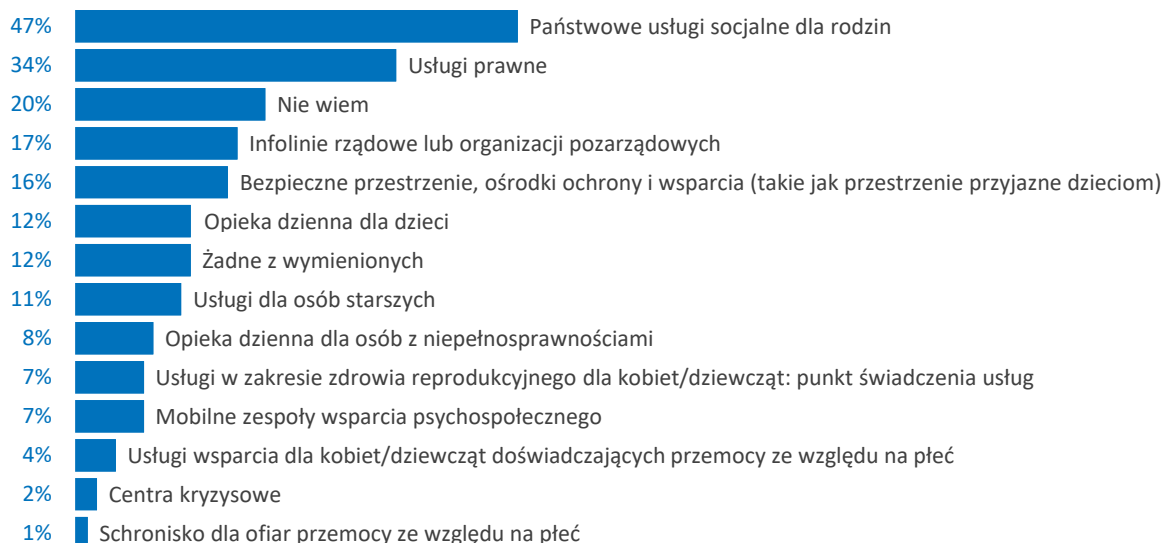
W przypadku osób, które nie były w stanie wymienić swoich dokumentów, główne bariery były poważne. Najczęstszym problemem był brak możliwości uiszczenia opłat administracyjnych, zgłoszony przez 59% respondentów. Ponadto 47% wskazało na ograniczenia w usługach konsularnych w związku z nowo przyjętymi ukraińskimi przepisami dotyczącymi mobilizacji, a 42% wskazało, że ich dokumenty nie zostały wydane w kraju przyjmującym. Znaczna część, 35%, zgłosiła brak znajomości procedury wymiany dokumentów, a 21% wskazało długi czas procesowania lub oczekiwania jako barierę. Mniej osób wskazywało na brak niezbędnych dokumentów (8%) lub inne powody (5%) (wykres 22).

Wykres 22 – Powody niewymienienia dokumentów tożsamości (n=66)

Poziom wiedzy na temat usług wsparcia znacznie różnił się w poszczególnych gospodarstwach domowych. 47% respondentów wiedziało o państwowych usługach socjalnych dla rodzin, a 34% wiedziało o usługach prawnych. Mniej gospodarstw domowych było jednak świadomych innych usług o znaczeniu krytycznym: 17% wiedziało o rządowych lub pozarządowych infoliniach, a 12% było poinformowanych o bezpiecznych przestrzeniach i centrach wsparcia. Świadomość świadczeń w zakresie zdrowia reprodukcyjnego i zespołów wsparcia psychospołecznego była znacznie mniejsza i zgłaszało ją zaledwie 7%. Wśród najmniej znanych usług wymieniano schroniska dla ofiar przemocy ze względu na płeć (1%) i centra kryzysowe (2%). Brak wiedzy na temat wyspecjalizowanych usług jest niepokojący, zwłaszcza że może skutkować sytuacją, w której wiele osób zagrożonych nie ma dostępu do niezbędnego wsparcia. Co więcej, 20% respondentów stwierdziło, że nie zna żadnych wymienionych usług wsparcia, a 12% wskazało, że nie wie o wszystkich dostępnych usługach. Dane te uwypuklają potrzebę wzmocnionego rozpowszechniania informacji i działań informacyjnych, aby zadbać o to, by grupy społeczne zagrożone wykluczeniem były informowane o usługach, których potrzebują, i mogły uzyskać do nich dostęp.

Wykres 23 – Gospodarstwa domowe deklarujące posiadanie wiedzy na temat usług ochrony (n=1 290)

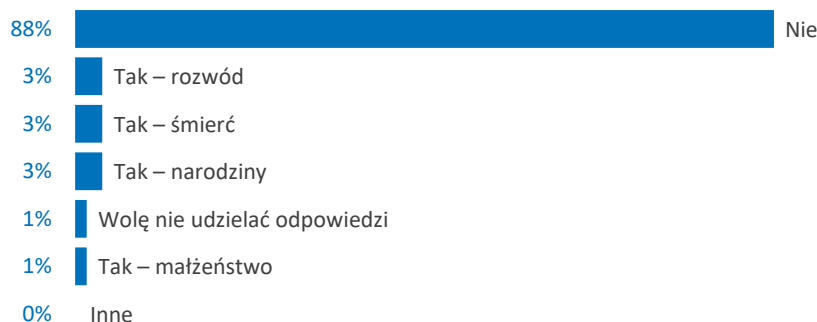
Choć większość gospodarstw domowych z powodzeniem zarejestrowała się w celu uzyskania ochrony tymczasowej i uzyskała dostęp do dokumentacji, niektóre gospodarstwa, w szczególności należące do grup szczególnie wrażliwych, nadal borykają się z wyzwaniami związanymi z dostępem do dokumentów identyfikacyjnych i usług wsparcia. Znaczące braki w wiedzy na temat specjalistycznych usług ochrony, szczególnie tych związanych z przemocą ze względu na płeć, wsparciem psychospołecznym i zdrowiem reprodukcyjnym, podkreślają potrzebę poprawy komunikacji i działań informacyjnych. Podjęcie działań w tym zakresie pozwoli zapewnić przesiedlonym osobom i rodzinom pełny dostęp do usług, których potrzebują, i odpowiednią ochronę w krajach przyjmujących.

Stan cywilny

W tej sekcji przeanalizowano zmiany w składzie rodziny w gospodarstwach domowych uchodźców od czasu opuszczenia Ukrainy. Zrozumienie tych zmian ma kluczowe znaczenie dla oceny wyzwań społecznych i prawnych, przed którymi stoją rodziny przy okazji wydarzeń życiowych, takich jak narodziny, zgony, małżeństwa i rozwody, w krajach przyjmujących. W sekcji tej przeanalizowano również doświadczenia gospodarstw domowych związane z rejestracją tych wydarzeń w lokalnych urzędach oraz wyzwania, jakie mogą napotkać.

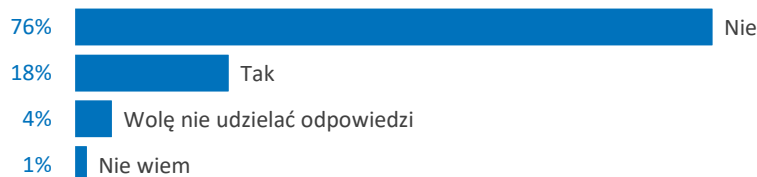
Od czasu opuszczenia Ukrainy 12% gospodarstw domowych doświadczyło znaczących zmian w składzie rodziny lub stanie cywilnym. Podczas gdy większość (88%) nie zgłosiła żadnych zmian, w 3% gospodarstw domowych pojawiło się nowe dziecko, kolejne 3% doświadczyło utraty członka rodziny, a w 3% doszło do rozwodu. Rzadziej dochodziło do zawarcia małżeństwa – zaledwie 1% gospodarstw domowych poinformowało o takim wydarzeniu życiowym (wykres 24).

Wykres 24 – Gospodarstwa domowe zgłaszające zmiany w składzie rodziny/statusie cywilnym od czasu opuszczenia Ukrainy (n=1 290)

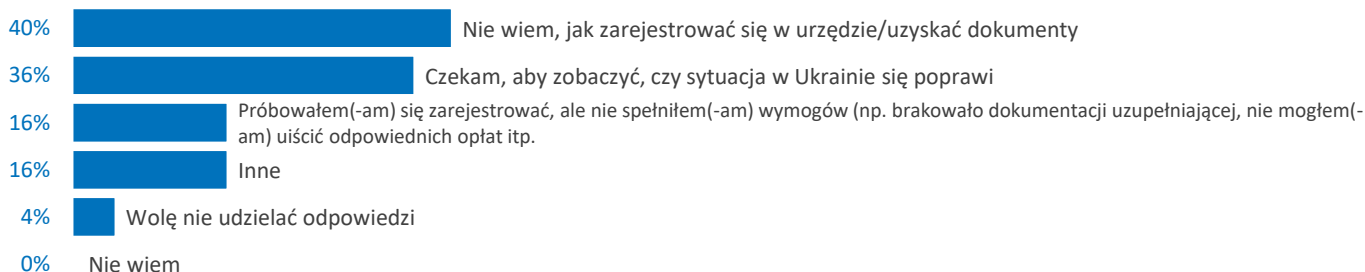
Dla osób, których stan cywilny uległ zmianie, proces rejestracji tych zdarzeń w organach kraju przyjmującego nie zawsze był prosty. 76% nie zgłosiło żadnych problemów podczas rejestracji, natomiast 18% napotkało pewne wyzwania (wykres 25).

Wykres 25 – Gospodarstwa domowe zgłaszające trudności w rejestrowaniu zmian w składzie rodziny/stanie cywilnym (n=140)

Najczęstszym problemem, z którym borykało się 40% gospodarstw domowych, był brak wiedzy na temat tego, jak zgłosić zmiany lub uzyskać niezbędne dokumenty. Kolejne 36% zdecydowało się opóźnić proces zgłoszenia, mając nadzieję, że sytuacja w Ukrainie poprawi się przed dokonaniem jakichkolwiek trwałych zmian prawnych. Niektóre gospodarstwa domowe (16%) próbowały zgłosić zmiany, ale nie były w stanie spełnić wymogów, takich jak dostarczenie wymaganej dokumentacji czy uiszczenie opłat. Niewielki odsetek (4%) wołał nie rozmawiać o napotkanych wyzwaniach (wykres 26).

Wykres 26 – Rodzaje wyzwań napotykaných podczas rejestrowania zmian w składzie rodziny/stanie cywilnym (n=25)

Wprawdzie większość gospodarstw domowych nie musiała zmagać się ze złożonymi procesami biurokratycznymi, jednak te, w których stan cywilny członków się zmienił, musiały stawić czoła różnym

wyzwaniom. Trudności te stanowią odzwierciedlenie ciągłej niepewności i złożoności życia na uchodźctwie, co uwydatnia potrzebę zapewnienia dostępniejszych informacji i wsparcia dla osób przechodzących ważne wydarzenia życiowe w krajach przyjmujących.

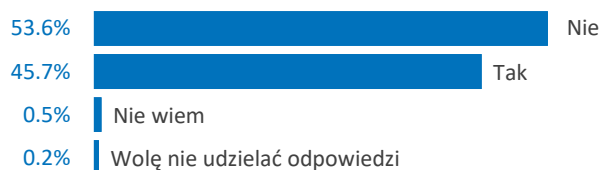
Odpowiedzialność wobec ludności dotkniętej kryzysem

Zapewnienie odpowiedzialności wobec ludności dotkniętej kryzysem ma kluczowe znaczenie w kontekście pomocy humanitarnej, ponieważ pomaga podmiotom udzielającym takiej pomocy zrozumieć zmieniające się potrzeby przesiedlonych społeczności, zwiększyć przejrzystość i poprawić jakość pomocy. Aby ocenić skuteczność programów pomocowych i zdolność usługodawców do reagowania, przeanalizowano kluczowe wskaźniki, takie jak zadowolenie gospodarstw domowych z pomocy, wyzwania w dostępie do informacji, preferowane kanały informacji zwrotnej i priorytetowe potrzeby. W sekcji tej zbadano również dostępność i skuteczność mechanizmów przekazywania informacji zwrotnej opartych na społeczności oraz postrzeganie przez gospodarstwa domowe ochrony otrzymywanej w odpowiedzi na takie informacje.

Od początku zakrojonej na szeroką skalę rosyjskiej inwazji z informacji z zakresu odpowiedzialności wobec ludności dotkniętej kryzysem konsekwentnie wynika, że uchodźcy mają niski poziom wiedzy na temat dostępnych mechanizmów rozpatrywania skarg i przekazywania informacji zwrotnych. W zeszłym roku tylko 57% respondentów objętych badaniem SEIS wskazało, że wie, jak uzyskać dostęp do tych kanałów. Oprócz zwiększania świadomości pracownicy organizacji humanitarnych powinni zapewniać skuteczność tych mechanizmów poprzez podejmowanie odpowiednich działań i udzielanie informacji zwrotnych. Inne kluczowe działania stanowiące główny element działań w zakresie odpowiedzialności wobec ludności dotkniętej kryzysem w Polsce obejmują usprawnienie preferowanych kanałów komunikacji oraz dostarczanie aktualnych i rzetelnych informacji.

Trzy miesiące przed badaniem niemal połowa (**46%**) badanych gospodarstw domowych zgłosiła otrzymanie jakiejś formy pomocy, natomiast pozostałe **54%** poinformowało, że nie otrzymało żadnej pomocy (wykres 27). Wśród tych, którzy otrzymali pomoc, większość (**86%**) wyraziła zadowolenie z udzielonej pomocy, choć niewielka część (**8%**) powiedziała, że jest z niej niezadowolona (wykres 28).

Wykres 27 – Gospodarstwa domowe, które otrzymały pomoc w ciągu ostatnich trzech miesięcy (n=1 290)

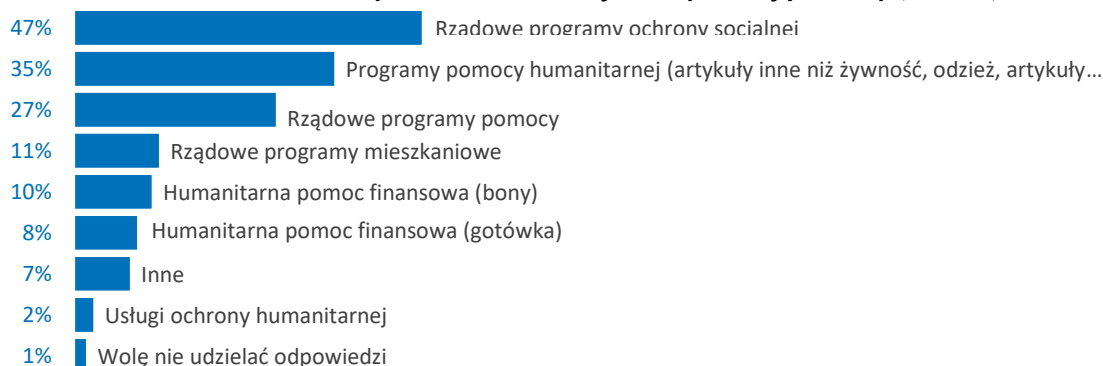

Wykres 28 – Gospodarstwa domowe wyrażające niezadowolenie z pomocy otrzymanej w ciągu ostatnich trzech miesięcy (n=590)

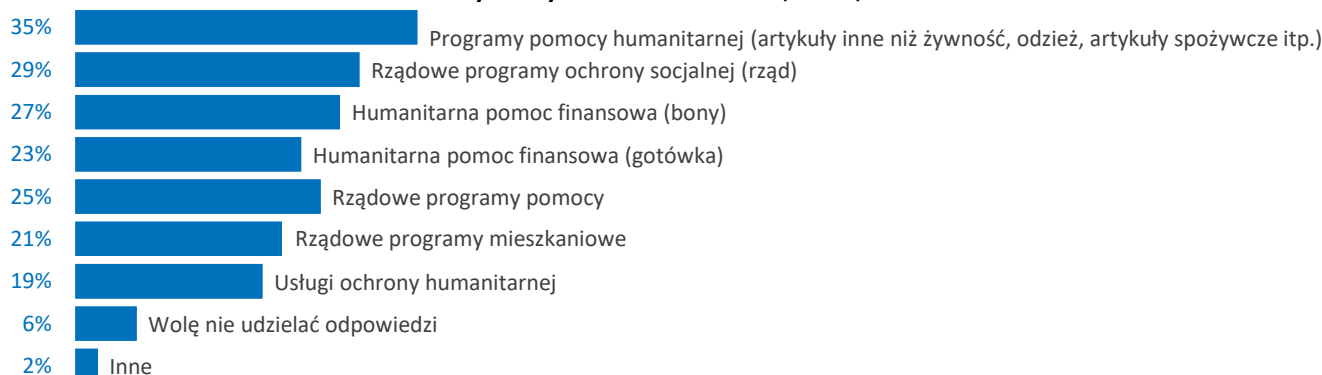
Udzielana pomoc miała różne formy, najczęściej pochodziła z **rządowych programów ochrony socjalnej (47%)**, a w dalszej kolejności z programów **pomocy humanitarnej**, w ramach których przekazywano na przykład niespożywcze artykuły pierwszej potrzeby, odzież i żywność (**35%**). Ponadto **27%** gospodarstw domowych korzystało z **rządowych programów pomocy**, a **11%** otrzymało pomoc w ramach **rządowych programów mieszkaniowych**. Rzadziej zgłaszano **pomoc finansową**, z czego **8%** uzyskało **pomoc pieniężną**, a **10%** otrzymywało **bony** (wykres 29).

Wykres 29 – Rodzaje otrzymanej pomocy (n=590)

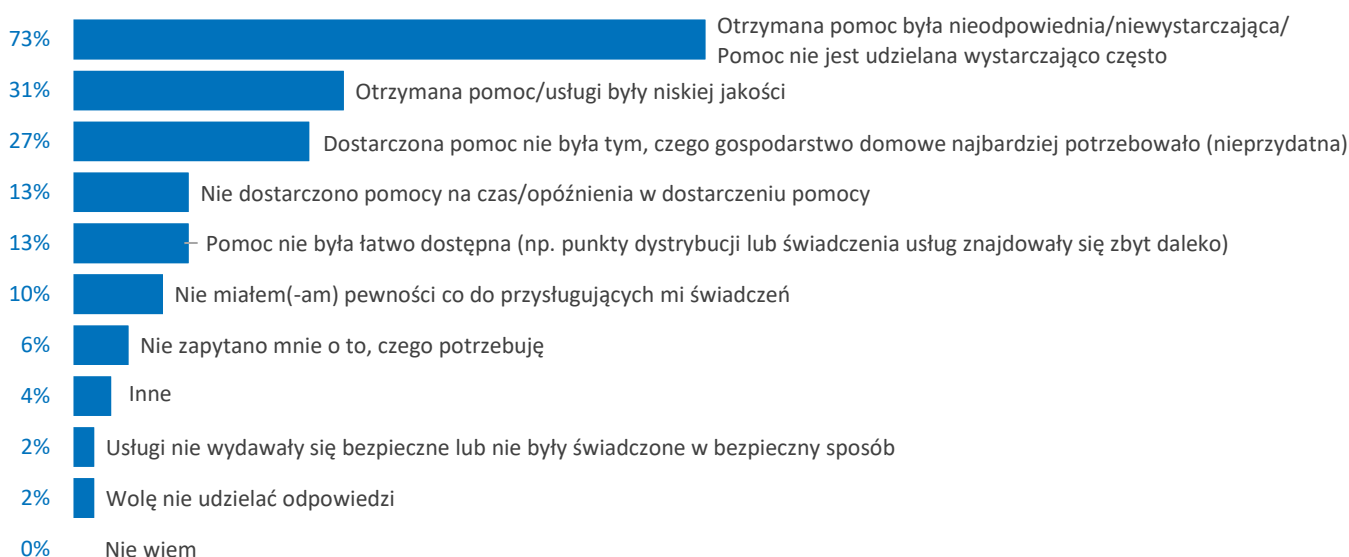
Wśród **8%** gospodarstw domowych niezadowolonych z otrzymanej pomocy, niezadowolenie dotyczyło konkretnych rodzajów pomocy. W tym względzie najwięcej, tj. **35%**, niezadowolonych respondentów wskazało **pomoc humanitarną**, a następnie **rządową ochronę socjalną (29%)** oraz pomoc finansową w formie **bonów (27%)** i **gotówki (25%)** (wykres 30).

Wykres 30 – Rodzaje pomocy, w odniesieniu do których gospodarstwa domowe wyraziły niezadowolenie (n=48)

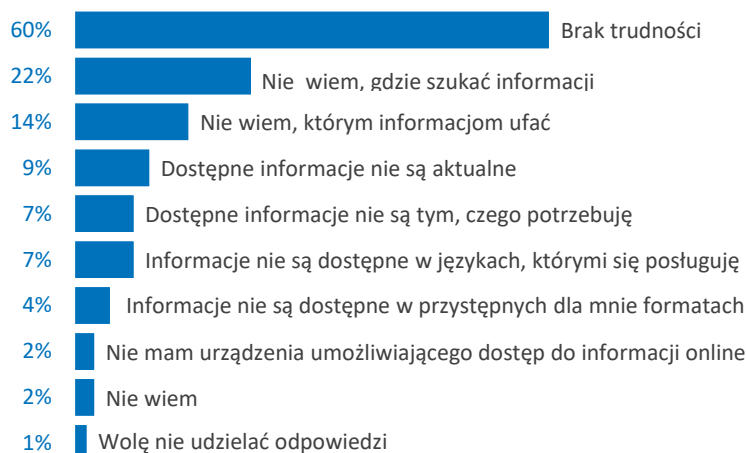
Głównym powodem niezadowolenia była **niewystarczająca** pomoc, przy czym **73%** respondentów wskazało, że dostarczona pomoc była albo niewystarczająca, albo nie była oferowana wystarczająco często, aby zaspokoić ich potrzeby. Ponadto **31%** respondentów skrytykowało **jakość** otrzymanych usług lub przedmiotów, a **27%** stwierdziło, że pomoc nie zaspokoiła ich najpilniejszych potrzeb, co wskazuje na potencjalną rozbieżność między świadczoną pomocą a priorytetami gospodarstw domowych (wykres 31).

Wykres 31 – Powody niezadowolenia z pomocy humanitarnej (n=48)

Jeśli chodzi o dostęp do informacji o pomocy i usługach, **60%** gospodarstw domowych nie zgłosiło żadnych trudności w tym względzie. Niemal co czwarte gospodarstwo domowe (**22%**) stwierdziło natomiast, że **nie wie, gdzie szukać informacji**, a **14%** wyraziło niepewność co do tego, którym źródłom **zaufać**. Co więcej, **9%** respondentów stwierdziło, że **dostępne informacje są nieaktualne**, co oznacza, że uzyskiwanie informacji o odpowiednich usługach nadal stanowi wyzwanie (wykres 32).

Wykres 32 – Gospodarstwa domowe doświadczające trudności w dostępie do informacji (n=1 290)

Jeśli chodzi o preferowane kanały otrzymywania informacji, najczęściej używaną metodą okazały się **media społecznościowe: 38%** gospodarstw domowych wybrało **Facebooka**, a następnie **Telegram (37%)**. Wśród innych preferowanych środków znalazły się **rozmowy telefoniczne lub infolinie (24%)** oraz **bezpośrednia komunikacja (28%)**, co sugeruje, że wiele gospodarstw domowych nadal polega na osobistych kontaktach w celu uzyskania najważniejszych informacji (wykres 33).

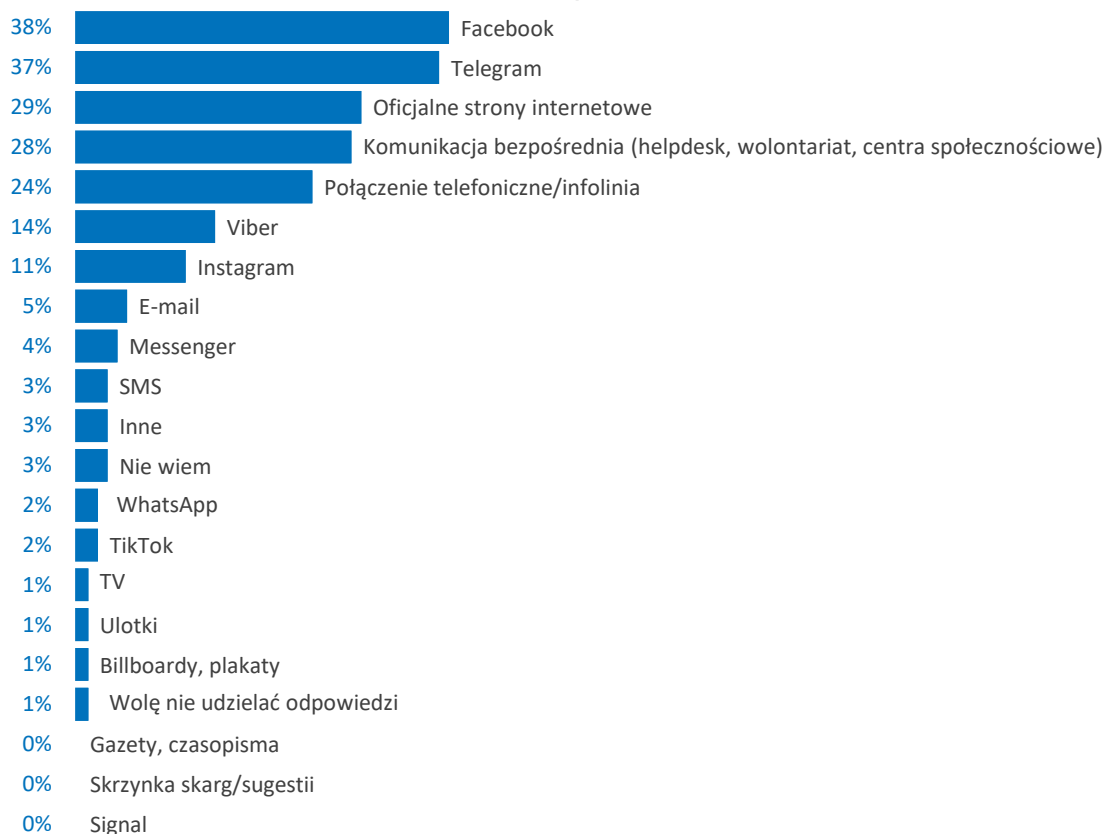
Z analizy preferowanych kanałów komunikacji w różnych grupach wiekowych wynikają **znaczące różnice, szczególnie w przypadku grupy demograficznej 60+**. O ile młodsze grupy preferują platformy komunikacji elektronicznej i komunikatory internetowe, to starsze grupy demograficzne wolą bardziej tradycyjne i bezpośrednie metody komunikacji.

W grupie wiekowej **18–34 najbardziej preferowanym kanałem jest Telegram (45%), a w dalszej kolejności Facebook (39%) i oficjalne strony internetowe (31%)**. Co ciekawe, Instagram wymieniło tylko 17% respondentów z tej grupy, co wskazuje, że nie jest on priorytetowym źródłem informacji potrzebnych w kontekście pomocy uchodźcom. Sugeruje to, że młodsze osoby mogą częściej polegać na komunikatorach internetowych, które oferują bezpośrednią i natychmiastową komunikację.

W grupie wiekowej **35–59 lat, Facebook (41%) jest najczęściej wybieranym kanałem komunikacji, przy czym Telegram (36%) i oficjalne strony internetowe (32%) również mają znaczny udział**. W tej grupie można zaobserwować zrównoważone korzystanie zarówno z mediów społecznościowych, jak i bardziej tradycyjnych zasobów internetowych. Jeszcze mniejszą popularnością cieszy się Instagram (9%), co utwierdza nas w przekonaniu, że nie jest on preferowanym źródłem informacji o pomocy dla uchodźców.

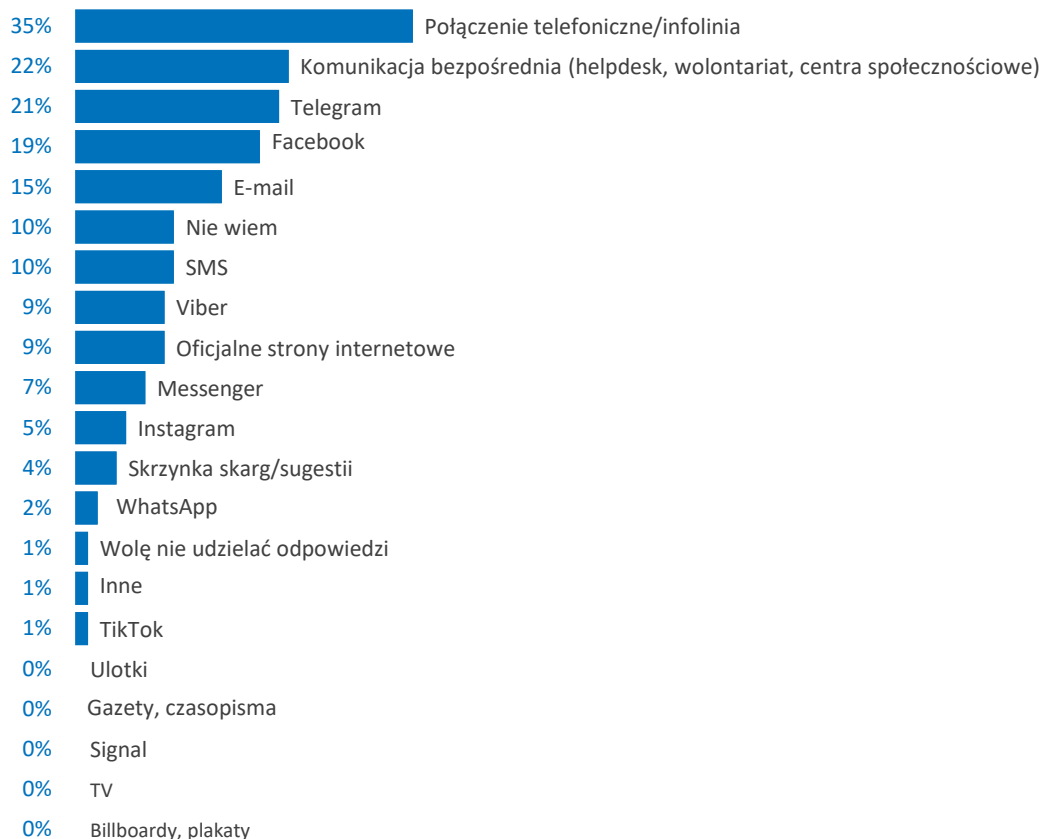
W grupie wiekowej **60+ widać wyraźną preferencję dla komunikacji bezpośredniej (39%), a następnie Facebooka (33%) i rozmów telefonicznych/infolinii (28%)**. Wskazuje to na poleganie na bardziej osobistych i bezpośrednich formach komunikacji, co może wynikać z poziomu komfortu korzystania z technologii lub potrzeby bardziej spersonalizowanej pomocy.

Wykres 33 – Preferowane kanały otrzymywania informacji, % gospodarstw domowych na kanał (n=1 290)

Zapytani o preferowane sposoby przekazywania informacji zwrotnych podmiotom świadczącym pomoc, jako najczęściej wykorzystywane kanały respondenci wskazali **rozmowy telefoniczne lub infolinie (35%)**, a następnie **bezpośrednie interakcje (22%)**. **Platformy mediów społecznościowych**, takie jak Facebook (**19%**) i Telegram (**21%**), także były popularnymi kanałami przekazywania informacji zwrotnych (wykres 34).

Wykres 34 – Preferowane sposoby przekazywania informacji zwrotnych podmiotom świadczącym pomoc (n=1 290)

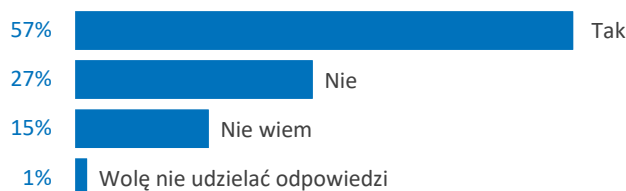
Badanie miało również na celu zidentyfikowanie **trzech najważniejszych potrzeb** zgłaszanych przez gospodarstwa domowe. Najczęściej wymienianą potrzebą było **zatrudnienie lub wsparcie w utrzymaniu (35%)**, a następnie **usługi opieki zdrowotnej (27%)** i **zakwaterowanie (26%)**. Inne istotne potrzeby dotyczyły **edukacji dla dzieci (15%)** oraz **edukacji lub szkoleń dla dorosłych (16%)**, co świadczy o dążeniu do długoterminowej stabilności i samowystarczalności. Po bliższym przyjrzeniu się odpowiedziom można zaobserwować bardziej płaski rozkład, wskazujący na zróżnicowane potrzeby społeczności (wykres 35).

Wykres 35 – Najczęściej zgłaszane potrzeby priorytetowe, według % gospodarstw domowych na rodzaj zgłoszonej potrzeby priorytetowej (n=1 290)

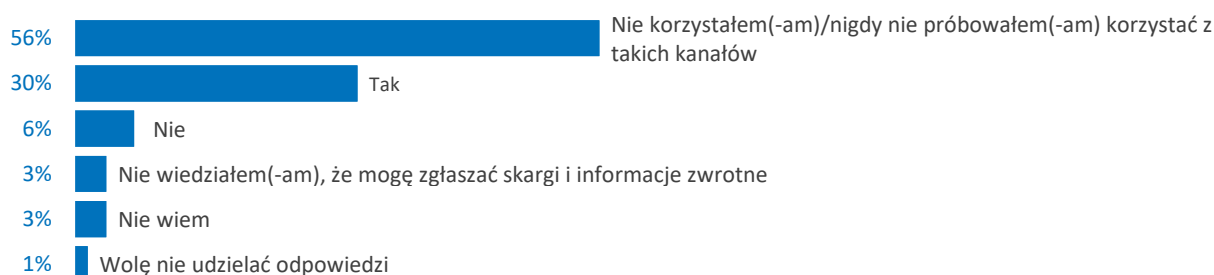

Jeżeli chodzi o **mechanizmy przekazywania informacji zwrotnych i zgłaszania problemów w ramach społeczności**, 57% gospodarstw domowych poinformowało, że ma dostęp do bezpiecznych i poufnych kanałów przekazywania informacji zwrotnych, podczas gdy 27% wskazało, że nie ma takiego dostępu, a 15% nadal nie było pewnych. Jednak tylko 30% osób, które zgłosiły obawy dotyczące ochrony za pośrednictwem tych mechanizmów, uznało, że uzyskały **odpowiednią reakcję**. Aż 56% stwierdziło, że **nigdy nie korzystało ani nie próbowało korzystać** z tych kanałów, co wskazuje na potencjalny brak zaufania do istniejących mechanizmów lub brak wiedzy na temat znaczenia przekazywania informacji zwrotnych i zgłaszania skarg (wykresy 36 i 37).

Wykres 36 – Dzieci i dorośli deklarujący dostęp do bezpiecznych i poufnych mechanizmów przekazywania informacji zwrotnych i zgłaszania opartych na społeczności (n=1 290)

Wykres 37 – Dzieci i dorośli, którzy uważają, że otrzymują odpowiednią odpowiedź na obawy związane z ochroną zgłaszane przez nich za pośrednictwem mechanizmów opartych na społeczności (n=1 290)

Biorąc pod uwagę znaczne rozbieżności w wyborze preferowanych kanałów komunikacji przez różne grupy wiekowe i wspólne wyzwania związane z dostępem do wiarygodnych informacji, zaleca się, aby organizacje humanitarne uruchomiły istniejące zasoby w celu zapewnienia możliwości skorzystania z co najmniej dwóch różnych kanałów. Na przykład Facebook, wymieniony przez co najmniej jedną trzecią respondentów w każdej grupie wiekowej, w połączeniu z oficjalnymi stronami internetowymi, może zapewnić szerszy zasięg i skuteczniejszą komunikację. Takie podejście może pomóc w uwzględnieniu zróżnicowanych preferencji i zapewnić, aby informacje były zarówno dostępne, jak i wiarygodne dla wszystkich grup wiekowych. Utrzymanie istniejących infolinii i zintegrowanie komunikacji bezpośredniej może znacznie zwiększyć skuteczność rozpowszechniania informacji.

W przypadku kompleksowych strategii komunikacyjnych kluczowe jest łączenie platform cyfrowych, w tym oficjalnych stron internetowych i zweryfikowanych kont w mediach społecznościowych, z hybrydowymi metodami osobistej komunikacji dwukierunkowej, co pozwoli zaspokoić preferencje technologiczne młodszych grup wiekowych, ale także uwzględnić potrzebę spersonalizowanej komunikacji. Zapewnienie dostępności informacji w wielu formatach i językach pozwoli jeszcze bardziej zwiększyć dostępność i zaufanie, co ostatecznie przełoży się na lepiej poinformowane i wsparte społeczności.

Ogólnie rzecz biorąc, dane pokazują, że chociaż znaczna część gospodarstw domowych deklaruje otrzymywanie pomocy i jest z niej zadowolona, nadal występują istotne wyzwania związane z zapewnieniem, by pomoc była wystarczająca i terminowa oraz zaspokajała konkretne potrzeby rodzin.

Dodatkowo istnieją bariery w dostępie do informacji i przekazywaniu informacji zwrotnych, a wiele gospodarstw domowych zgłasza, że albo nie wie, jak wyrazić swoje obawy, albo nie ma zaufania do istniejących mechanizmów przekazywania informacji zwrotnych. Aby poprawić skuteczność programów pomocowych, konieczne jest zwiększenie zdolności reagowania systemów informacji zwrotnej, wyeliminowanie luk w komunikacji i zagwarantowanie, że pomoc będzie dostosowana do najpilniejszych potrzeb przesiedlonej ludności.

Niepełnosprawność

W tej sekcji skupiono się na doświadczeniach osób z niepełnosprawnościami oraz zbadano zakres i stopień trudności, jakie takie osoby napotykają w codziennych czynnościach, przy użyciu krótkiego zestawu pytań Grupy Waszyngtońskiej na temat niepełnosprawności. Wskaźnik Grupy Waszyngtońskiej jest uznanym na całym świecie narzędziem służącym do identyfikacji osób z niepełnosprawnościami poprzez ocenę trudności w sześciu kluczowych obszarach funkcjonalnych: wzroku, słuchu, poruszania się, funkcji poznawczych, samoopieki i komunikacji⁵. W ramach tej metody kategoryzowane są ograniczenia funkcjonalne o różnym stopniu nasilenia, co zapewnia znormalizowane podejście do zrozumienia, w jaki sposób osoby doświadczają tych wyzwań i radzą sobie z nimi, nawet w przypadku korzystania z urządzeń wspomagających, takich jak okulary lub aparaty słuchowe.

Dzięki takiemu podejściu w badaniu oceniono wpływ tych trudności na zdolność osób do wykonywania podstawowych zadań, takich jak chodzenie, koncentracja lub komunikowanie się w ich języku. Dzięki ocenie każdego obszaru za pomocą wskaźnika Grupy Waszyngtońskiej ustalenia dostarczają istotnych informacji na temat konkretnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami i rodzajów niezbędnego wsparcia umożliwiającego zwiększenie ich uczestnictwa w życiu codziennym i działaniach społeczności. Informacje te mają zasadnicze znaczenie w kontekście dostosowywania interwencji i usług wspierających integrację i dostępność dla osób z niepełnosprawnościami.

Spośród **3 093** ankietowanych osób **5%** zidentyfikowano jako osoby z niepełnosprawnością trzeciego stopnia (według metodyki Grupy Waszyngtońskiej), co oznacza, że albo doświadczają one dużych trudności, albo są całkowicie niezdolne do wykonywania pewnych czynności. Do tego **10%** z **1 290** gospodarstw domowych zadeklarowało, że co najmniej jeden ich członek jest osobą z niepełnosprawnością. Wskazuje to na występowanie niepełnosprawności wśród przesiedlonej ludności i podkreśla znaczenie konieczności zaspokajania konkretnych potrzeb tych osób.

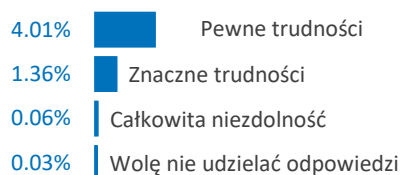
Niepełnosprawności klasyfikuje się według stopnia nasilenia, przy czym poziom trzeci oznacza osoby, które mają „duże trudności” lub „w ogóle nie mogą wykonywać” co najmniej jednej z tych czynności. Klasyfikacja ta pozwala na bardziej ukierunkowane podejście do identyfikacji i zaspokajania potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

⁵ <https://www.washingtongroup-disability.com>

Wzrok

Niektóre osoby zgłaszały problemy ze wzrokiem, nawet w przypadku korzystania z urządzeń korekcyjnych, takich jak okulary. Spośród 169 badanych 4,01% miało **pewne trudności** z widzeniem, 1,36% doświadczyło **dużych trudności**, a niewielka część (0,06%) była **całkowicie niezdolna do widzenia** (wykres 38).

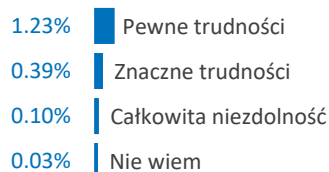
Wykres 38 – Osoby zgłaszające trudności z widzeniem nawet w okularach (n=169)

Słuch

Podobne problemy zgłaszano w przypadku słuchu. Wśród 54 badanych 1,23% miało **pewne trudności** ze słuchem, nawet przy użyciu aparatu słuchowego, a 0,39% zgłosiło **znaczne trudności**. Niewielka grupa (0,10%) była **całkowicie niezdolna do słyszenia** (wykres 39).

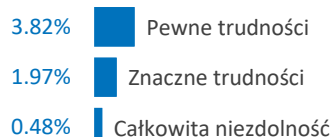
Wykres 39 – Osoby zgłaszające trudności ze słyszeniem, nawet jeśli używają aparatu słuchowego (n=54)

Poruszanie się

Respondenci zgłaszali również problemy z poruszaniem się. Spośród 194 respondentów 3,82% doświadczyło **pewnych trudności** z chodzeniem lub wchodzeniem po schodach, podczas gdy 1,97% doświadczyło **dużych trudności**. Mniejsza część (0,48%) **zupełnie nie była w stanie chodzić lub wchodzić po schodach** (wykres 40).

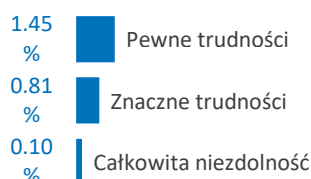
Wykres 40 – Osoby zgłaszające trudności z chodzeniem lub wchodzeniem po schodach (n=194)

Funkcje poznawcze (zapamiętywanie lub koncentracja)

Jeśli chodzi o trudności poznawcze, takie jak wyzwania związane z zapamiętywaniem lub koncentracją, z **73** osób **1,45%** zgłosiło je jako stanowiące **pewne trudności**, natomiast **0,81%** doświadczyło w tym względzie **dużych trudności**, a **0,10%** w ogóle **nie było w stanie realizować** zadań poznawczych (wykres 41).

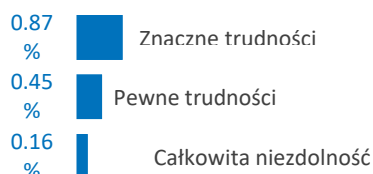
Wykres 41 – Osoby zgłaszające trudności z zapamiętywaniem lub koncentracją (n=73)

Samodzielne funkcjonowanie

Czynności związane z samodzielnym funkcjonowaniem, które obejmują zadania takie jak mycie i ubieranie się, stanowiły wyzwanie dla niektórych osób. Spośród **46** respondentów **0,45%** miało **pewne trudności** z tymi czynnościami, **0,87%** napotkało **znaczące trudności**, a **0,16%** **nie było w stanie samodzielnie wykonywać** tych zadań (wykres 42).

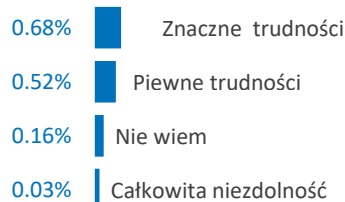
Wykres 42 – Osoby zgłaszające trudności z czynności związanych z samoopieką, takich jak kąpiel czy ubieranie się (n=46)

Komunikacja

Dane wskazują również na trudności w komunikacji. Spośród **43** osób **0,52%** zgłosiło **pewne trudności** w komunikowaniu się w swoim języku, **0,68%** doświadczyło **dużych trudności** w komunikacji, a **0,03%** **w ogóle nie było w stanie się komunikować**. Niewielki odsetek (**0,16%**) nie był pewien swoich zdolności komunikacyjnych (wykres 43).

Wykres 43 – Osoby zgłaszające trudności w porozumiewaniu się, nawet jeśli używają własnego języka (n=43)

Wyniki te uwypuklają różnorodne wyzwania, przed którymi stoją przesiedlone osoby z niepełnosprawnościami. Wprawdzie poważne niepełnosprawności występują stosunkowo rzadko, jednak nawet niższe stopnie niepełnosprawności oznaczają, że zapewnienie dostosowanego wsparcia i odpowiednich usług jest ważne. Osoby z niepełnosprawnościami, czy to z upośledzeniem wzroku i słuchu, czy też z trudnościami w poruszaniu się i zaburzeniami poznawczymi, muszą się mierzyć z wyjątkowymi wyzwaniami w wykonywaniu codziennych czynności. Zapewnienie dostępu do niezbędnych usług i udogodnień będzie miało kluczowe znaczenie dla poprawy jakości ich życia i zdolności do pełnego uczestnictwa w ich społecznościach.

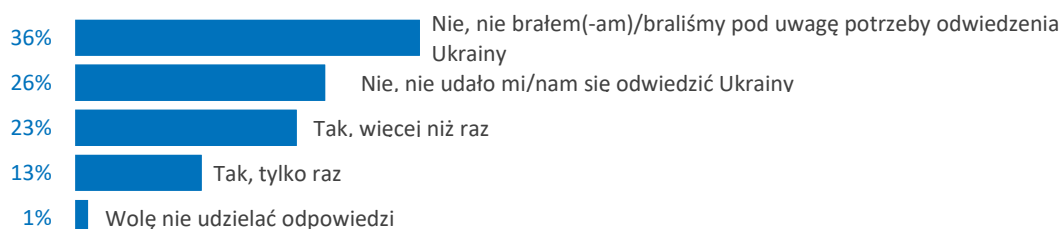
Wizyty powrotne w Ukrainie

Ta sekcja zawiera dogłębną analizę wzorców i motywacji stojących za wizytami przesiedlonych osób i rodzin w Ukrainie i ich powrotami do tego kraju od czasu eskalacji konfliktu 24 lutego 2022 r. Dane zawierają kluczowe informacje na temat częstotliwości, czasu i powodów tych wizyt, a także problemów, przed którymi stanęły osoby, które tymczasowo powróciły do Ukrainy. Respondenci podali szczegółowe informacje na temat swojej ostatniej wizyty, w tym miesiąc i rok, długość pobytu oraz rodzaje dokumentów używanych podczas podróży. W sekcji tej zbadano również motywacje do odwiedzenia Ukrainy – takie jak łączenie rodzin, cele związane z kwestiami administracyjnymi lub powody osobiste – oraz bariery uniemożliwiające pozostałym odbycie podróży, w tym obawy o bezpieczeństwo i trudności logistyczne.

Dodatkowo, zbadano komplikacje, z którymi borykały się osoby próbujące wrócić do kraju przyjmującego po wizycie w Ukrainie, z uwzględnieniem rodzajów napotkanych trudności. Na koniec omówiono przyszłe zamiary respondentów i zbadano, czy w ciągu najbliższych 12 miesięcy planują oni wrócić do Ukrainy, pozostać w obecnym miejscu zamieszkania, czy też przenieść się w inne miejsce.

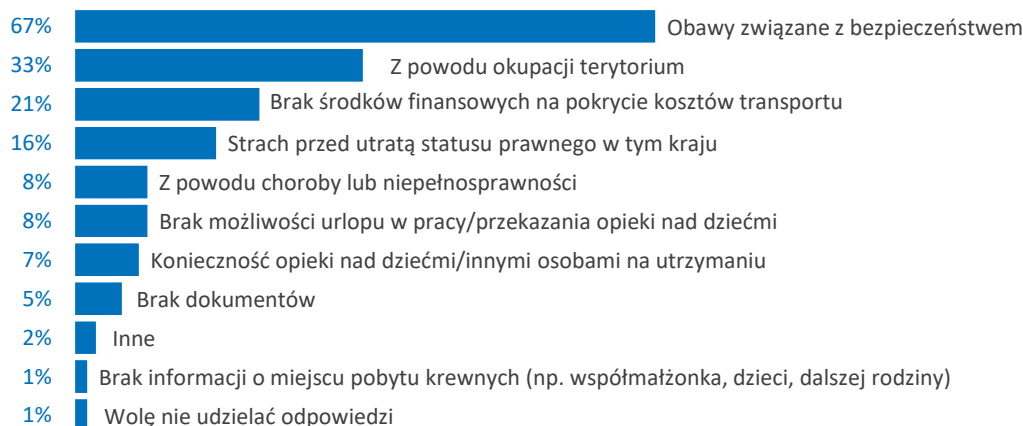
Spośród gospodarstw domowych objętych badaniem **36%** stwierdziło, że od początku konfliktu nie rozważało potrzeby odwiedzenia Ukrainy, podczas gdy **13%** odwiedziło swój kraj tylko raz, a **23%** odbyło wielokrotne wizyty. To pokazuje, że znaczna część przesiedlonej ludności utrzymuje bliskie więzi z krajem ojczystym, pomimo trudności związanych z konfliktem. Z drugiej strony, ponad jedna czwarta (**26%**) gospodarstw domowych nie miała możliwości wizyty w Ukrainie (wykres 44).

Wykres 44 – Gospodarstwa domowe, w których co najmniej jeden członek odwiedził Ukrainę po 24 lutego 2024 r. (n=1 290)

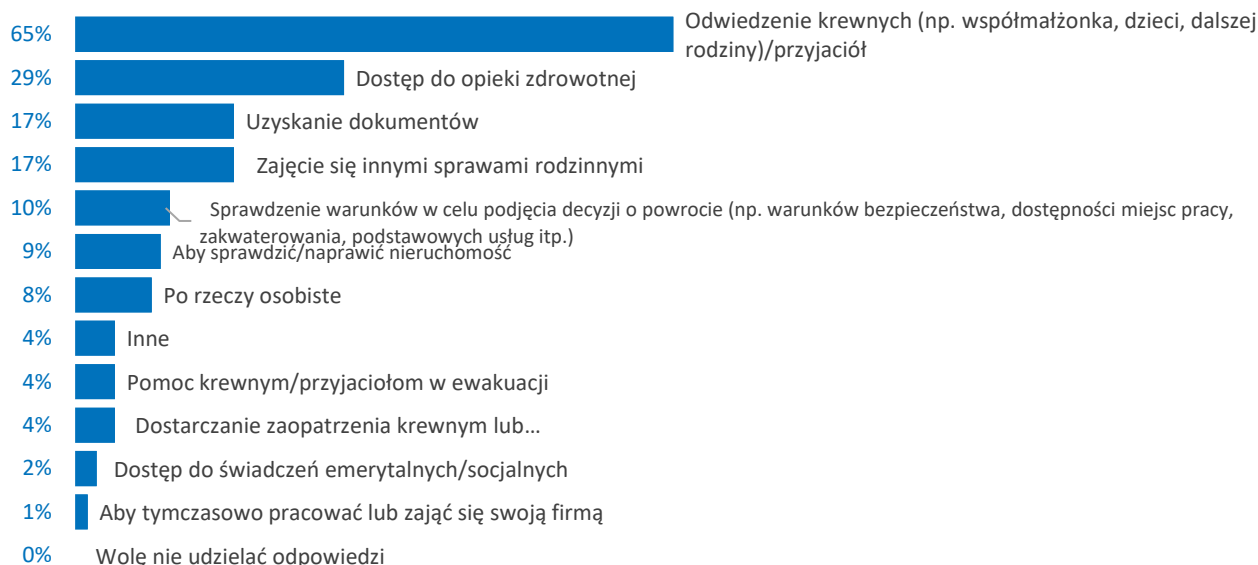
W przypadku osób, które nie mogły złożyć wizyty, głównym powodem, wskazywanym przez **67%** gospodarstw domowych, były **obawy związane z bezpieczeństwem**. Ponadto **33%** wskazało, że powrót uniemożliwiła im **okupacja ich terytorium ojczystego**. Wśród innych przeszkód wskazywano **brak środków na przejazd (21%)** i strach przed **utrata statusu prawnego w kraju przyjmującym (16%)** (wykres 45).

Wykres 45 – Powody braku możliwości odwiedzenia Ukrainy (n=335)

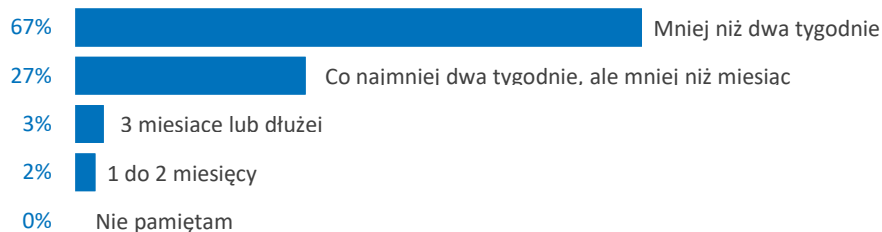
Gospodarstwa domowe, którym udało się odwiedzić Ukrainę, zrobiły to z różnych powodów. Najczęstszym powodem, wskazanym przez **65%** respondentów, była chęć **odwiedzenia krewnych lub przyjaciół**, co podkreśla znaczenie więzi rodzinnych. Inne ważne powody obejmowały **dostęp do opieki zdrowotnej (29%)**, **uzyskanie dokumentacji (17%)** i załatwienie innych **spraw rodzinnych (17%)**. Mniejsza część respondentów wróciła, aby sprawdzić możliwości ewentualnego powrotu na stałe, naprawić mienie lub pomóc w ewakuacji krewnych lub przyjaciół (wykres 46).

Wykres 46 – Powody wizyty w Ukrainie (n=467)

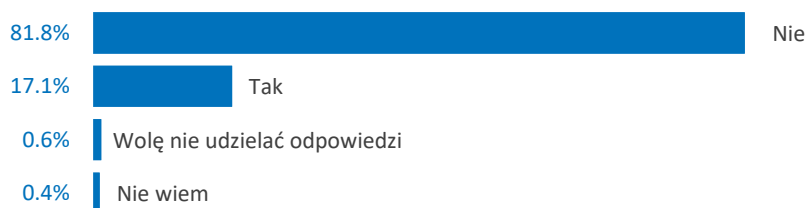
Dane pokazują również, że większość tych wizyt miała miejsce niedawno, a wiele z nich – w 2024 r., szczególnie w pierwszych dwóch kwartałach roku. Większość wizyt była ponadto krótka – 67% członków badanych gospodarstw domowych przebywało w Ukrainie **krócej niż dwa tygodnie** (wykres 47).

Wykres 47 – Średni czas pobytu w Ukrainie podczas ostatniej wizyty (n=467)

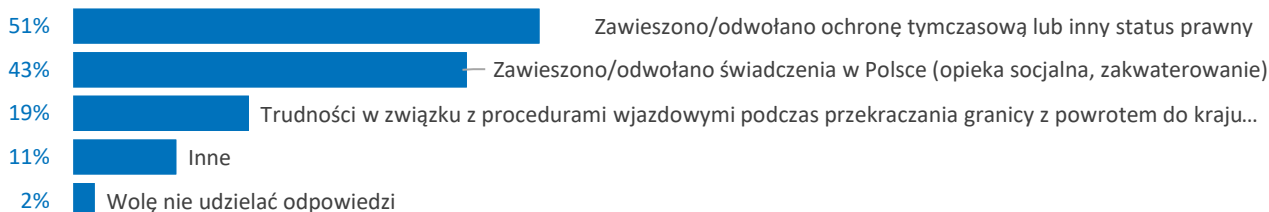

Po powrocie do kraju przyjmującego 17% gospodarstw domowych doświadczyło trudności. Najczęściej zgłaszane trudności obejmowały **zawieszenie lub cofnięcie statusu ochrony czasowej lub innego statusu prawnego (51%)** oraz **utratę świadczeń**, w tym opieki społecznej i zakwaterowania (43%). Problemy te świadczą o złożoności i potencjalnym ryzyku związanym z tymczasowym opuszczeniem kraju przyjmującego w celu odwiedzenia Ukrainy (wykresy 48 i 49).

Wykres 48 – Gospodarstwa domowe doświadczające trudności z powrotem po wizycie w Ukrainie (n=467)

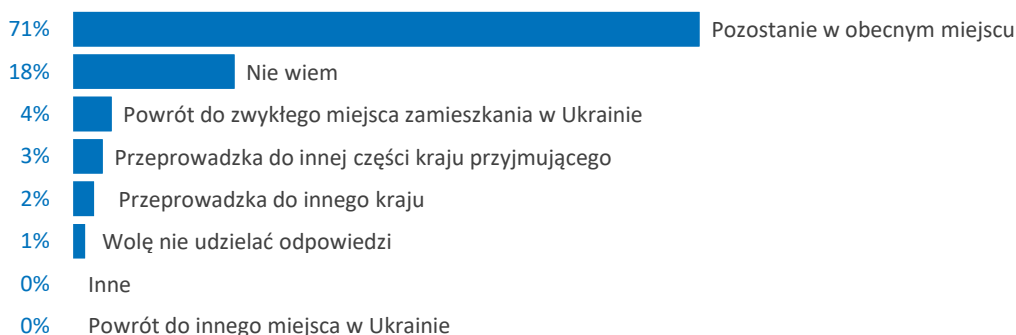

Wykres 49 – Rodzaje problemów napotkanych po powrocie z Ukrainy (n=81)

Patrząc w przyszłość, większość gospodarstw domowych (**71%**) wskazała, że zamierza pozostać w swojej obecnej lokalizacji w kraju przyjmującym w ciągu najbliższych 12 miesięcy. Mniejsza część, **4%**, wyraziła chęć powrotu do miejsca zamieszkania w Ukrainie, a **18%** nie było pewnych swoich planów na przyszłość. Odzwierciedla to ostrożne podejście wśród osób przesiedlonych przy rozważaniu chęci powrotu do domu w kontekście trwającego konfliktu i sytuacji związanej z bezpieczeństwem w Ukrainie (wykres 50).

Wykres 50 – Plany gospodarstw domowych w ciągu najbliższych 12 miesięcy (n=1 290)

Dane pokazują silną więź między osobami przesiedlonymi a ich krajem ojczystym, a wiele z nich mimo poważnych wyzwań podejmuje próby odwiedzenia Ukrainy. Mimo że obawy o bezpieczeństwo i ryzyko prawne uniemożliwiają niektórym powrót do kraju, inni utrzymują więzi ze swoimi rodzinami i społecznościami poprzez krótkie wizyty. Wyniki badania wskazują na niepewność, z jaką wiążą się tymczasowe powroty, gdyż niektóre z tych osób są narażone na ryzyko utraty statusu prawnego lub świadczeń po ponownym przyjeździe do kraju przyjmującego. Ogólnie rzecz biorąc, większość

gospodarstw domowych pozostaje niepewna co do swojej przyszłości, ostrożnie równoważąc swoje długoterminowe zamiary w obliczu zmieniającej się sytuacji w Ukrainie.

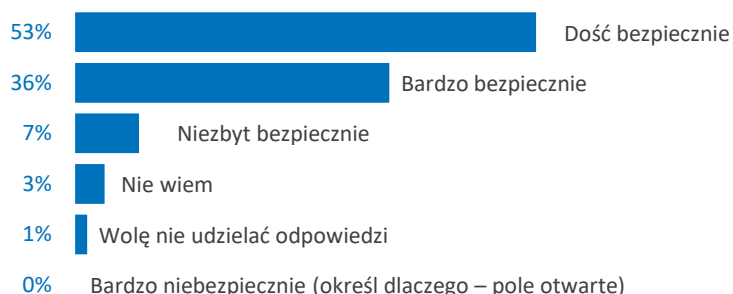
Bezpieczeństwo i ochrona

Bezpieczeństwo i ochrona to dwie bardzo ważne kwestie dla społeczności uchodźców osiedlających się w nowym środowisku. W tej części zbadano, jak uchodźcy z Ukrainy mieszkający w Polsce postrzegają bezpieczeństwo osobiste. Dane dotyczą poczucia bezpieczeństwa respondentów podczas samotnych spacerów w ich okolicy po zmroku, a także częstotliwości występowania obaw o ich bezpieczeństwo podczas wychodzenia z domu w miejscach publicznych. Dodatkowo respondenci zostali poproszeni o wskazanie czynników, które ich zdaniem najbardziej wpływają na ich bezpieczeństwo, czy to związanych z przestępczością, napięciami społecznymi czy innymi zagrożeniami. W tej sekcji omówiono również konkretne zagrożenia dla bezpieczeństwa osobistego, które najbardziej niepokoją poszczególne osoby, co daje wgląd w zagrożenia, z jakimi borykają się one na co dzień w społecznościach przyjmujących.

Zrozumienie tych opinii i obaw dotyczących bezpieczeństwa pozwala uwypuklić kluczowe problemy związane z bezpieczeństwem, z którymi borykają się osoby przesiedlone. Dzięki tej analizie można uzyskać informacje przydatne do podjęcia ewentualnych interwencji mających na celu poprawę ich samopoczucia i bezpieczeństwa osobistego w ich obecnych lokalizacjach.

Większość respondentów (53%) stwierdziła, że czuje się „dość bezpiecznie”, spacerując samotnie w swojej okolicy po zmroku, podczas gdy 36% czuło się „bardzo bezpiecznie”. Sugeruje to, że większość osób czuje się bezpiecznie w swoim najbliższym otoczeniu. Mniejsza część (7%) wskazała, że czuje się „niezbyt bezpiecznie”, a 4% nie było pewnych swojego bezpieczeństwa. Warto zauważyć, że żaden respondent nie zgłosił, że czuje się „bardzo niebezpiecznie”, co sugeruje, że ogólnie istnieje ogólne poczucie bezpieczeństwa w społeczności, chociaż wśród niektórych osób utrzymują się obawy (wykres 51).

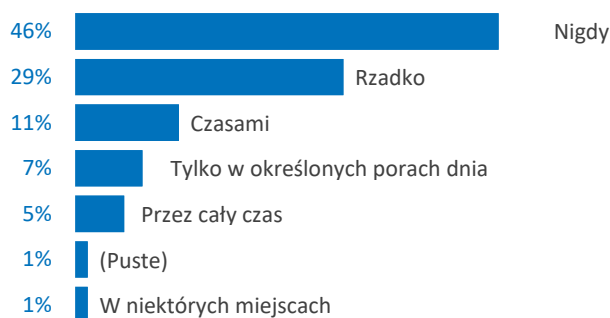
Wykres 51 – Respondenci zgłaszający poczucie bezpieczeństwa podczas samotnych spacerów po zmroku w swojej okolicy (n=1 290)

Jeśli chodzi o to, jak często respondenci martwią się o swoje bezpieczeństwo w przestrzeni publicznej, 46% stwierdziło, że „nigdy” się nie martwią, podczas gdy 29% stwierdziło, że „rzadko” odczuwają niepokój. 11% respondentów wskazało, że „czasami” czują się zaniepokojeni, a 7% wspomniało, że odczuwają niebezpieczeństwo tylko w określonych porach dnia. Mniejsza część (5%) stwierdziła, że

„przez cały czas” ma poczucie zagrożenia. Wskazuje to, że chociaż większość respondentów ogólnie czuje się bezpiecznie w miejscach publicznych, znaczna mniejszość doświadcza okresowych lub ciągłych obaw o swoje bezpieczeństwo osobiste (wykres 52).

Wykres 52 — Respondenci zgłaszający obawy o bezpieczeństwo w przestrzeni publicznej (n=1 290)

Zapytani o czynniki, które ich zdaniem najbardziej wpływają na ich poczucie bezpieczeństwa, 37% respondentów za główny powód do obaw uznało swój status uchodźcy lub azylanta. Rasę lub pochodzenie etniczne jako kluczowy czynnik wpływający na ich bezpieczeństwo wymieniło 22%, a płeć — 16%. Ponadto 5% respondentów uważa, że zagrożenie dla ich bezpieczeństwa osobistego wynika z tożsamości lub orientacji seksualnej, natomiast inne czynniki, takie jak religia (1%) i rywalizacja o zasoby, zostały wymienione przez mniejszy odsetek respondentów. Odpowiedzi te sugerują, że dla wielu osób przesiedlonych istotnym czynnikiem zagrażającym ich bezpieczeństwu jest dyskryminacja ze względu na tożsamość, w szczególności związaną ze statusem uchodźcy i pochodzeniem etnicznym.

Jeśli chodzi o konkretne obawy dotyczące bezpieczeństwa osobistego, 31% respondentów jako główny problem wskazało lub gapienie się lub świdrowanie wzrokiem i jest to najczęściej zgłaszana obawa dotycząca bezpieczeństwa. Ponadto 29% respondentów wskazało, że nie ma żadnych konkretnych obaw dotyczących bezpieczeństwa osobistego, co odzwierciedla poczucie pewności co do ich bezpieczeństwa. Jednak 12% osób zgłosiło obawy związane z bezpieczeństwem fizycznym, a 4% wspomniało o obawach związanych z uporczywym nękaniem lub napaścią na tle seksualnym. Mniejszy odsetek (3%) jako istotne zagrożenie wskazał molestowanie seksualne.

Dane pokazują, że osoby przesiedlone ogólnie pozytywnie postrzegają bezpieczeństwo osobiste, a większość respondentów czuje się dość bezpiecznie albo bardzo bezpiecznie w swoich dzielnicach i przestrzeniach publicznych. Występowanie dyskryminacji ze względu na tożsamość, na przykład w związku ze statusem uchodźcy, pochodzeniem etnicznym i płcią, nadal wpływa jednak na poczucie bezpieczeństwa części populacji. Co więcej, konkretne zagrożenia, takie jak nękanie słowne, gapienie się i molestowanie seksualne, nadal budzą obawy wielu osób. Wyniki badania podkreślają znaczenie ukierunkowanych interwencji mających na celu zaradzenie konkretnym trudnościom, z jakimi borykają się osoby wysiedlone, oraz promowanie większego poczucia bezpieczeństwa w społecznościach przyjmujących.

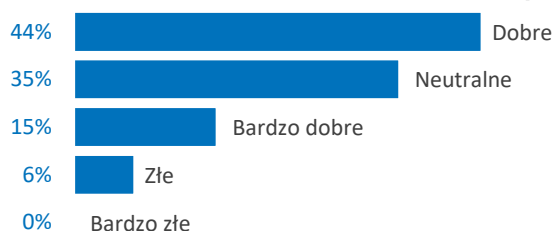
Relacje ze społecznością przyjmującą

W tej sekcji zbadano dynamikę spójności społecznej między populacjami uchodźców a społecznościami przyjmującymi, ze szczególnym uwzględnieniem doświadczeń osób przesiedlonych w nowym środowisku. Dane dotyczą postrzegania przez respondentów ich relacji ze społecznością przyjmującą, w tym tego, czy relacje te zmieniły się od czasu ich pierwszego przybycia. Dodatkowo w sekcji tej zbadano przejawy wrogości lub niechęci wobec uchodźców, ze wskazaniem konkretnych zachowań i potencjalnych przyczyn takiej wrogości. Respondenci zostali poproszeni o zastanowienie się nad doświadczeniami własnymi lub członków swoich gospodarstw domowych oraz o wskazanie, jakie są ich zdaniem powody negatywnych interakcji z miejscową ludnością.

Choć od początku zakrojonej na szeroką skalę wojny w Ukrainie polskie społeczeństwo otworzyło się na przyjęcie uchodźców w sposób wzorowy i bezprecedensowy, to po ponad dwóch latach od jej wybuchu poziom społecznej empatii zmalał. Według CBOS poparcie społeczne dla przyjmowania uchodźców z Ukrainy spadło z 94% w lutym 2022 r. do 53% we wrześniu 2024 r.⁶ Jednocześnie narastają negatywne postawy i napięcia społeczne.

Blisko połowa gospodarstw domowych (44%) określiła swoje relacje ze społecznością przyjmującą jako „dobre”, a dodatkowe 15% oceniło je jako „bardzo dobre”. Jednocześnie 35% zgłosiło „neutralne” relacje, a 6% uznało, że ich relacje ze społecznością przyjmującą są „złe”. Odpowiedzi te sugerują, że zasadniczo osoby przesiedlone czują się stosunkowo dobrze w relacjach ze społecznością przyjmującą, chociaż niewielka część respondentów ma bardziej negatywne odczucia (wykres 53).

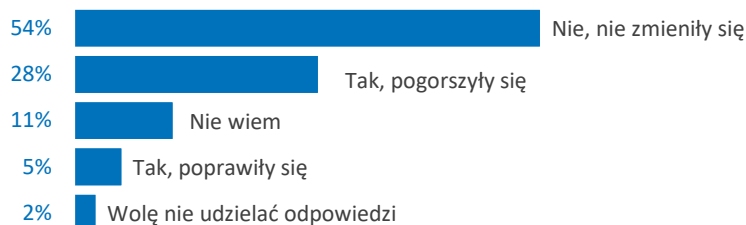
Wykres 53 – Gospodarstwa domowe zgłaszające dobre relacje ze społecznością przyjmującą (n=1 290)

Mimo ogólnie pozytywnych początkowych stosunków tylko 5% gospodarstw domowych stwierdziło, że ich relacje ze społecznością przyjmującą poprawiły się od czasu ich przybycia. Z kolei 28% uznało, że ich relacje pogorszyły się z czasem, natomiast większość (54%) nie zauważyła żadnych zmian. Oznacza to, że chociaż początkowe interakcje były ogólnie korzystne, pewne kwestie mogły przyczynić się do pogorszenia relacji z niektórymi gospodarstwami domowymi (wykres 54).

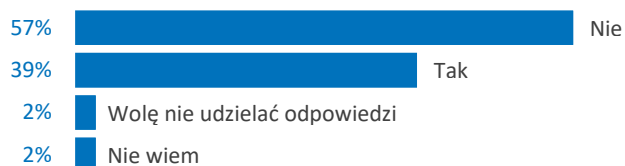
⁶ <https://www.pap.pl/aktualnosci/czy-polacy-popieraja-przyjmowanie-ukrainskich-uchodzcow-sondaz>

Wykres 54 – Gospodarstwa domowe zgłaszające relacje ze społecznością przyjmującą (n=1 290)

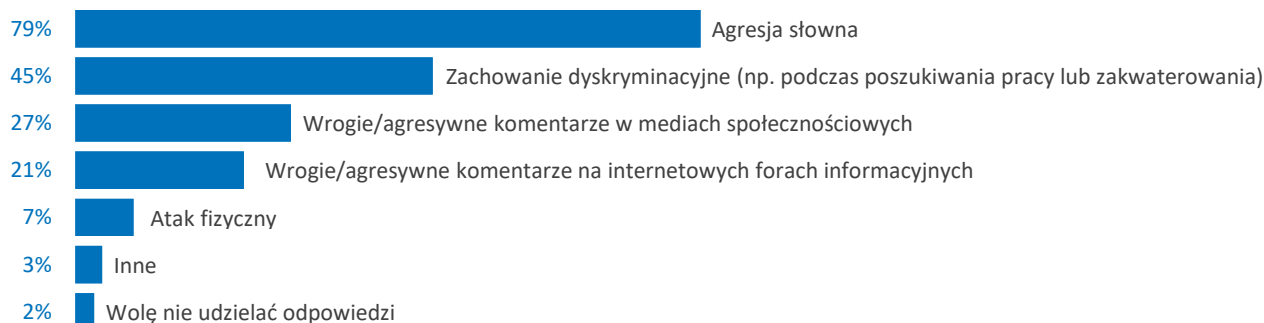
Napięcia ze społecznością przyjmującą zgłosiło **39%** gospodarstw domowych, co wskazuje, że znaczna część przesiedlonej ludności doświadczyła konfliktów w nowym środowisku. Większość (**57%**) gospodarstw domowych stwierdziła jednak, że nie doświadczyła żadnych napięć, co sugeruje, że choć problemy istnieją, nie są one powszechne ani uniwersalne (wykres 55).

Wykres 55 – Gospodarstwa domowe zgłaszające napięcia ze społecznością przyjmującą od momentu przyjazdu do Polski (n=1 290)

Wśród gospodarstw domowych, które doświadczyły napięć, najczęściej zgłaszaną formą wrogości była **agresja słowna** – **79%** tych gospodarstw doświadczyło takiego zachowania. Ponadto **45%** wskazało na doświadczanie **zachowań dyskryminacyjnych**, szczególnie w kontekście poszukiwania pracy lub zapewnienia zakwaterowania. Powszechne były również wrogie lub agresywne komentarze w **mediach społecznościowych**, zgłoszone przez **27%** respondentów, przy czym **21%** spotkało się z takim zachowaniem na internetowych forach informacyjnych. **Ataki fizyczne**, choć mniej powszechne, zgłosiło **7%** gospodarstw domowych, co wskazuje, że chociaż wrogość ma głównie charakter werbalny lub dyskryminacyjny, niektóre osoby nadal obawiają się o swoje bezpieczeństwo fizyczne (wykres 56).

Wykres 56 – Gospodarstwa domowe zgłaszające określone rodzaje wrogich zachowań (n=507)

Domniemywane przyczyny wrogich zachowań różniły się w zależności od respondentów. **65%** gospodarstw domowych wskazała na **dyskryminację ze względu na narodowość**, a następnie **status uchodźcy (58%)** i **dyskryminację językową (53%)**. Wśród innych przyczyn wymieniano **różnice kulturowe (24%)** oraz **konkurencję o zasoby (25%)** lub na rynku pracy (23%). Wyniki te sugerują, że do napięć między przesiedleńcami a społecznością przyjmującą przyczyniają się zarówno czynniki związane z tożsamością, jak i presja ekonomiczna (wykres 57).

Chociaż wiele przesiedlonych osób zgłasza, że czuje się bezpiecznie i ma pozytywne relacje ze społecznościami przyjmującymi, nadal istnieją poważne obawy dotyczące spójności społecznej, bezpieczeństwa oraz powszechnej wrogości i dyskryminacji. Dane podkreślają potrzebę kontynuowania starań na rzecz wspierania integracji i zajęcia się podstawowymi przyczynami napięć między osobami przesiedlonymi a społecznościami przyjmującymi. Dzięki promowaniu wzajemnego zrozumienia i zajmowaniu się kwestiami ekonomicznymi i tożsamościowymi można wzmocnić spójność społeczną i ograniczyć przypadki wrogości, z jaką spotykają się uchodźcy.

Wykres 57 – Gospodarstwa domowe zgłaszające domniemywane powody wrogich zachowań (n=507)

OCHRONA DZIECI

Dzieci są jedną z najbardziej wrażliwych grup społecznych. Dlatego też potrzeby w zakresie ochrony dzieci są szczególne i złożone, a polityka dotycząca ochrony dzieci zazwyczaj obejmuje podejście wielosektorowe. Według próby 57% gospodarstw domowych uchodźców z Ukrainy mieszkających w Polsce ma co najmniej jedno dziecko. Ta sekcja zawiera szczegółową analizę zagadnień związanych z ochroną dzieci w przesiedlonych gospodarstwach domowych i skupia się na kluczowych wskaźnikach związanych z dobrostanem i bezpieczeństwem dzieci. Przeanalizowano kluczowe czynniki, takie jak odsetek dzieci poniżej piątego roku życia, których narodziny zarejestrowano w urzędzie cywilnym – co

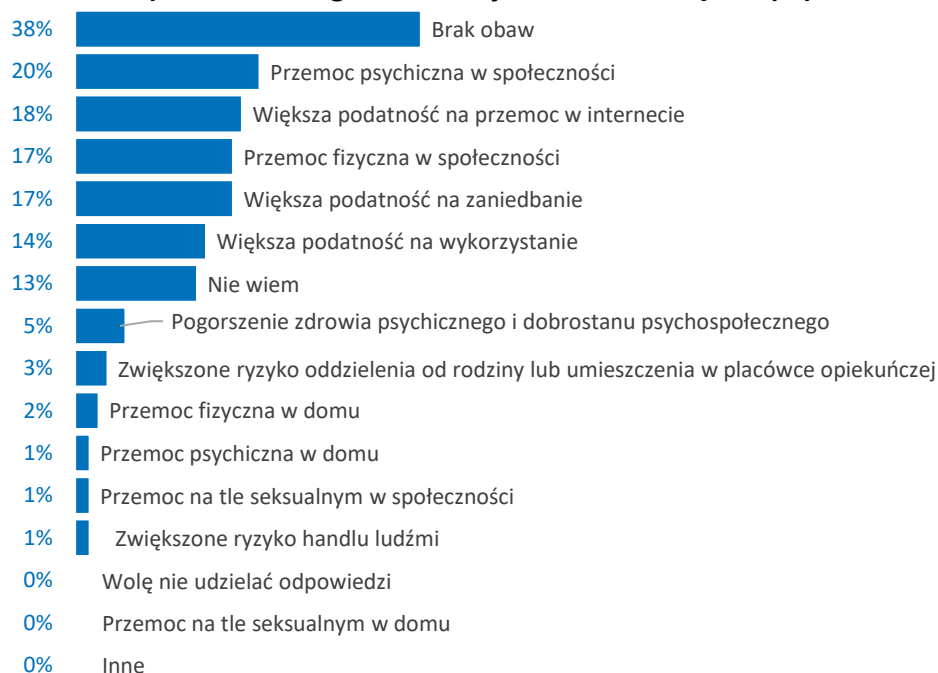
jest niezbędnym krokiem w zapewnieniu tożsamości prawnej i dostępu do usług dla przymusowo przesiedlonych dzieci.

Dane obejmują również skład gospodarstw domowych, w tym odsetek gospodarstw domowych z dziećmi, które nie należą do danej rodziny nuklearnej, a także częstość występowania dzieci mieszkających bez żadnego z rodziców biologicznych.

Dodatkowo, w sekcji tej podkreślono trzy najpoważniejsze zagrożenia zgłaszane przez gospodarstwa domowe dla chłopców i dziewcząt, co daje wgląd w konkretne zagrożenia, na jakie narażone są dzieci w przesiedlonych społecznościach. Oceniono również poziom świadomości usług dostępnych w celu zgłaszania przypadków przemocy wobec dzieci, aby zobrazować zdolność społeczności do rozwiązywania problemów związanych z ochroną dzieci i skuteczność mechanizmów zgłaszania.

Z zebranych danych wynika, że istnieje szereg poważnych obaw dotyczących chłopców w wieku poniżej 18 lat, choć jednocześnie **38%** gospodarstw domowych nie zgłosiło żadnych większych niepokojów, co wskazuje na pewien stopień postrzeganego bezpieczeństwa chłopców w społeczności. **20%** gospodarstw domowych jako główny powód obaw wskazało **przemoc psychiczną** w społeczności, a **18%** zgłosiło obawy dotyczące narażenia chłopców na **przemoc w internecie**, co odzwierciedla rosnące zagrożenia w przestrzeni cyfrowej (wykres 58).

Wykres 58 — Zagrożenia, na jakie narażeni są chłopcy w wieku poniżej 18 lat (n=466)

17% gospodarstw domowych wskazało ponadto **przemoc fizyczną** w społeczności jako poważne zagrożenie, podczas gdy **zaniedbanie** i **znęcanie się** również zostały zidentyfikowane jako kluczowe kwestie, z odpowiednio **17%** i **14%** gospodarstw domowych zgłaszających obawy. Liczby te podkreślają

wieloaspektowe zagrożenia, na które narażeni są chłopcy, szczególnie w kontekście przemocy i krzywdy psychicznej, zarówno w domu, jak i w szerszej społeczności.

Podobnie **37%** gospodarstw domowych nie zgłosiło żadnych większych obaw dotyczących dziewcząt poniżej 18 lat. Pozostałe punkty danych wskazują jednak na zagrożenia, które wymagają pilnej uwagi. **24%** gospodarstw domowych uznało **przemoc psychiczną** w społeczności za poważny problem, a **17%** zgłosiło obawy dotyczące narażenia dziewcząt na **przemoc w internecie**. Ponadto **10%** gospodarstw domowych wyraziło zaniepokojenie **przemocą fizyczną** w społeczności (wykres 59).

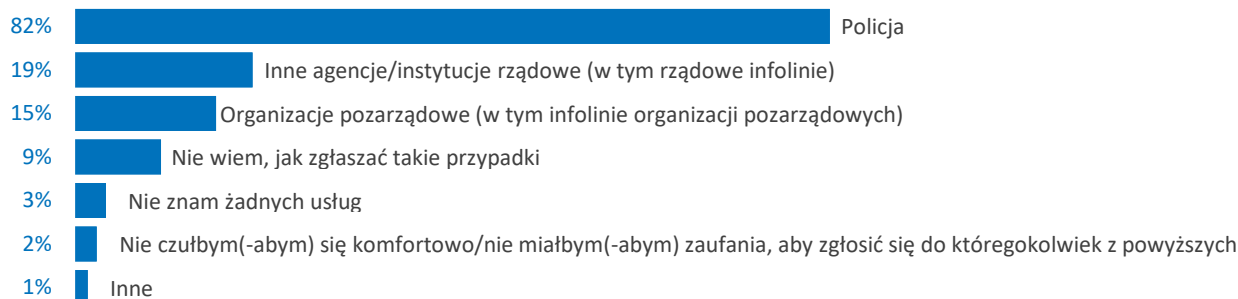
Wykres 59 – Zagrożenia, na jakie narażone są dziewczynki w wieku poniżej 18 lat
(n=407)

Wśród innych obaw znalazły się **zaniedbanie (16%)** i **wykorzystanie (14%)**, a **7%** gospodarstw domowych uznało **przemoc seksualną** w społeczności za poważne zagrożenie, na jakie narażone są dziewczynki. Dane te podkreślają zwiększoną podatność dziewcząt na różne formy przemocy i wykorzystywania, co odzwierciedla potrzebę ukierunkowanych interwencji w celu przeciwdziałania tym konkretnym zagrożeniom i reagowania na nie.

Jeśli chodzi o świadomość i zgłaszanie przypadków przemocy wobec dzieci, zdecydowana większość gospodarstw domowych (**82%**) wskazała, że wie, iż można takie przypadki zgłaszać na policję. Niestety nadal **9%** gospodarstw domowych nie wie, jak zgłaszać przypadki przemocy, a **3%** stwierdziło, że nie zna żadnych usług umożliwiających zgłaszanie takich spraw. Podkreśla to ciągłą potrzebę podejmowania starań na rzecz poprawy świadomości i zaufania do odpowiednich służb społecznych, aby zapewnić skuteczne reagowanie na przypadki przemocy wobec dzieci.

Wykres 60 – Znajomość usług zgłaszania przemocy wobec dzieci w społeczności (n=1 290)

Dane pokazują również, że **3,6%** gospodarstw domowych z dziećmi obejmuje dzieci, które nie należą do danej rodziny nuklearnej, co stanowi **6,3%** wszystkich gospodarstw domowych z dziećmi. Podkreśla to znaczenie środków ochrony dla dzieci bez opieki i dzieci odseparowanych od rodziny, ponieważ dzieci te są szczególnie narażone na przemoc, nadużycia, wykorzystywanie i handel ludźmi oraz wymagają dodatkowej ochrony i wsparcia (wykres 60).

Ustalenia dotyczące ochrony dzieci w przymusowo przesiedlonych gospodarstwach domowych wskazują zarówno na szczególne zagrożenia, na które narażeni są chłopcy i dziewczęta, jak i na ciągłą potrzebę zwiększania świadomości o możliwościach zgłaszania przypadków przemocy wobec dzieci. Wprawdzie znaczna część gospodarstw domowych nie zgłasza żadnych poważnych obaw, jednak dane pokazują, że przemoc – fizyczna, psychiczna lub seksualna – pozostaje kluczowym zagrożeniem dla wielu dzieci. Ponadto braki wiedzy na temat mechanizmów zgłaszania podejrzeń przemocy, a także podatność na zagrożenia dzieci bez opieki i dzieci odseparowanych od rodziny wymagają ukierunkowanych interwencji w celu poprawy bezpieczeństwa i ochrony dzieci w przesiedlonych społecznościach. Wzmocnienie usług ochrony dzieci, zwiększanie świadomości i zapewnienie skutecznych mechanizmów zgłaszania w ramach systemów krajowych ma kluczowe znaczenie dla ochrony dobra dzieci narażonych na ryzyko.

PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ

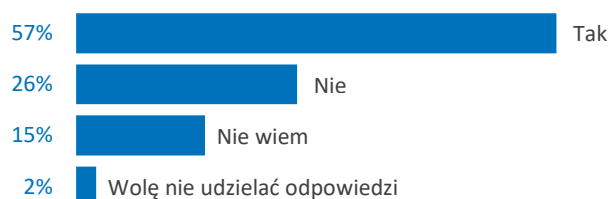
Biorąc pod uwagę szczególną sytuację demograficzną uchodźców w Polsce, gdzie 90% stanowią kobiety i dzieci, ryzyko przemocy ze względu na płeć jest niezwykle wysokie, choć jej przypadki są często niedostatecznie zgłaszane. Przesiedlenia spowodowane wojną, jak również brak stabilności i trauma związana z ucieczką przed konfliktem, sprawiają, że kobiety i dziewczęta są szczególnie narażone na różne formy przemocy ze względu na płeć, w tym przemoc seksualną, handel ludźmi, wykorzystywanie i przemoc domową. Ryzyko to jest jeszcze większe w przypadku osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób LGBTIQ+ i mniejszości. Wiele uchodźczyń i dziewcząt żyje w gospodarstwach domowych prowadzonych przez kobiety i boryka się z dodatkowymi wyzwaniami, w tym dyskryminacją i kwestiami dostępu do mieszkań i opieki zdrowotnej, zwłaszcza, jeśli chodzi o ich potrzeby w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego.

Ta sekcja dotyczy świadomości społeczności i reakcji na przemoc ze względu na płeć, a skoncentrowano się w niej na przemocy wobec kobiet i dziewcząt oraz przemoc seksualnej wobec mężczyzn i chłopców. Biorąc pod uwagę, że temat jest delikatny, w badaniu uwzględniono również pytania dotyczące bezpieczeństwa i kwestii, które nie są bezpośrednio związane z płcią. Zebrano dane na temat wiedzy społeczności o dostępnych usługach wsparcia dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć, w tym świadczeń zdrowotnych, wsparcia psychospołecznego, usług bezpieczeństwa i ochrony (takich jak policja czy bezpieczne schroniska), infolinii i pomocy prawnej, a także głównych obaw związanych z bezpieczeństwem kobiet lub dziewcząt oraz mężczyzn i chłopców.

Polskie ustawodawstwo dotyczące przemocy ze względu na płeć zapewnia ochronę prawną osobom, które doświadczyły tej formy przemocy, ale konieczne są dalsze działania, aby przepisy te były w pełni zgodne z międzynarodowymi standardami w tym zakresie. Brak wyspecjalizowanych podmiotów świadczących usługi na rzecz ofiar przemocy ze względu na płeć oraz ograniczenia w zakresie dostępności opieki skoncentrowanej na ofiarach, w tym klinicznego zarządzania usługami pomocy ofiarom gwałtów oraz usługami w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego w Polsce, stwarza trudne warunki dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć.

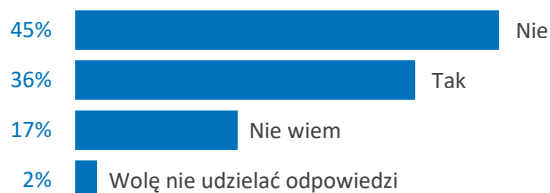
Dane dotyczące przemocy ze względu na płeć ujawniają różne poziomy świadomości i dostępu do usług wśród ludności. Jeśli chodzi o świadczenia zdrowotne przeznaczone specjalnie dla osób, które doświadczyły tego typu przemocy, 57% respondentów jest świadomych tych świadczeń, natomiast 26% o nich nie wie, a 15% nie ma pewności. To pokazuje, że choć większość respondentów ma pewną wiedzę na temat tego, gdzie szukać pomocy medycznej w przypadku przemocy ze względu na płeć, znaczna część tej populacji pozostaje nieświadoma (wykres 61).

Wykres 61 – Znajomość dostępnych usług zdrowotnych dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)

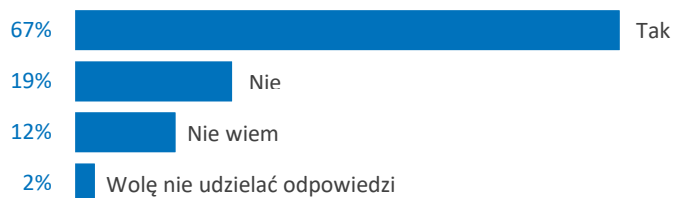
Świadomość w zakresie dostępnych usług psychospołecznych, które mają kluczowe znaczenie dla psychicznego i emocjonalnego dobrostanu osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć, jest niższa – tylko 36% respondentów wskazało, że wie o takich usługach. Większy odsetek, 45%, jest ich nieświadomy, a 17% nie ma pewności co do takich usług. Wskazuje to na lukę w komunikacji i informowaniu o dostępności wsparcia psychospołecznego dla ofiar tej formy przemocy (wykres 62).

Wykres 62 – Znajomość dostępnych usług psychospołecznych dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)

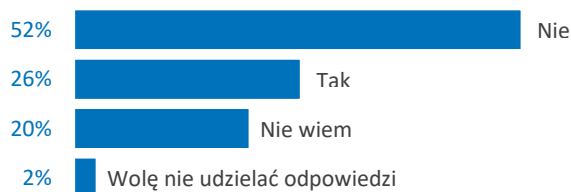
Znajomość usług związanych z bezpieczeństwem i ochroną (takich jak pomoc policji lub bezpieczne schroniska) jest stosunkowo wyższa – 67% respondentów wie o tych usługach. Jednocześnie 19% nie jest ich świadomych, a 12% nie ma co do nich pewności. Oznacza to, że respondenci stosunkowo lepiej orientują się w kwestii natychmiastowych środków bezpieczeństwa niż w kwestii opieki zdrowotnej i wsparcia psychospołecznego (wykres 63).

Wykres 63 – Znajomość dostępnych usług bezpieczeństwa (policja, bezpieczne schroniska) dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)

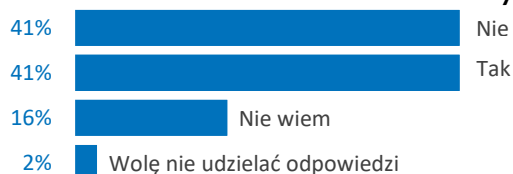
Szczególnie niska jest wiedza na temat infolinii dotyczących usług związanych z przemocą ze względu na płeć – zna je tylko 26% respondentów. Ponad połowa (52%) jest nieświadoma ich istnienia, a 20% nie ma pewności w tym względzie. Jest to niepokojące, ponieważ infolinie często służą jako pierwszy punkt kontaktowy dla ofiar szukających pomocy (wykres 64).

Wykres 64 – Znajomość dostępnych specjalnych telefonów zaufania dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)

Jeśli chodzi o pomoc prawną, 41% respondentów jest świadomych tych usług dla ofiar przemoc ze względu na płeć, natomiast kolejne 41% o nich nie wie, a 16% nie ma pewności co do ich dostępności. Wynika z tego, że dostęp do wymiaru sprawiedliwości dla ofiar przemocy ze względu na płeć może być utrudniony przez brak wiedzy na temat pomocy prawnej (wykres 65).

Wykres 65 – Znajomość dostępnych usług pomocy prawnej dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)

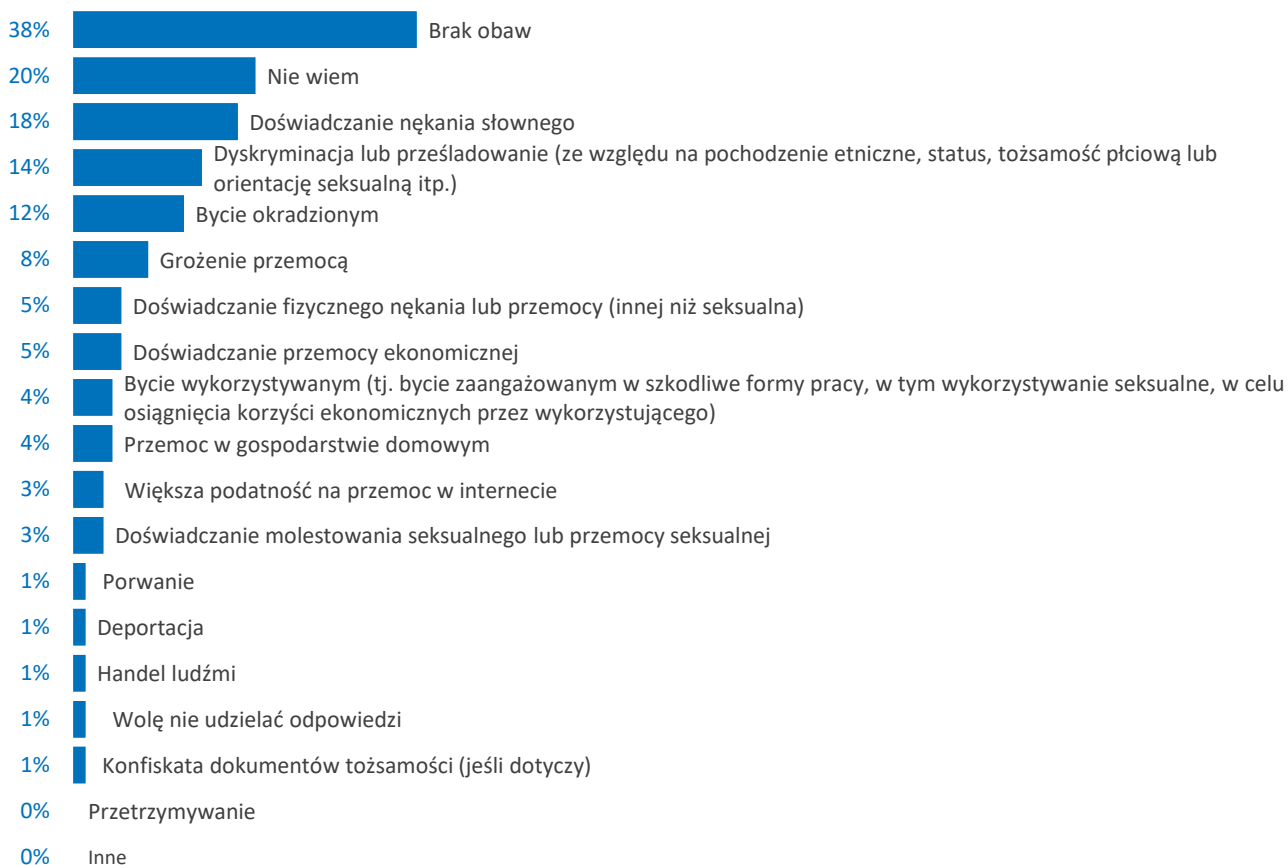
Główne bariery w dostępie do usług dla ofiar przemocy ze względu na płeć są wielopłaszczyznowe. Najważniejszą przeszkodą jest brak świadomości, który dotyczy 46% populacji. Kluczową rolę odgrywają również napiętnowanie i wstyd – 35% respondentów wskazało te czynniki jako zniechęcające do szukania pomocy. Oprócz tego 36% respondentów wskazało bariery językowe i kulturowe jako istotne trudności, a 23% za kluczowy problem uznało strach przed odwetem. Inne przeszkody obejmują brak zaufania do usług w kraju przyjmującym (20%), dyskryminację i uprzedzenia (14%), a także bariery geograficzne i finansowe, niewystarczającą dostępność usług oraz wyzwania prawne i instytucjonalne (wykres 66).

Wykres 66 – Główne bariery w dostępie do usług dla osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć (n=1 290)

Jeśli chodzi o obawy związane z bezpieczeństwem, 38% kobiet i dziewcząt nie wyraziło żadnych poważnych obaw. Jednak wśród tych, które zgłosiły takie wątpliwości, najczęściej dotyczyło to nękania słownego (18%), dyskryminacji lub prześladowania (14%) oraz rabunku (12%). Niepokój budziły także fizyczne nękanie lub przemoc (5%), przemoc ekonomiczna (5%) oraz molestowanie seksualne lub przemoc na tle seksualnym (3%). Obawy te ukazują szereg zagrożeń, z którymi stykają się kobiety i dziewczęta, przy czym do najczęściej zgłaszanych problemów należy nękanie słowne i fizyczne (wykres 67).

Wykres 67 – Obawy dotyczące bezpieczeństwa kobiet i dziewcząt (n=1 219)

Uzyskane dane podkreślają potrzebę poprawy świadomości, lepszej komunikacji i większego zaufania do usług mających na celu wsparcie osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć. Zlikwidowanie zidentyfikowanych barier – takich jak brak świadomości, stygmatyzacja i bariery językowe – oraz zajęcie się kwestiami bezpieczeństwa i potrzebą wrażliwej kulturowo opieki uwzględniającej traumatyczne doświadczenia, może prowadzić do skuteczniejszych interwencji i większej ochrony osób zagrożonych. Priorytetem powinno być zwiększenie dostępu do wsparcia psychospołecznego, pomocy prawnej i infolinii, tak aby zapewnić ofiarom szybką i kompleksową opiekę.

Niezbędne jest holistyczne i skoordynowane podejście do tych palących kwestii, a wzmocnienie krajowych systemów w celu lepszego dostosowania do międzynarodowych standardów nadal ma kluczowe znaczenie dla zaspokojenia potrzeb osób, które doświadczyły przemocy ze względu na płeć i zapewnienia im pełnej ochrony.

WŁĄCZENIE SPOŁECZNO-EKONOMICZNE I ŹRÓDŁA UTRZYMANIA

Środki do życia i integracja

Włączenie społeczno-ekonomiczne i źródła utrzymania uchodźców odnoszą się do procesu integracji wysiedlonych osób ze strukturą gospodarczą i społeczną przyjmujących je społeczności, która umożliwia im pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Obejmuje to zapewnienie dostępu do edukacji, zatrudnienia, usług finansowych i ochrony socjalnej, dzięki czemu uchodźcy mogą utrzymać swoje źródła utrzymania i wnieść wkład w lokalną gospodarkę. Włączenie społeczno-ekonomiczne nie tylko pomaga uchodźcom odzyskać niezależność i odbudować swoje życie, ale także wspiera spójność społeczną i wzrost gospodarczy w krajach przyjmujących.

W tej sekcji przeanalizowano status społeczno-ekonomiczny i źródła utrzymania ukraińskich uchodźców w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem ich integracji na rynku pracy, poziomu wykształcenia i wyzwań ekonomicznych w kraju przyjmującym. Przedstawiono w niej szczegółowo, w jaki sposób uchodźcy dostosowują się do warunków, jednocześnie stawiając czoła wyzwaniom typowym dla przesiedleńców. Analiza dostarcza informacji na temat wzorców zatrudnienia, w tym średniej liczby przepracowanych godzin, sektorów zatrudnienia i powszechności formalnych umów o pracę, a także obejmuje przegląd poziomu wykształcenia wśród badanej populacji.

Dodatkowo w sekcji tej omówiono bariery, takie jak znajomość języka, uznawanie kwalifikacji i dostęp do usług opieki nad dziećmi, które nadal wpływają na ogólny poziom włączenia społeczno-ekonomicznego. Zawiera ona również informacje na temat poziomu dochodów gospodarstw domowych, głównych priorytetów w zakresie wydatków oraz zadowolenia uchodźców z systemów ochrony socjalnej w Polsce, w tym z bieżącego wsparcia ze strony ukraińskich programów rządowych. W tej sekcji przedstawiono zarówno postępy, jak i bieżące wyzwania, jakie napotykają uchodźcy na drodze do osiągnięcia stabilności ekonomicznej i niezależności w kraju przyjmującym.

Na obecną sytuację społeczno-ekonomiczną ukraińskich uchodźców w Polsce składają się zarówno szanse, jak i poważne wyzwania. Choć wielu uchodźców z powodzeniem weszło na polski rynek pracy, znaczna ich liczba pozostaje w szarej strefie lub pracuje na niepewnych warunkach, często w branżach oferujących niższe płace, takich jak produkcja, usługi gastronomiczne i handel detaliczny. Utrzymujące się bariery – ograniczona znajomość języka, nieuznawane kwalifikacje i luki w dostępności opieki nad dziećmi – potęgują te wyzwania. Co więcej, zmieniające się polskie przepisy i mechanizmy ochrony socjalnej odgrywają ważną rolę we wspieraniu uchodźców w wejściu na rynek pracy, jednak nadal wymagają dalszego rozwoju, aby zapewnić lepszą pomoc tym, którzy wciąż dążą do samowystarczalności. Dotyczy to zwłaszcza osób przebywających w schroniskach, które mogą potrzebować dodatkowego wsparcia, aby przejść do samodzielnego życia. Rosnące koszty utrzymania, zwłaszcza wydatki na mieszkanie i żywność, które stanowią główną część kosztów gospodarstw domowych, stanowią dodatkowe obciążenie dla uchodźców zmagających się z niestabilnością

finansową. Wyeliminowanie tych barier i zwiększenie dostępu do szkoleń, wsparcia językowego i ochrony socjalnej będzie miało zasadnicze znaczenie dla promowania szerszej integracji społeczno-gospodarczej i zmniejszenia różnic w możliwościach ekonomicznych.

Z danych wynika, że uchodźcy mają zróżnicowane wykształcenie, przy czym znaczna część z nich posiada wykształcenie wyższe (w tym magisterskie, licencjackie i specjalistyczne) oraz wykształcenie techniczne lub zawodowe. Takie podstawy sugerują duży potencjał integracji na rynku pracy; jednak bariery w przenoszeniu tych kwalifikacji do polskiego kontekstu nadal ograniczają możliwości zatrudnienia. Znajomość języka również stanowi poważną barierę, ponieważ niższy poziom biegłości wpływa zarówno na szanse na zatrudnienie, jak i na szerszą integrację. Analiza zapewnia informacje na temat charakterystyki zatrudnienia, w tym średniej liczby przepracowanych godzin tygodniowo, branż zatrudnienia (przed opuszczeniem Ukrainy i w Polsce) oraz rodzajów umów wśród zatrudnionych uchodźców. Chociaż dane dotyczące zatrudnienia wskazują na wysoki odsetek osób aktywnych zawodowo wśród uchodźców, nadal istnieją poważne wyzwania związane z zapewnieniem stanowisk, które odpowiadają umiejętnościom lub oferują elastyczność, a obowiązki związane z opieką nad dziećmi mają szczególny wpływ na uchodźczynie i osoby samotnie wychowujące dzieci.

Dodatkowe bariery, takie jak ograniczona znajomość języka, uznawanie kwalifikacji i doświadczenia związane z dyskryminacją, jeszcze bardziej ograniczają dostęp do odpowiedniego zatrudnienia. Analiza obejmuje również wcześniejsze doświadczenia uchodźców związane z zatrudnieniem w Ukrainie oraz branże, w których poszczególne osoby były zatrudnione lub przeszkolone. Przedstawiono również dane dotyczące usług, które uchodźcy traktują priorytetowo, aby zwiększyć swoją stabilność finansową i możliwości, a także ujawniono zmiany w dochodach gospodarstw domowych w latach 2023–2024 i przeanalizowano zaangażowanie młodzieży. Wyniki te podkreślają znaczenie ukierunkowanych interwencji w celu poprawy możliwości zatrudnienia, stabilizacji dochodów i wspierania działań na rzecz szerszej integracji.

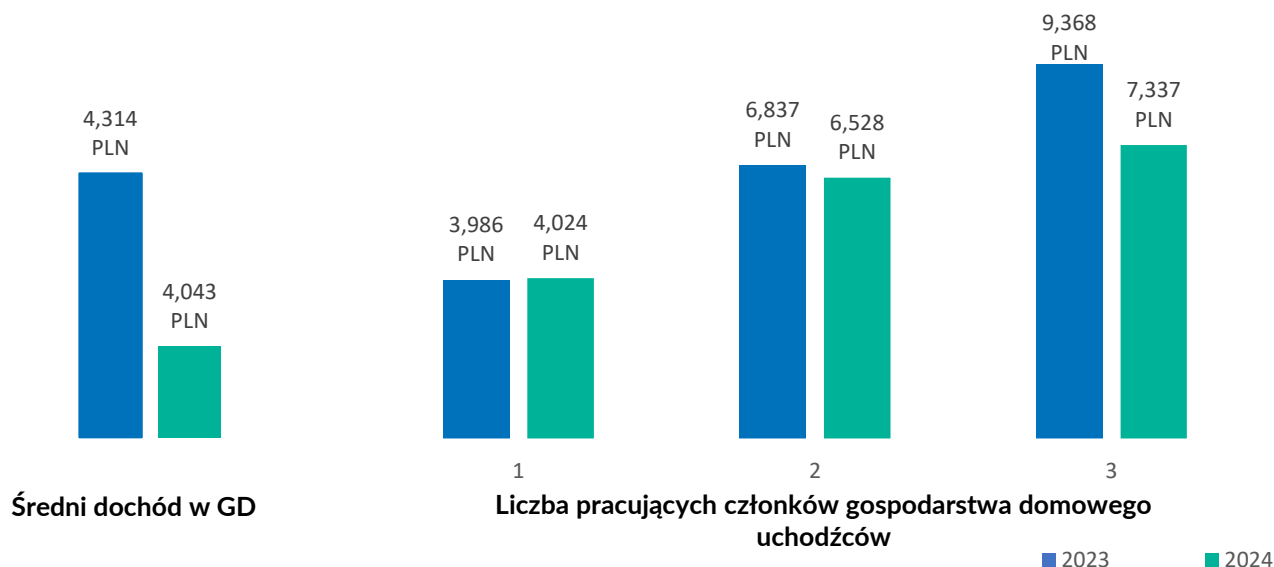
Zapytani o usługi, które mogłyby poprawić ich sytuację finansową i możliwości, 42% respondentów wskazało pośrednictwo pracy jako kluczowe, a w dalszej kolejności szkolenia językowe (29%), podnoszenie kwalifikacji (27%) i uznawanie umiejętności (22%). Dodatkowo respondenci wskazali jako istotne wsparcie w dostępie do pomocy społecznej (19%) i indywidualne doradztwo (17%). Dostęp do usług finansowych, choć niezbędny, wskazało 13% respondentów, co sugeruje potrzebę zwiększenia świadomości lub dostępności (wykres 68).

Wykres 68 – Jakie usługi pomogłyby Ci poprawić swoją sytuację finansową i możliwości w Polsce?

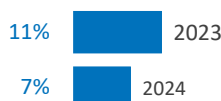

Dane dotyczące dochodów wskazują na spadek średniego miesięcznego dochodu gospodarstwa domowego z 4 314 zł w 2023 r. do 4 043 zł w 2024 r. W porównaniu z rokiem poprzednim gospodarstwa domowe odnotowały mniejsze dochody na dodatkowego pracującego członka rodziny. Ponadto odnotowano pozytywną tendencję w zakresie odsetka młodzieży niepracującej, nieuczącej ani nie szkolącej się (NEET), który spadł z 11% w 2023 r. do 7% w 2024 r., co podkreśla pewne postępy w inicjatywach na rzecz integracji młodzieży (wykres 69 i 70).

Wykres 69 – Średni dochód gospodarstwa domowego

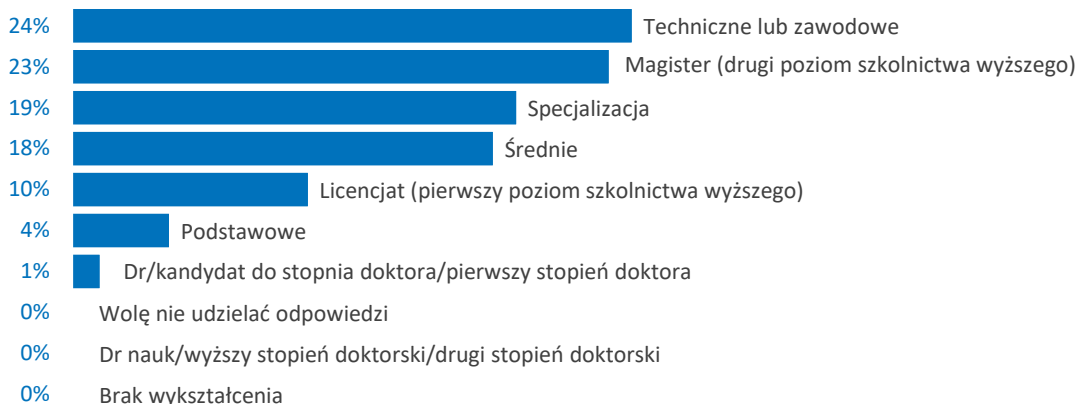

Wykres 70 – Odsetek młodzieży NEET
NEET (młodzież niekształcąca się, niepracująca ani nie szkoląca się)

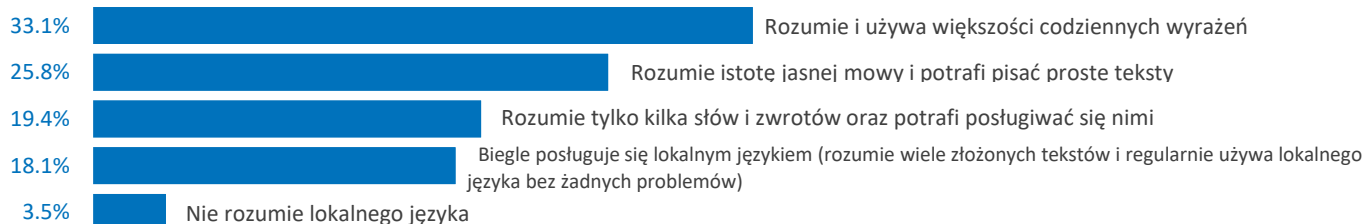
Poziom wykształcenia respondentów był bardzo zróżnicowany. Największa grupa, około jedna czwarta (24%), zadeklarowała posiadanie wykształcenia technicznego lub zawodowego. Blisko jedna czwarta (23%) miała tytuł magistra, a prawie jedna piąta (19%) ukończyła kursy specjalistyczne. Wykształcenie średnie posiadało około 18%, a 10% miało tytuł licencjata. Nieliczna grupa wysoko wykształconych respondentów (1%) uzyskała tytuł doktora, a 4% ukończyło jedynie szkołę podstawową. Żaden z respondentów nie poinformował o braku formalnego wykształcenia (wykres 71).

Wykres 71 – Najwyższy poziom formalnego wykształcenia respondenta (n=1 952)

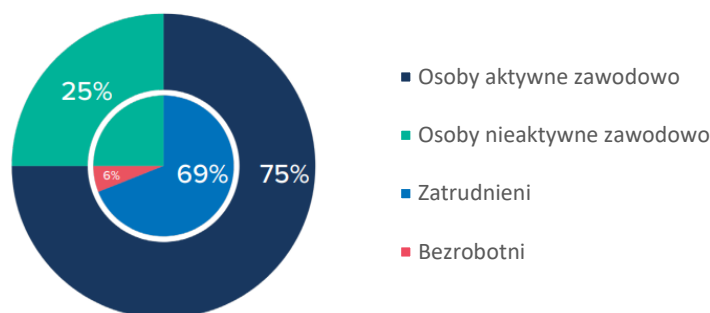
Znajomość języka odgrywa znaczącą rolę w zdolności uchodźców do integracji i odniesienia sukcesu w nowym otoczeniu. 33% osób stwierdziło, że rozumie i używa większości codziennych wyrażeń w lokalnym języku, podczas gdy 26% rozumie jasną mowę i potrafi pisać proste teksty. Jednak tylko 18% biegle posługuje się lokalnym językiem oraz jest w stanie zrozumieć złożone teksty i łatwo się komunikować. Aż 19% respondentów potrafi używać tylko kilku słów i zwrotów, a 3% w ogóle nie rozumie lokalnego języka. Ta bariera językowa prawdopodobnie wpływa na inne aspekty życia, w tym dostęp do środków do życia (wykres 72).

Wykres 72 – Osoby, które potrafią skutecznie komunikować się w języku polskim (n=2 179)

Analiza aktywności zawodowej ma zasadnicze znaczenie dla oceny włączenia społeczno-ekonomicznego uchodźców i ich integracji na rynkach pracy krajów przyjmujących. W Polsce siła robocza obejmuje osoby w wieku produkcyjnym, zdefiniowane jako osoby w wieku od 15 do 60 lat w przypadku kobiet i do 65 lat w przypadku mężczyzn, które są zatrudnione lub aktywnie poszukują pracy.

**Wykres 73 – Aktywność zawodowa wśród osób w wieku produkcyjnym
15–60 lat (kobiety) i 15–65 lat (mężczyźni) (n=1,880)**

Siła robocza obejmuje zarówno osoby zatrudnione, jak i bezrobotne, które aktywnie uczestniczą w rynku pracy. Osoby bierne zawodowo to osoby, które nie są zatrudnione ani nie poszukują pracy, i stanowią 25% ludności w wieku produkcyjnym. Do tej grupy należą osoby, które mogą być niezdolne lub niechętne do podjęcia pracy z powodu obowiązków domowych, długotrwałej choroby, przejścia na emeryturę lub braku motywacji. Osoby te nie są w stanie rozpocząć pracy w ciągu najbliższych dwóch tygodni, nawet jeśli pojawi się taka możliwość.

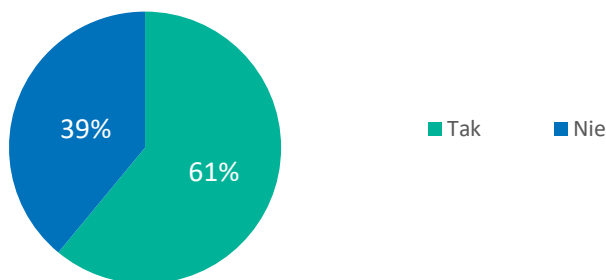
Zatrudnienie odnosi się do osób zaangażowanych w działania przynoszące dochód – poprzez formalne zatrudnienie, pracę nieformalną, samozatrudnienie, jak również pracę w rolnictwie – w poprzednim tygodniu. Jak wynika z danych, 69% osób w wieku produkcyjnym jest zatrudnionych, co świadczy o silnym udziale w rynku pracy. Wartość ta obejmuje osoby pracujące zarówno w pełnym, jak i niepełnym wymiarze czasu pracy w różnych sektorach w krajach przyjmujących.

Natomiast bezrobocie obejmuje osoby, które nie pracowały, ale aktywnie poszukiwały zatrudnienia lub próbowały rozpocząć działalność gospodarczą w ciągu ostatnich czterech tygodni i są gotowe do podjęcia pracy w ciągu najbliższych dwóch tygodni. Biorąc pod uwagę udział ludności aktywnej zawodowo i nieaktywnej zawodowo, stopa bezrobocia w 2024 r. wynosi 8%. Obecnie 6% osób w wieku produkcyjnym nie pracuje, co odzwierciedla znaczną poprawę z 11% w 2023 r. do 6% w 2024 r. Tendencja ta wskazuje na lepszy dostęp uchodźców do rynku pracy.

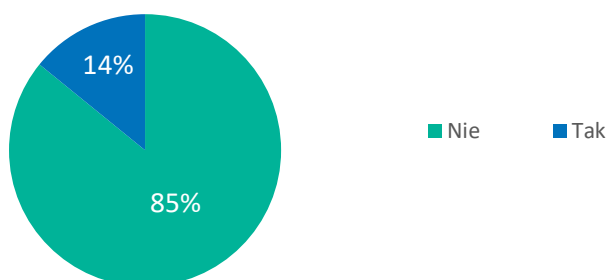
Jak wynika z analizy dotyczącej zatrudnienia i działań przynoszących dochód, około 61% respondentów poinformowało o wykonywaniu pracy zarobkowej, w tym pracy nieformalnej (wykres 74). Około 14% angażowało się w działalność gospodarczą, działalność rolniczą lub inne przedsięwzięcia, podczas gdy prawie nikt nie zgłosił pomocy w rodzinnych firmach czy gospodarstwach rolnych (wykres 75). Ponadto 80% respondentów, którzy nie pracowali, nie szukało aktywnie płatnego zatrudnienia ani nie próbowało założyć firmy w ciągu ostatniego miesiąca. Nieco ponad jedna trzecia wskazała, że mogłaby rozpocząć

pracę w ciągu dwóch tygodni, gdyby zaoferowano im pracę, co świadczy o istniejących barierach w natychmiastowej dostępności siły roboczej (wykres 76).

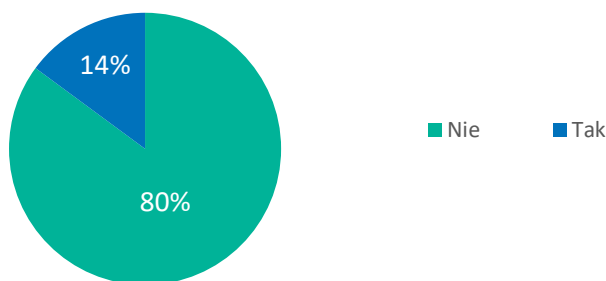
Wykres 74 – Czy dana osoba wykonywała odpłatną pracę na rzecz innej osoby w ciągu ostatnich 7 dni? (w tym praca nieformalna lub niezgłoszona) (n=1 952)

Wykres 75 – Czy w ciągu ostatnich 7 dni dana osoba prowadziła działalność gospodarczą lub inną działalność generującą dochód? (n=753)

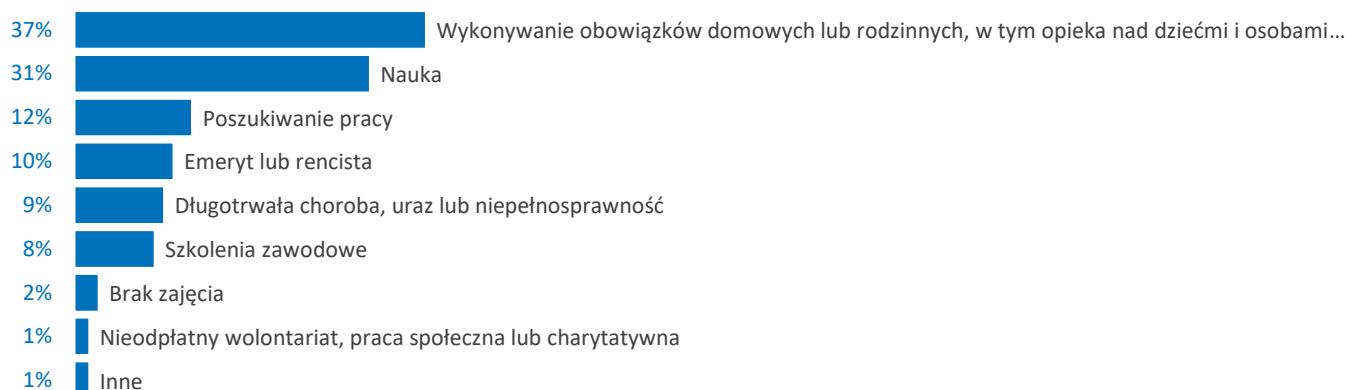

Wykres 76 – Czy dana osoba próbowała znaleźć odpłatną pracę lub rozpocząć działalność gospodarczą w ciągu ostatnich 30 dni? (n=631)

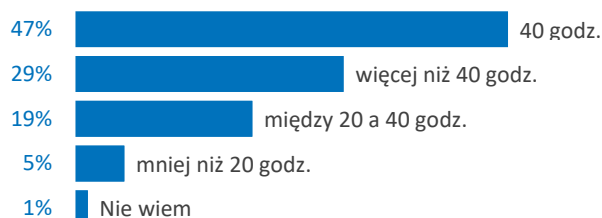
Wśród osób niezatrudnionych ich główne zajęcia były różne: 31% uczyło się, podczas gdy 37% było zaangażowanych w obowiązki domowe lub rodzinne, takie jak opieka nad dziećmi lub starszymi krewnymi. Około 12% aktywnie poszukiwało pracy, 10% było na emeryturze lub rencie, a 9% zgłosiło niezdolność do pracy z powodu długotrwałej choroby, urazu lub niepełnosprawności. Liczby te odzwierciedlają zróżnicowane obowiązki społeczno-ekonomiczne i warunki w obrębie badanej populacji (wykres 77).

Wykres 77 – Które z poniższych stwierdzeń najlepiej opisuje, czym obecnie zajmuje się dana osoba? (n=631)

W przypadku osób zatrudnionych prawie połowa (47%) pracowała 40 godzin tygodniowo, 29% przekroczyło 40 godzin, a około jedna piąta pracowała od 20 do 40 godzin. Niewielki odsetek, 5%, pracował mniej niż 20 godzin tygodniowo, co sugeruje, że duża część ankietowanych jest zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy (wykres 78).

Wykres 78 — Ile godzin tygodniowo zazwyczaj pracuje dana osoba, wykonując tę pracę? (n=1 308)

Jeśli chodzi o branże zatrudnienia, w których zatrudnieni byli uchodźcy, 15% z nich pracowało w sektorze przemysłu, a około 13% w usługach zakwaterowania i gastronomicznych. W handlu hurtowym i detalicznym pracowało 6% respondentów, podczas gdy branże takie jak edukacja, opieka zdrowotna, budownictwo oraz informacja i komunikacja obejmowały po 5% zatrudnienia (wykres 79). Zdecydowana większość (88%) pracowała stacjonarnie w kraju przyjmującym, podczas gdy niewielka grupa pracowała zdalnie w Ukrainie. Większość pracowników (83%) miała formalne umowy o pracę, choć 15% było zatrudnionych na podstawie nieformalnych umów, co potencjalnie ma wpływ na bezpieczeństwo pracy i świadczenia.

Wykres 79 – Jaka jest główna działalność zakładu lub przedsiębiorstwa, w którym pracuje dana osoba? (n=1 308)

Uchodźcy napotykają szereg barier utrudniających znalezienie pracy. 28% respondentów wskazało znajomość języka jako kluczowe wyzwanie, podczas gdy nieco ponad jedna piąta miała trudności ze znalezieniem pracy z przyzwoitym wynagrodzeniem. Około 16% ankietowanych miało trudności ze znalezieniem zatrudnienia odpowiadającego ich umiejętnościom, a 15% wspomniało o wyzwaniach związanych z zapewnieniem elastycznego harmonogramu pracy. Tylko 1% zgłosił brak pozwoleń na pracę lub niezbędnej dokumentacji, podczas gdy 4% napotkało trudności w dostępie do informacji o tym, jak wejść na rynek pracy. Inne zgłoszone wyzwania obejmowały dyskryminację (3%) i ograniczony dostęp do usług opieki nad dziećmi (4%) (wykres 80).

Wykres 79 – Jakie trudności (jeśli w ogóle) napotkała dana osoba w znalezieniu pracy w Polsce? (n=1 952)

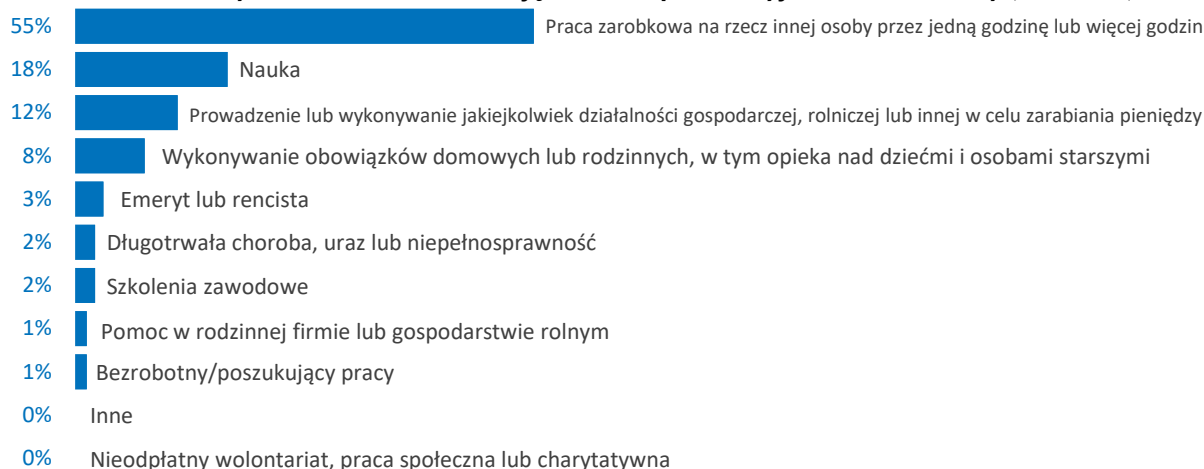

Przed opuszczeniem Ukrainy większość respondentów (55%) była zatrudniona i wykonywała odpłatną pracę, co odzwierciedla silny związek z formalnym zatrudnieniem. Znaczną część (18%) stanowili studenci, co wskazuje, że wielu z nich kończyło edukację w momencie wysiedlenia. Ponadto 12% respondentów prowadziło własne firmy, zajmowało się rolnictwem lub prowadziło inną działalność zarobkową, podczas gdy 8% zajmowało się głównie obowiązkami domowymi lub rodzinnymi, takimi jak opieka nad dziećmi lub osobami starszymi. Mniejsze odsetki angażowały się w pomoc w rodzinnych firmach lub gospodarstwach rolnych (1%) lub opiekę nad osobami długotrwale chorymi lub osobami z niepełnosprawnościami (2%) bądź uczestniczyły w szkoleniach zawodowych (2%). Z kolei 3% stanowili emeryci lub renciści, a 1% osoby bezrobotne lub poszukujące pracy przed wyjazdem z Ukrainy (wykres 81).

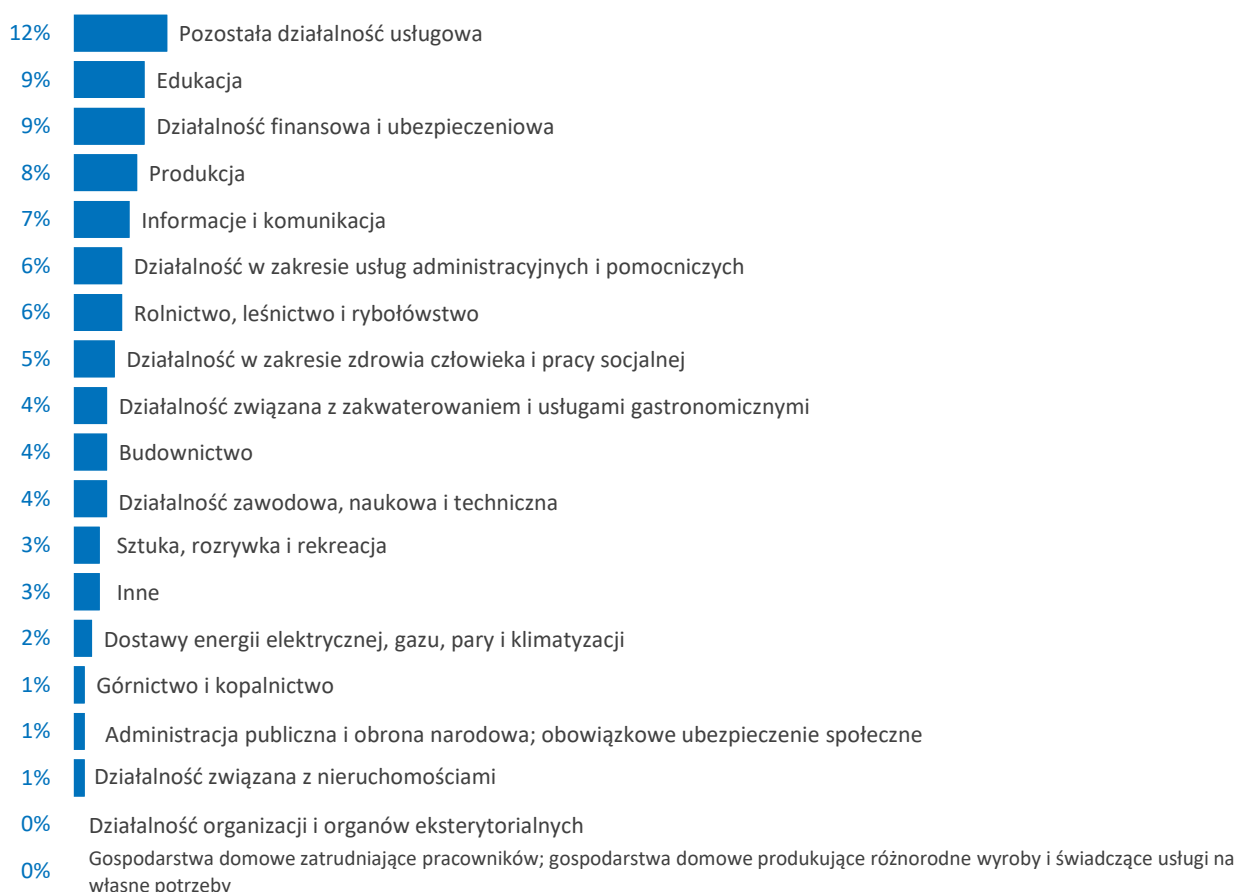
Jeśli chodzi o branże, w których pracowały osoby przed opuszczeniem Ukrainy, dane pokazują szeroki ich zakres. Wśród najważniejszych znalazły się edukacja (9%) oraz działalność finansowa i ubezpieczeniowa (9%). W produkcji przemysłowej zatrudnionych było 8% respondentów, a 7% pracowało w usługach informacyjnych i komunikacji. Wśród innych znaczących branż znalazły się: pozostała działalność usługowa (12%), usługi administracyjne i pomocnicze (6%) oraz rolnictwo,

leśnictwo i rybołówstwo (6%). W usługach opieki zdrowotnej i pomocy społecznej zatrudnionych było 5% respondentów, a w budownictwie – 4%. Respondenci wskazywali również branże, takie jak sztuka i rozrywka (3%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (4%) (wykres 82).

Wykres 81 – Główne zajęcia osób przed wyjazdem z Ukrainy (n=1 952)

Wykres 82 – Obszary zatrudnienia osób przed wyjazdem z Ukrainy (n=1 312)

Wyniki badania podkreślają zarówno możliwości, jak i wyzwania związane z włączeniem społeczno-ekonomicznym ukraińskich uchodźców. Wysoki poziom wykształcenia i aktywność zawodowa wskazują na pozytywne postępy, jednak bariery, takie jak ograniczenia językowe, obowiązki związane z opieką nad dziećmi i wyzwania związane z zapewnieniem odpowiedniego zatrudnienia, nadal ograniczają możliwości. Aby zoptymalizować integrację, zaleca się rozszerzenie szkoleń zawodowych, udoskonalenie programów językowych, zwiększenie dostępu do uznawania kwalifikacji i usług wsparcia, takich jak opieka nad dziećmi, ponieważ środki te pozwolą uchodźcom w większym stopniu uczestniczyć w gospodarce i przyczynią się do większej stabilności społeczno-ekonomicznej w społecznościach przyjmujących. Ponadto zwiększony dostęp do usług doradczych ukierunkowanych zarówno na praktyczne, jak i psychologiczne bariery w zatrudnieniu i samowystarczalności dodatkowo pomógłby uchodźcom w osiągnięciu niezależnych i stabilnych źródeł utrzymania.

Możliwości ekonomiczne

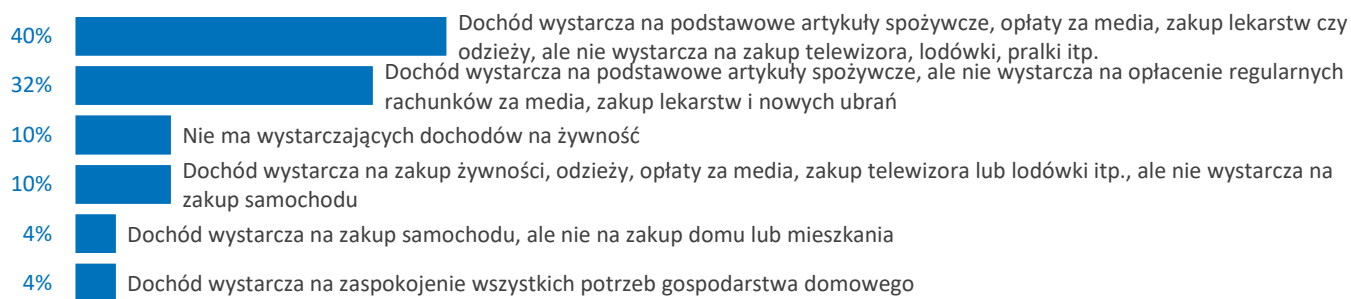
W kolejnej sekcji przedstawiono dogłębną analizę możliwości ekonomicznych uchodźców z Ukrainy, która pozwala lepiej zrozumieć poziom dochodów w ich gospodarstwach domowych, zwyczajnie związane z wydatkami, źródła dochodu oraz dostęp do systemów ochrony socjalnej zarówno w krajach przyjmujących, jak i w Ukrainie. Ponieważ osoby przesiedlone napotykać wyzwania związane z odbudową swojego życia, zrozumienie ich realiów ekonomicznych ma kluczowe znaczenie dla oceny ich odporności i dobrobytu finansowego. W tej sekcji przedstawiono różne metody generowania dochodu, zarządzania wydatkami i otrzymywania wsparcia przez uchodźców, z uwzględnieniem zarówno mocnych stron, jak i luk w ich strategiach ekonomicznych.

Możliwości ekonomiczne ukraińskich uchodźców w Polsce zależą od połączenia takich czynników jak dochód z zatrudnienia, świadczenia z tytułu ochrony socjalnej i wsparcie sieci rodzinnych. Zatrudnienie, zarówno w pełnym, jak i niepełnym wymiarze godzin, pozostaje głównym źródłem dochodu dla większości gospodarstw domowych. Praca ta często wiąże się jednak z wyzwaniami, w tym niższymi zarobkami i brakiem stabilności, co ogranicza zdolność gospodarstw domowych do sprostania nieoczekiwanym wydatkom lub gromadzenia oszczędności. Świadczenia socjalne od polskiego rządu, w szczególności zasiłki rodzinne i świadczenia wychowawcze, stanowią istotne wsparcie dla wielu gospodarstw domowych, choć ograniczenia związane z dostępem do świadczeń i kryteria kwalifikowalności mogą stanowić przeszkodę dla niektórych z nich. Rosnące koszty utrzymania, zwłaszcza w zakresie podstawowych potrzeb, takich jak mieszkanie, media i żywność, dodatkowo obciążają finanse gospodarstw domowych, podczas gdy wsparcie rodziny z Ukrainy pomaga znacznej liczbie gospodarstw domowych wypełnić luki w dochodach. Sprostanie tym wyzwaniom finansowym poprzez ukierunkowaną politykę społeczną i usługi wsparcia będzie miało kluczowe znaczenie dla zwiększenia odporności ekonomicznej i wspierania samowystarczalności gospodarstw domowych uchodźców.

Z oceny dochodów gospodarstw domowych wynika, że wiele rodzin boryka się z wyzwaniami finansowymi, choć niektórym udaje się zaspokajać podstawowe potrzeby. Czterdzieści procent

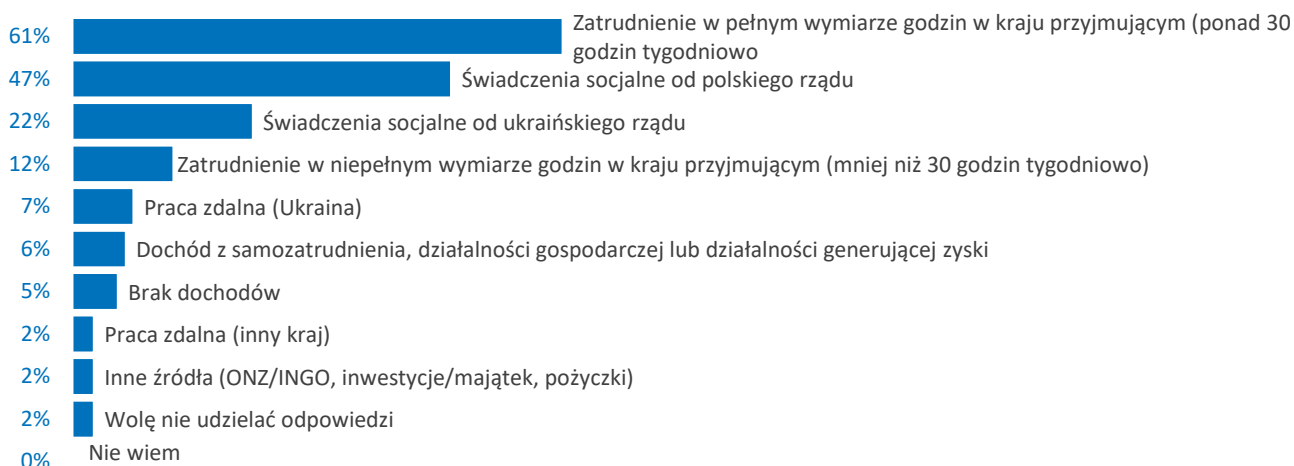
gospodarstw domowych zgłosiło, że ma wystarczające dochody, aby pokryć podstawowe potrzeby, takie jak żywność, media, lekarstwa i odzież, ale nie wystarcza im na większe zakupy, takie jak telewizor, lodówka czy pralka. Kolejne 32% stwierdziło, że choć stać ich na zakup podstawowych produktów spożywczych, to mają trudności z regularnym opłacaniem rachunków lub zakupem nowych ubrań i lekarstw. Co ważniejsze, 10% respondentów stwierdziło, że nie ma wystarczających dochodów na zakup żywności, co wskazuje na szczególnie wrażliwy segment populacji. Z kolei 10% gospodarstw domowych wskazało, że ich dochód jest wystarczający na pokrycie dodatkowych wydatków, takich jak zakup telewizora lub lodówki, ale niewystarczający na większe zakupy takie jak samochód. Niewielki odsetek (4%) zgłosił, że ma wystarczające dochody, aby nabyć samochód, ale nie posiada środków na zakup domu, podczas gdy kolejne 4% stwierdziło, że ich dochody są wystarczające, aby zaspokoić wszystkie potrzeby gospodarstwa domowego (wykres 83).

**Wykres 83 — Ocena ogólnego poziomu dochodów przez gospodarstwo domowe
(n=1 290)**

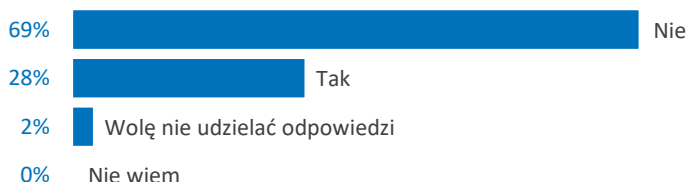
Zatrudnienie pozostaje głównym źródłem dochodu dla blisko dwóch trzecich gospodarstw domowych, przy czym 61% respondentów polega na zatrudnieniu w pełnym wymiarze godzin w kraju przyjmującym. Kolejne 12% pracuje w niepełnym wymiarze godzin, podczas gdy 6% gospodarstw domowych uzyskuje dochód z samozatrudnienia lub przedsięwzięć biznesowych. Warto zauważyć, że 7% gospodarstw domowych nadal uzyskuje dochody z pracy zdalnej w Ukrainie, co świadczy o ciągle istniejących powiązaniach z gospodarką kraju pochodzenia, podczas gdy 2% uzyskuje dochody z pracy zdalnej w innych krajach. Znaczącą rolę odgrywają również świadczenia z tytułu ochrony socjalnej z kraju przyjmującego — 47% gospodarstw domowych otrzymuje takie wsparcie. Dwadzieścia dwa procent gospodarstw domowych nadal korzysta z ukraińskich systemów ochrony socjalnej, w tym emerytur i innych form pomocy (wykres 84).

Wykres 84 — Źródła dochodu gospodarstwa domowego w ciągu ostatnich 30 dni lub od momentu przybycia, jeśli miało to miejsce mniej niż miesiąc temu (n=1 290)

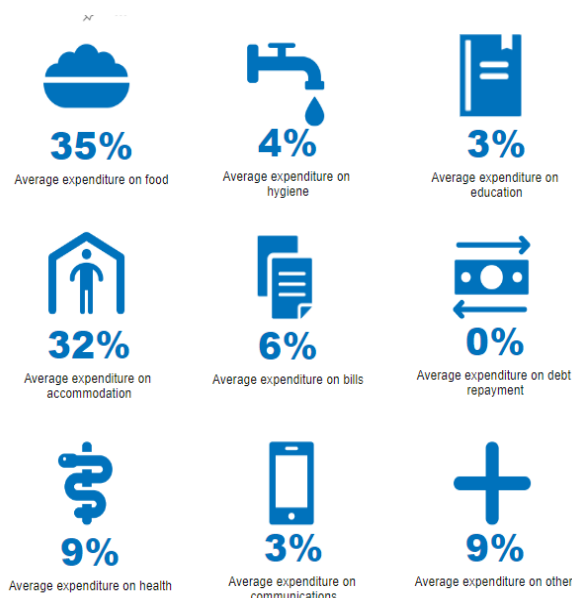

Wsparcie rodziny również odgrywa kluczową rolę w utrzymaniu finansów gospodarstwa domowego. Dwadzieścia osiem procent respondentów zgłosiło otrzymywanie pomocy finansowej od członków rodziny nadal przebywających w Ukrainie, przy czym takie wsparcie często przybierało formę bezpośrednich przelewów lub wpłat na ukraińskie karty bankomatowe. Taka pomoc finansowa stanowi uzupełnienie dochodu uzyskiwanego w kraju przyjmującym i stanowi istotne źródło bezpieczeństwa dla wielu rodzin (wykres 85).

Wykres 85 — Czy dana osoba ma członka rodziny w Ukrainie, który wspiera finansowo gospodarstwo domowe? (n=1 290)

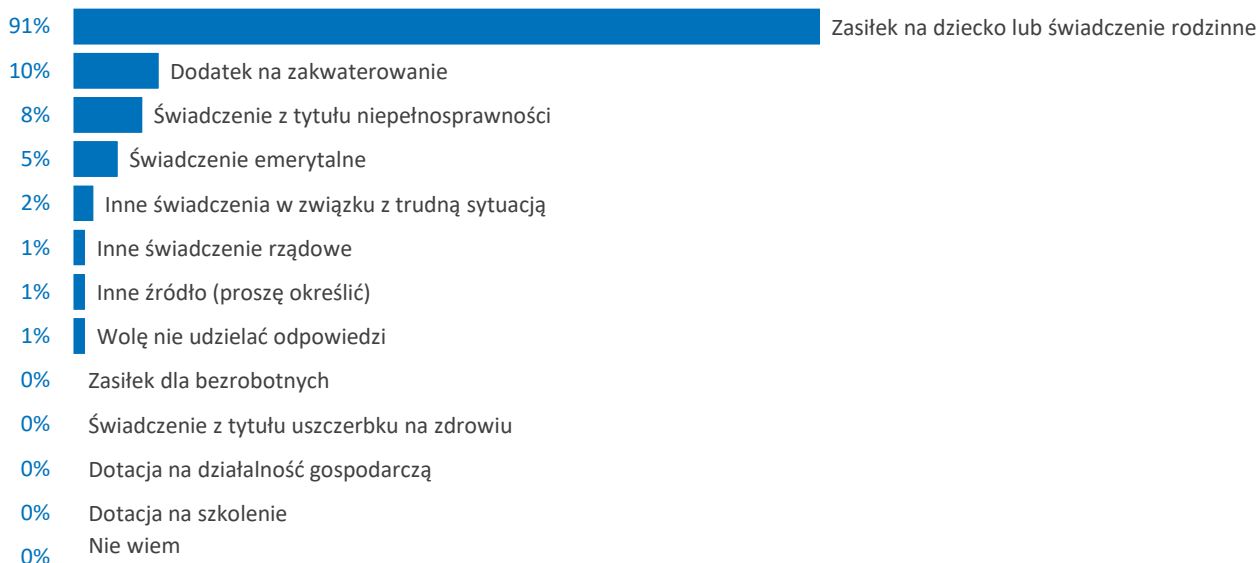

Jeśli chodzi o wydatki gospodarstw domowych, żywność stanowi największą ich część, która obejmuje 35% całkowitych wydatków. Zakwaterowanie jest również znaczącym kosztem, stanowiącym 32% wydatków. Wydatki związane ze zdrowiem stanowią 9%, podobnie jak wydatki na komunikację i inne wydatki. Gospodarstwa domowe wydają 6% swoich budżetów na rachunki, w tym za media, podczas gdy wydatki związane z higieną stanowią 4%. Wydatki na edukację stanowią zaledwie 3%, co odzwierciedla albo ograniczony dostęp do edukacji, albo względną przystępność cenową edukacji w kraju przyjmującym. Spłata zadłużenia jest wyraźnie nieobecna w budżetach domowych, co sugeruje, że niewielu uchodźców zaciąga pożyczki lub spłaca istniejące zadłużenie.

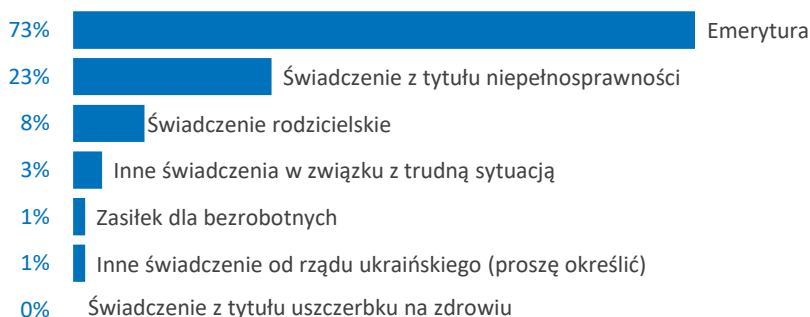
Świadczenia z tytułu ochrony socjalnej z kraju przyjmującego stanowią istotne zabezpieczenie dla wielu gospodarstw domowych uchodźców. Najpowszechniejszym świadczeniem, otrzymywanym przez 91% respondentów, którzy otrzymują jakąkolwiek formę pomocy, jest zasiłek na dziecko lub zasiłek rodzinny. Dziesięć procent gospodarstw domowych otrzymuje dodatki mieszkaniowe, a 8% korzysta ze wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami. Świadczenia emerytalne są mniej powszechne — tylko 5% gospodarstw domowych otrzymuje tę formę pomocy. Pomimo dostępności niektórych form wsparcia rządowego, żaden z respondentów nie zgłosił otrzymywania zasiłków dla bezrobotnych, dotacji na działalność gospodarczą czy świadczeń z tytułu uszczerbku na zdrowiu, co może wskazywać na luki w dostępie do niektórych rodzajów pomocy (wykres 86).

Wykres 86 — Świadczenia z tytułu ochrony socjalnej otrzymane od polskiego rządu w ciągu ostatnich 30 dni (n=602)

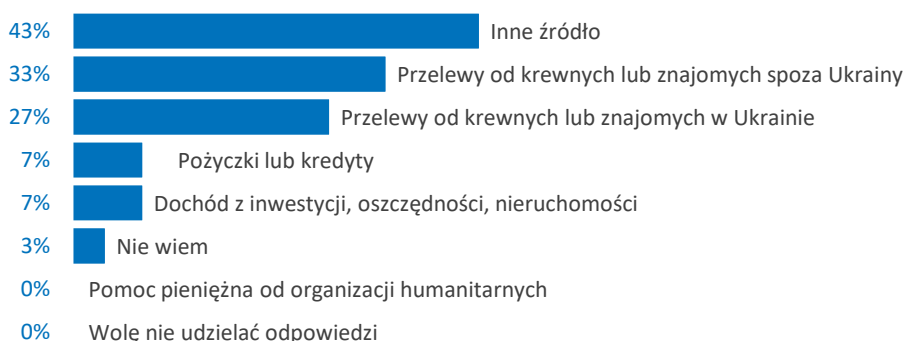
Podobnie wsparcie ze strony ukraińskiego rządu pozostaje kluczowe dla wielu gospodarstw domowych, szczególnie dla osób starszych. Siedemdziesiąt trzy procent gospodarstw domowych otrzymujących świadczenia z Ukrainy polega na emeryturach, podczas gdy 23% otrzymuje renty inwalidzkie. Inne formy pomocy, takie jak zasiłki rodzicielskie (8%) i zasiłki dla bezrobotnych (1%), są mniej powszechne, ale nadal zapewniają niezbędne wsparcie dla określonych grup w badanej populacji. Ciągłe zapewnianie emerytur i innych świadczeń przez ukraiński rząd podkreśla ciągłe powiązania finansowe między uchodźcami a ich krajem ojczystym, nawet gdy starają się oni odbudować swoje życie w nowym otoczeniu (wykres 87).

Wykres 87 — Świadczenia z tytułu ochrony socjalnej otrzymane od ukraińskiego rządu w ciągu ostatnich 30 dni (n=286)

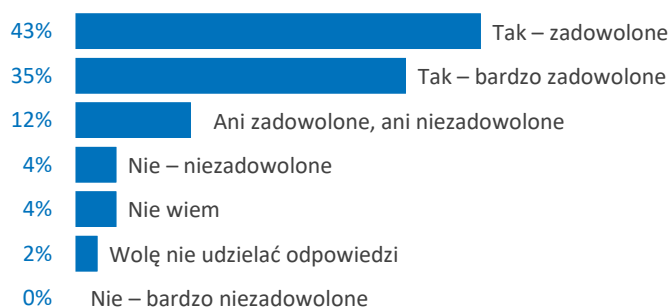
Oprócz tradycyjnych źródeł dochodu niektóre gospodarstwa domowe zgłosiły otrzymywanie wsparcia z innych kanałów finansowych. Transfery finansowe od krewnych i przyjaciół spoza Ukrainy były kluczowym źródłem środków dla 33% gospodarstw domowych, natomiast 27% otrzymywało transfery od członków rodziny w Ukrainie. Mniejszy odsetek (7%) polegał na pożyczkach lub kredytach, a kolejne 7% zgłosiło dochody z inwestycji, oszczędności lub nieruchomości. Ponadto 43% gospodarstw domowych poinformowało, że uzyskuje dochody z innych nieokreślonych źródeł, co podkreśla różnorodne strategie finansowe przyjęte przez uchodźców w celu zapewnienia sobie środków do życia (wykres 88).

Wykres 88 — Inne formy dochodu w ciągu ostatnich 30 dni (n=30)

Na pytanie o zadowolenie z systemów ochrony socjalnej w kraju przyjmującym 43% respondentów wskazało, że są w pewnym stopniu zadowoleni, podczas gdy 35% stwierdziło, że są bardzo zadowoleni. Z kolei 12% respondentów wyraziło ambiwalentny stosunek, ponieważ stwierdzili, że nie są ani zadowoleni, ani niezadowoleni, a 4% było niezadowolonych z otrzymywanego wsparcia. Kolejne 4% nie było pewnych swojego poziomu zadowolenia. Warto zauważyć, że żaden z respondentów nie stwierdził, że jest „bardzo niezadowolony”, co wskazuje, że zasadniczo system ochrony socjalnej jest postrzegany jako ważna i ogólnie skuteczna forma wsparcia dla większości uchodźców (wykres 89).

Wykres 89 — Poziom zadowolenia ze wsparcia zapewnianego przez polskie systemy ochrony socjalnej (n=598)

Podsumowując, ocena możliwości ekonomicznych ukraińskich uchodźców w Polsce wskazuje zarówno na odporność, jak i na obszary podatności na trudności finansowe. Choć zatrudnienie i świadczenia socjalne zapewniają wielu gospodarstwom domowym niezbędny dochód, to wciąż stoją one przed wyzwaniem finansowymi, zwłaszcza jeśli chodzi o wydatki związane z żywnością, zakwaterowaniem i opłatami za media. Aby zwiększyć odporność ekonomiczną, zaleca się rozszerzenie dostępu do stabilnego zatrudnienia, zwiększenie ukierunkowanego wsparcia socjalnego i wyeliminowanie różnic w dochodach dzięki dodatkowym programom pomocowym. Wzmocnienie ram ochrony socjalnej, propagowanie wiedzy finansowej i zapewnienie wsparcia w zakresie zarządzania zasobami może dodatkowo zwiększyć odporność gospodarstw domowych, co z kolei pomoże rodzinom uchodźczym zmniejszyć zależność od pomocy zewnętrznej i z czasem osiągnąć większą niezależność finansową.

Wskaźniki radzenia sobie z trudnościami

W tej sekcji przeanalizowano trudności, z jakimi borykają się gospodarstwa domowe uchodźców z Ukrainy, ocenione przez pryzmat stosowanych przez nie strategii radzenia sobie w odpowiedzi na brak bezpieczeństwa ekonomicznego i żywnościowego. Przy użyciu wskaźnika strategii radzenia sobie z trudnościami (LCSI) i wskaźnika obniżonej strategii radzenia sobie z trudnościami (rCSI), w tej części określono powszechność stosowania mechanizmów radzenia sobie – obejmujących zarówno strategię radzenia sobie ze stresem, jak i strategię radzenia sobie w sytuacjach nadzwyczajnych – oraz podkreślono, w jaki sposób niedobór zasobów wpływa na odporność gospodarstw domowych. Ocena ta dostarcza cennych informacji na temat wyzwań finansowych i wyzwań związanych z bezpieczeństwem żywnościowym, przed którymi stoją uchodźcy, stanowiących wkład w ukierunkowane interwencje mające na celu zwiększenie stabilności i odporności tej populacji.

Wskaźnik strategii radzenia sobie z trudnościami (LCSI)

LCSI pozwala ocenić strategie przyjmowane przez gospodarstwa domowe, gdy brakuje im wystarczających zasobów do zaspokojenia podstawowych potrzeb, takich jak żywność, schronienie czy opieka zdrowotna. Z danych wynika, że **38%** gospodarstw domowych przyjęło co najmniej jedną strategię radzenia sobie z trudnościami w ciągu ostatnich 30 dni. Strategie te można podzielić na trzy rodzaje: strategie radzenia sobie ze **stresem**, strategie radzenia sobie **w sytuacjach kryzysowych** oraz strategie radzenia sobie **w sytuacjach nadzwyczajnych**, z których każda odzwierciedla inny poziom wrażliwości i ryzyka.

Strategie radzenia sobie ze stresem były stosowane przez **22%** gospodarstw domowych i obejmowały takie działania, jak wydawanie oszczędności, sprzedaż majątku gospodarstwa domowego lub zakup żywności na kredyt. Strategie te są często stosowane w celu sprostania bezpośrednim wyzwaniom finansowym, ale wiążą się z utratą stabilności w przyszłości, ponieważ uszczuplają rezerwy finansowe gospodarstw domowych i zwiększają ich długoterminową wrażliwość.

10% gospodarstw domowych zgłosiło, że stosuje **strategie radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych**. Strategie te obejmują poważniejsze działania, które bezpośrednio wpływają na długoterminową produktywność gospodarstwa domowego, takie jak ograniczenie podstawowych wydatków na zdrowie lub edukację, wypisanie dzieci ze szkoły lub sprzedaż aktywów produkcyjnych. Takie decyzje mogą mieć trwałe konsekwencje dla przyszłych perspektyw gospodarstwa domowego, ponieważ ograniczają jego zdolność do wyjścia z kryzysu.

5% gospodarstw domowych zgłosiło, że stosuje **strategie radzenia sobie w sytuacjach nadzwyczajnych**. Te radykalne środki są ostatnią deską ratunku i często wiążą się z nieodwracalnymi działaniami, takimi jak sprzedaż ziemi lub nieruchomości lub podejmowanie ryzykownej lub niebezpiecznej pracy. Strategie awaryjne wskazują na poważną desperację, ponieważ gospodarstwa domowe są zmuszone do dokonywania wyborów, które mogą trwale wpłynąć na ich stabilność finansową i dobrobyt.

Ogółem **62%** gospodarstw domowych zgłosiło, że nie przyjęło żadnej z tych strategii radzenia sobie, co jest pozytywnym wskaźnikiem odporności ekonomicznej. Jednak znaczna część gospodarstw domowych uciekających się do mechanizmów radzenia sobie ze stresem, sytuacjami kryzysowymi lub nadzwyczajnymi wskazuje na ciągłą presję finansową, z jaką boryka się wiele przesiedlonych osób.

Wskaźnik obniżonej strategii radzenia sobie z trudnościami (rCSI)

Wskaźnik **rCSI** służy do oceny braku bezpieczeństwa żywnościowego poprzez pomiar częstotliwości i nasilenia zachowań związanych z konsumpcją żywności, które gospodarstwa domowe przyjmują w obliczu niedoborów żywności. Wynik wskaźnika pomaga określić stopień braku bezpieczeństwa żywnościowego w populacji, przy czym wyższe wyniki wskazują na częstsze lub poważniejsze zachowania związane z radzeniem sobie.

W niniejszym badaniu ogólny **wynik rCSI** wyniósł **5**, co wskazuje na umiarkowany poziom braku bezpieczeństwa żywnościowego w badanej populacji. W odpowiedzi na niedobory żywności w ciągu siedmiu dni poprzedzających badanie respondenci wskazali kilka zachowań związanych z radzeniem sobie z nimi:

39% gospodarstw domowych wybierało mniej preferowaną i tańszą żywność, co wskazuje, że znaczna liczba gospodarstw domowych przedkłada przystępną cenę nad wartość odżywczą, aby poradzić sobie z niedoborem żywności.

14% gospodarstw domowych ograniczyło wielkość porcji w porze posiłków, aby zwiększyć zapasy żywności, co wskazuje na strategię polegającą na dążeniu do tego, by dostępna żywność starczyła na dłużej.

9% gospodarstw domowych zmniejszyło liczbę posiłków spożywanych dziennie, co dodatkowo podkreśla stopień braku bezpieczeństwa żywnościowego w badanej populacji.

9% pożyczało żywność lub polegało na pomocy przyjaciół lub krewnych, co odzwierciedla znaczenie sieci społecznych w niesieniu pomocy rodzinom borykającym się z niedoborami żywności.

7% gospodarstw domowych ograniczyło spożycie żywności przez dorosłych, aby zapewnić żywność małym dzieciom, co pokazuje, w jaki sposób gospodarstwa domowe traktują priorytetowo potrzeby żywieniowe swoich najmłodszych członków w obliczu ograniczonych zasobów.

Te zachowania odzwierciedlają stopień braku bezpieczeństwa żywnościowego wśród części populacji uchodźców. O ile wiele gospodarstw domowych było w stanie utrzymać pewien poziom bezpieczeństwa żywnościowego, stosowanie tych mechanizmów radzenia sobie pokazuje, że niedobór żywności nadal stanowi poważny problem dla wielu rodzin.

Dane dotyczące źródeł utrzymania i strategii radzenia sobie z problemami związanymi z niedoborem żywności dostarczają istotnych informacji na temat wrażliwości ekonomicznej i braku bezpieczeństwa żywnościowego, z którymi borykają się gospodarstwa domowe uchodźców z Ukrainy. Ponieważ **38%** gospodarstw domowych zgłosiło, że stosuje co najmniej jedną strategię radzenia sobie z trudnościami związanymi ze środkami do życia, a wiele z nich polega na mechanizmach radzenia sobie ze stresem, sytuacjami kryzysowymi lub sytuacjami nadzwyczajnymi, wyraźnie widać, że brak bezpieczeństwa ekonomicznego nadal stanowi wyzwanie z punktu widzenia długoterminowej stabilności tej populacji. Podobnie **wynik wskaźnika rCSI wynoszący 5** wskazuje na umiarkowany poziom braku bezpieczeństwa żywnościowego, przy czym gospodarstwa domowe stosują różne strategie w celu zwiększenia ograniczonych zasobów żywności. Wnioski te podkreślają znaczenie ciągłego wsparcia w ramach programów bezpieczeństwa ekonomicznego, jak również programów bezpieczeństwa żywnościowego, aby pomóc złagodzić presję wywieraną na gospodarstwa domowe uchodźców i zwiększyć ich odporność w kraju przyjmującym.

Aby sprostać tym wyzwaniom, kluczowe znaczenie ma rozszerzenie dostępu do trwałego wsparcia dochodu, możliwości zatrudnienia i programów pomocy opartych na społeczności. Programy ukierunkowane na rozwój umiejętności i zatrudnienie w rozwijających się sektorach przyczyniłyby się do zwiększenia odporności finansowej, gdyż pomogłyby gospodarstwom domowym odejść od krótkoterminowych strategii przetrwania na rzecz długoterminowej stabilności. Ukierunkowane interwencje tego rodzaju mają zasadnicze znaczenie w kontekście zwiększenia zdolności gospodarstw domowych uchodźców do radzenia sobie z bieżącymi wyzwaniami ekonomicznymi i wyzwaniami związanymi z bezpieczeństwem żywnościowym.

ZDROWIE

Dostęp

W tym rozdziale omówiono stan zdrowia i dostęp do usług opieki zdrowotnej uchodźców z Ukrainy, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii zdrowia ogólnego i zdrowia dzieci. Zbadano, czy członkowie gospodarstw domowych mieli problemy zdrowotne i czy byli w stanie uzyskać dostęp do niezbędnych usług profilaktycznych i medycznych.

Główne wskaźniki obejmują bariery w dostępie do opieki zdrowotnej, takie jak wyzwania logistyczne, ograniczenia finansowe i brak informacji.

Szczególną uwagę zwrócono na usługi w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego dla kobiet i dziewcząt, w tym opiekę przedporodową i poporodową, profilaktykę i leczenie chorób przenoszonych drogą płciową oraz dostęp do środków antykoncepcyjnych. W sprawozdaniu przeanalizowano konkretne wyzwania z jakimi borykały się kobiety w dostępie do tych krytycznych usług w ciągu ostatnich trzech miesięcy.

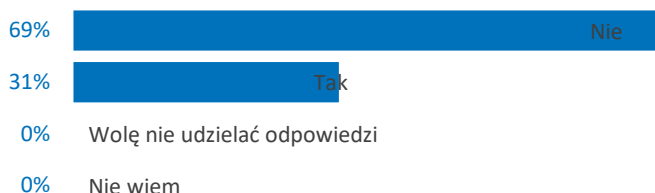
Ponadto omówiono zdrowie dzieci i oceniono poziom wyszczerpienia przeciwko odrze wśród dzieci w wieku od 9 miesięcy do 5 lat. Przeanalizowano również praktyki żywieniowe, w tym wskaźniki rozpoczęcia karmienia piersią i praktyki w zakresie karmienia uzupełniającego.

Uchodźcy z Ukrainy nadal napotykają trudności w dostępie do usług zdrowotnych, w tym w zakresie zdrowia ogólnego, reprodukcyjnego i psychicznego. Pomimo objęcia ochroną czasową, niekiedy nie są w stanie uzyskać pomocy zdrowotnej ze względu na wysokie koszty, długi czas oczekiwania, zawiłości administracyjne i różnice językowe.

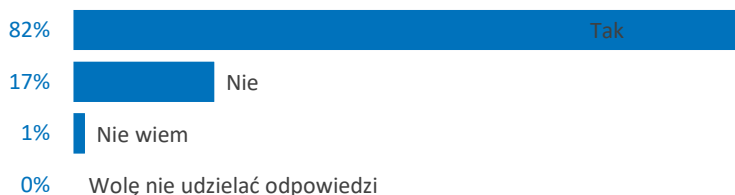
Ukraina charakteryzuje się wyższą częstością występowania gruźlicy, HIV, WZW i chorób przenoszonych drogą płciową w porównaniu z Polską. Aby zapobiec dalszemu rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych, należy wprowadzić profilaktykę i specjalistyczne usługi opieki zdrowotnej (badania przesiewowe, diagnostyka, powiązanie z opieką zdrowotną, skierowania) dla uchodźców cierpiących na wyżej wymienione choroby. Osoby przymusowo przemieszczone to głównie kobiety, dzieci i osoby starsze, co zwiększa zapotrzebowanie na usługi związane ze zdrowiem dzieci, zdrowiem reprodukcyjnym i zdrowiem matki, a także leczeniem chorób przewlekłych.

Wśród respondentów 31% gospodarstw domowych zgłosiło potrzebę korzystania z usług opieki zdrowotnej w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem. Spośród tych, którzy poszukiwali pomocy lekarskiej (947 osób), 82% było w stanie uzyskać do niej dostęp, podczas gdy 17% napotkało bariery, co wskazuje na problemy związane z dostępnością opieki zdrowotnej (wykresy 90 i 91).

Wykres 90 — Osoby potrzebujące usług opieki zdrowotnej (n=3 093)

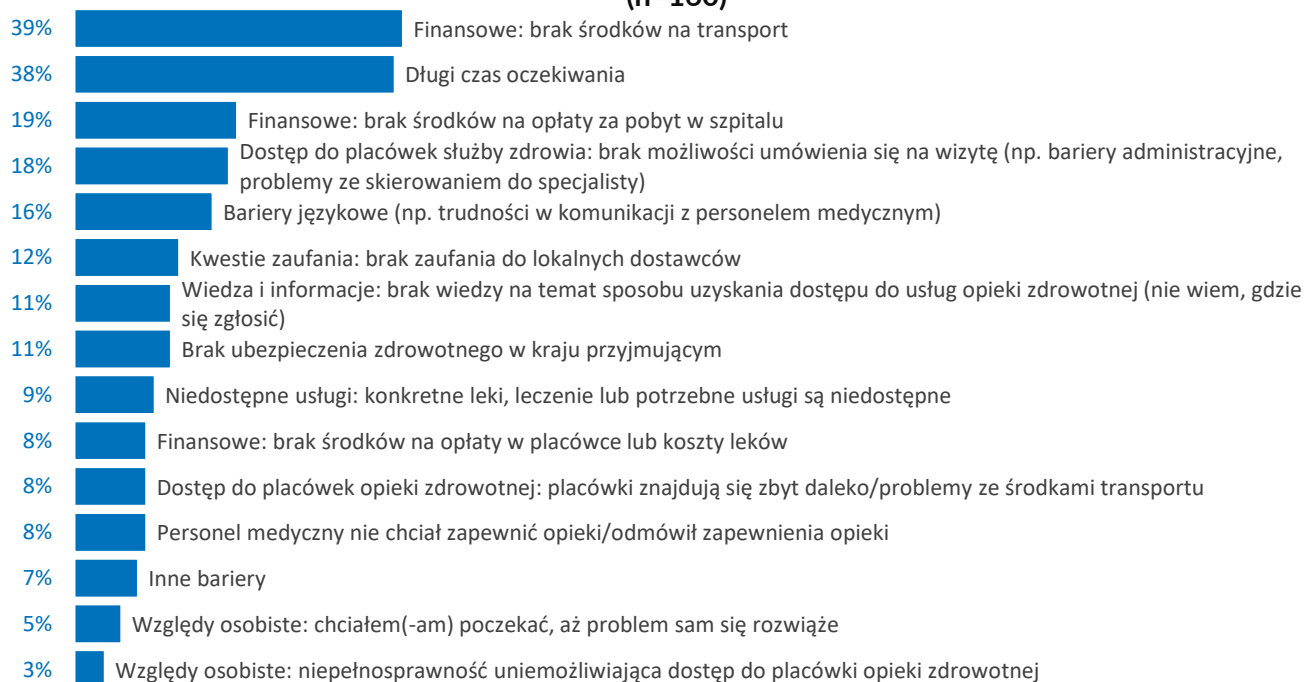

Wykres 91 — Osoby, które uzyskały dostęp do usług opieki zdrowotnej (n=947)

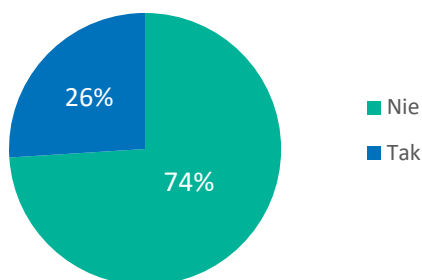
Ograniczenia finansowe były najczęściej zgłaszaną przeszkodą w dostępie do opieki zdrowotnej, przy czym 39% respondentów stwierdziło, że nie było ich stać na transport do placówek opieki zdrowotnej, a 19% wskazało na niemożność uiszczenia opłat szpitalnych. Ponadto 38% respondentów zgłosiło długi czas oczekiwania, co znacznie utrudniało terminowy dostęp do opieki. Inne bariery obejmowały wyzwania administracyjne, takie jak trudności w umówieniu wizyty (18%), bariery językowe (16%) i ogólny brak zaufania do lokalnych dostawców usług opieki zdrowotnej (12%). Często zgłaszanymi barierami były również brak ubezpieczenia zdrowotnego (11%) i niewystarczające informacje na temat dostępu do usług (11%) (wykres 92).

**Wykres 92 — Bariery w dostępie do usług opieki zdrowotnej w ciągu ostatnich 30 dni
(n=160)**

Choroby przewlekłe dotyczyły 26% osób (w 48% gospodarstw domowych co najmniej jedna osoba cierpiała na chorobę przewlekłą), co dodatkowo podkreśla potrzebę stałego dostępu do usług opieki zdrowotnej. Wnioski te wskazują na konieczność eliminowania barier finansowych, logistycznych i administracyjnych w celu poprawy dostępności usług dla osób przymusowo przemieszczonych (wykres 93).

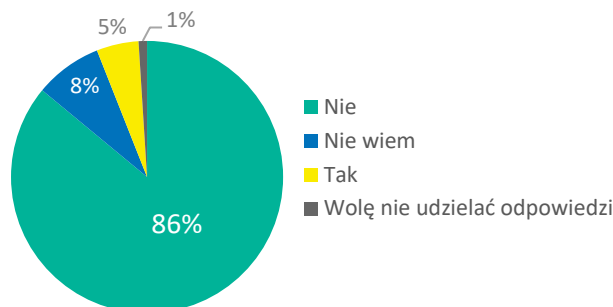
Wykres 93 — Osoby potrzebujące usług opieki zdrowotnej (n=3 093)

Jeśli chodzi o usługi z zakresu zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, 86% kobiet nie napotkało żadnych przeszkód w dostępie do opieki, podczas gdy 5% zgłosiło trudności. Najczęstszą barierą był długi czas oczekiwania, który zgłosiło 45% kobiet napotykających trudności. Nie bez znaczenia były również kwestie finansowe – 35% kobiet nie było w stanie pozwolić sobie na transport, a 14% nie mogło opłacić wizyty w placówce lub leków. Brak zaufania do lokalnych dostawców usług dotyczył 14%

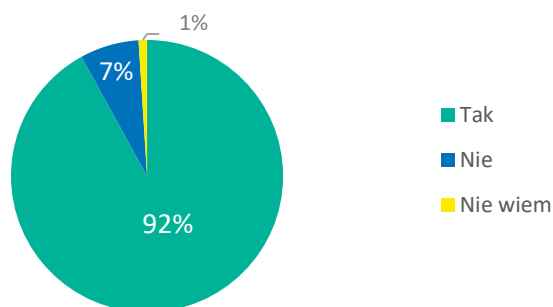
kobiet, podczas gdy 15% respondentek zgłosiło brak informacji o dostępnych usługach w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego (wykres 94).

Wykres 94 — Kobiety napotykające bariery w dostępie do usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego (n=1 455)

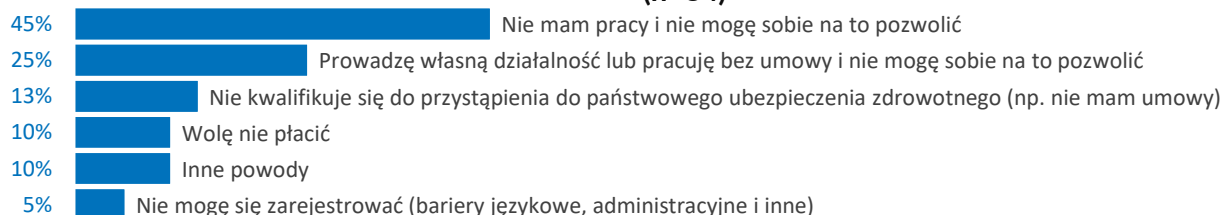

Choć 92% gospodarstw domowych miało członków posiadających ubezpieczenie zdrowotne, to w przypadku 7% respondentów bez ubezpieczenia głównymi czynnikami uniemożliwiającymi objęcie ich ubezpieczeniem były względy finansowe i związane z zatrudnieniem. Spośród respondentów nieposiadających ubezpieczenia 45% było bezrobotnych i nie było ich na nie stać, a 25% było samozatrudnionych lub pracowało bez umowy (wykresy 95 i 96).

Wykres 95 — Gospodarstwa domowe, w których uprawnieni członkowie posiadają ubezpieczenie zdrowotne (n=1 290)

Wykres 96 — Powody, dla których osoby nie posiadają ubezpieczenia zdrowotnego (n=84)

Ustalenia te podkreślają ciągłą potrzebę ukierunkowanych interwencji w celu poprawy dostępu do opieki zdrowotnej, szczególnie dla kobiet i osób cierpiących na choroby przewlekłe, oraz zmniejszenia barier finansowych i logistycznych, które utrudniają terminową i odpowiednią opiekę.

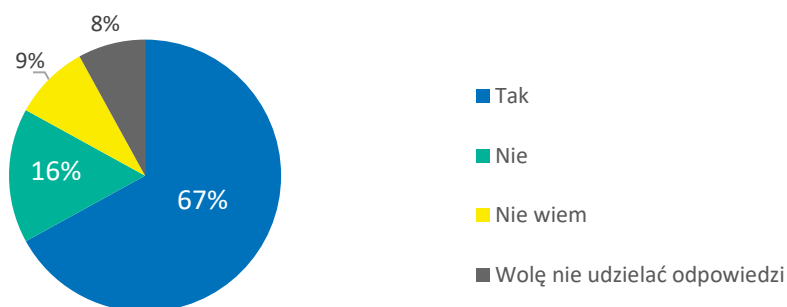
Zdrowie i żywienie dzieci

W tej sekcji omówiono kluczowe kwestie związane ze zdrowiem i żywieniem dzieci wśród osób przymusowo przemieszczonych, ze szczególnym uwzględnieniem poziomu wyszczepienia i sposobów żywienia dzieci w wieku od 9 miesięcy do 5 lat. Zrozumienie tych elementów jest niezbędne do oceny ogólnego stanu zdrowia i dobrostanu małych dzieci w tej populacji.

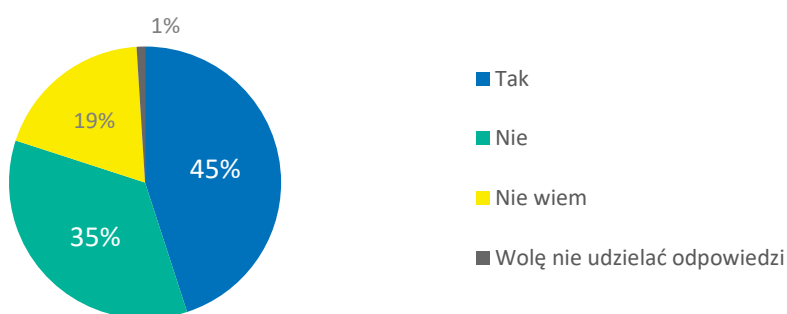
Zdrowie dzieci:

Szczepienia stanowią jeden z najważniejszych elementów opieki zdrowotnej nad dziećmi, jednak dane ujawniają luki w poziomie wyszczepienia. Wśród dzieci w wieku od 9 miesięcy do 5 lat 67% otrzymało pierwszą dawkę szczepionki przeciwko odrze. 16% dzieci pozostaje jednak niezaszczepionych, a 9% respondentów wyraziło niepewność co do statusu szczepień swojego dziecka. Sytuacja jest bardziej niepokojąca w przypadku drugiej dawki: tylko 45% dzieci ją otrzymało, a 35% nie. Ponadto 19% respondentów nie było pewnych, czy ich dziecko otrzymało tę kluczową drugą dawkę, co wskazuje na potencjalne niedociągnięcia w komunikacji zdrowotnej i prowadzeniu dokumentacji (wykresy 97 i 98).

Wykres 97 — Dzieci (w wieku od 9 miesięcy do 5 lat) zaszczepione 1. dawką szczepionki przeciwko odrze (n=245)

Wykres 98 — Dzieci (w wieku od 9 miesięcy do 5 lat) zaszczepione 2. dawką

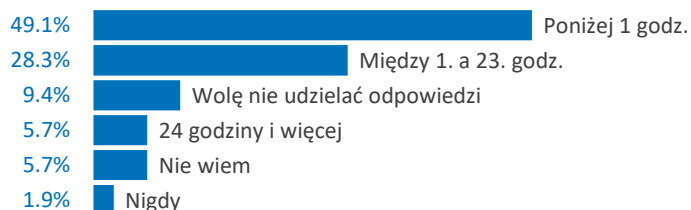

Żywienie

Praktyki żywieniowe w populacji objętej badaniem wskazują zarówno na pozytywne tendencje, jak i istotne wyzwania. Rozpoczęcie karmienia piersią ma kluczowe znaczenie dla zdrowia noworodków, przy czym prawie połowa (49%) niemowląt była karmiona piersią w ciągu pierwszej godziny życia. W przypadku 28% niemowląt karmienie piersią rozpoczęło się w przedziale od 1 do 23 godzin po

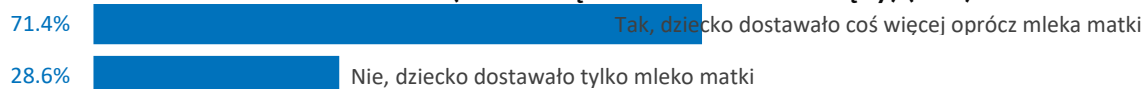
narodzinach, a w przypadku 6% po upływie 24 godzin, przy czym 2% niemowląt nigdy nie otrzymało mleka matki. Niewielki odsetek respondentów (9,4%) nie udzielił odpowiedzi na pytanie o moment rozpoczęcia karmienia piersią, a 5,7% nie było tego pewnych (wykres 99).

Wykres 99 — Wczesne rozpoczęcie karmienia piersią dzieci w wieku od 0 do 23 miesięcy (od 0 do <24 miesięcy) (n=53)

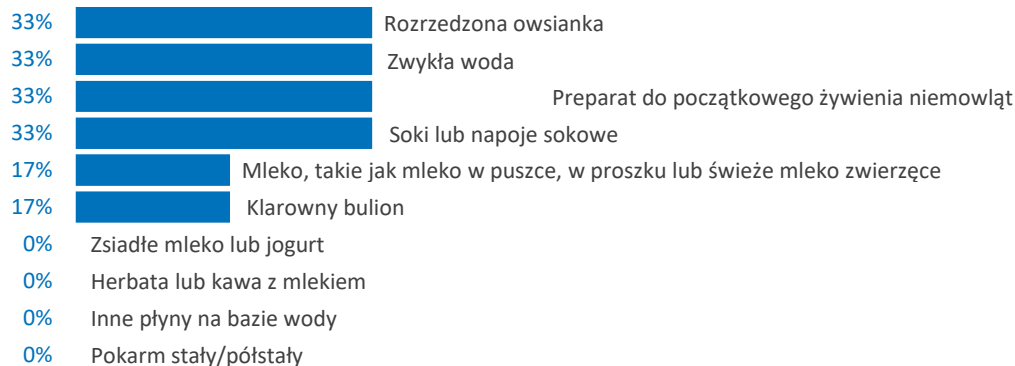

Karmienie wyłącznie piersią niemowląt w wieku poniżej sześciu miesięcy ma zasadnicze znaczenie dla optymalnego zdrowia, jednak tylko 29% niemowląt w tej grupie wiekowej było karmionych wyłącznie piersią. Pozostałe 71% oprócz mleka matki otrzymywało inne płyny lub pokarmy. Wśród podawanych pokarmów uzupełniających znalazły się: zwykła woda, mleko modyfikowane dla niemowląt, soki i rzadkie kaszki, które wymieniło 33% respondentów. Dodatkowo 17% respondentów podawało swoim dzieciom mleko lub klarowny bulion. Należy zauważyć, że dane dotyczące innych pokarmów podawanych dzieciom opierają się na bardzo małej próbie (n = 6), co ogranicza wiarygodność tych ustaleń. Podkreśla to konieczność dalszych badań w celu dokładnej oceny praktyk żywieniowych i opracowania ukierunkowanych interwencji w celu zapewnienia optymalnego żywienia dzieci (wykresy 100 i 101).

Wykres 100 — Wyłącznie karmienie piersią dzieci w wieku poniżej 6 miesięcy (niemowlęta w wieku <6 miesięcy) (n=7)

Wykres 101 — Inne pokarmy i napoje spożywane przez dziecko (n=6)

Podsumowując, dane przedstawiają zróżnicowany obraz dotyczący zdrowia i żywienia dzieci w rodzinach uchodźczych z Ukrainy. Chociaż istnieją pozytywne wskaźniki, takie jak wczesne rozpoczęcie karmienia piersią, znaczne luki w zakresie szczepień i wskaźników wyłącznego karmienia piersią

stanowią poważne wyzwanie. Uwzględnienie tych kwestii ma zasadnicze znaczenie dla poprawy wyników zdrowotnych małych dzieci i zapewnienia im niezbędnej opieki oraz wsparcia w ich obecnej sytuacji.

Wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcie psychospołeczne (MHPSS)

W tej sekcji przeanalizowano kwestię zdrowia psychicznego i dobrostanu psychospołecznego osób przesiedlonych, ze szczególnym uwzględnieniem ich doświadczeń związanych z cierpieniem emocjonalnym oraz dostępnych usług wsparcia. Oceniono, w jaki sposób uczucie lęku, depresji, złości i pobudzenia wpływa na codzienne funkcjonowanie, w tym na dbanie o siebie, pracę i czynności domowe. Respondentów zapytano, czy szukali wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego oraz o rodzaje otrzymanych usług, takich jak doradztwo, terapia grupowa i interwencja kryzysowa. W tej części wskazano również, gdzie osoby korzystały z usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i psychospołecznego, z uwzględnieniem organizacji społecznych, placówek opieki zdrowotnej i nieformalnych sieci, co świadczy o dostępności usług w społecznościach przyjmujących.

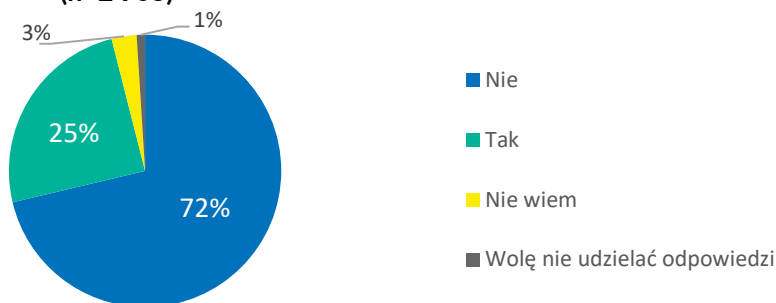
Omówiono bariery w dostępie do usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i psychospołecznego i ujawniono wyzwania, takie jak stygmatyzacja, brak informacji, trudności związane z transportem i ograniczenia finansowe, które utrudniają świadczenie usług. W sprawozdaniu oceniono skuteczność tych usług poprzez ocenę poprawy samopoczucia po uzyskaniu dostępu do usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i psychospołecznego. Dzięki zestawieniu tych spostrzeżeń niniejsze sprawozdanie może przyczynić się do opracowania strategii mających na celu zwiększenie zasobów w zakresie zdrowia psychicznego i systemów wsparcia dla przesiedleńców, co pozwoli zapewnić, aby ich potrzeby psychospołeczne były odpowiednio zaspokajane.

Ponad dwa lata po rozpoczęciu konfliktu na Ukrainie kwestia zdrowia psychicznego uchodźców w Polsce jest nadal złożona i wieloaspektowa. Liczba uchodźców zmagających się w różnym stopniu z wyzwaniami psychospołecznymi pozostaje bardzo wysoka pomimo podejmowanych szeroko zakrojonych działań. W wielu przypadkach intensywny i dotkliwy stres, niepokój i trauma związane z nagłym wysiedleniem doprowadziły do chronicznej depresji, poczucia beznadziei i niepewności co do przyszłości, które wymagają długoterminowych interwencji w zakresie zdrowia psychicznego dostosowanych do konkretnych potrzeb. Nadal występują trudności w dostępie do stałej opieki w zakresie zdrowia psychicznego, częściowo ze względu na bariery językowe i ograniczoną dostępność specjalistycznych usług. Kolejną barierą w dostępie do pomocy psychologicznej jest nierozwiązana kwestia konieczności uznania kwalifikacji ukraińskich psychologów, co dodatkowo zmniejsza i tak już ograniczoną dostępność opieki. Ponadto, o ile początkowo wsparcie było znaczne, to wraz z rozwojem sytuacji nastąpił stopniowy spadek zasobów i zaangażowania.

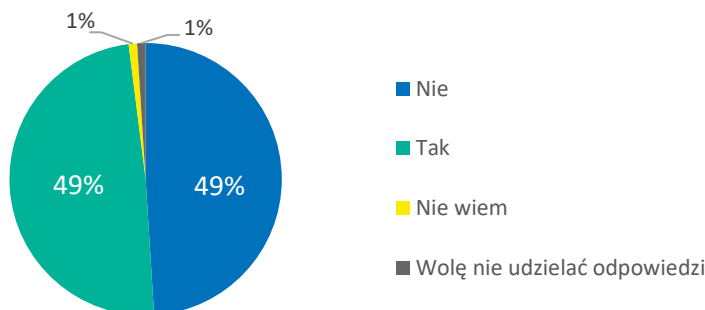
Z danych wynika, że 25% członków gospodarstw domowych objętych badaniem (n=2 903) zmagają się z problemami ze zdrowiem psychicznym lub problemami psychospołecznymi, co wskazuje na znaczącą potrzebę wsparcia w tej populacji (jeśli weźmiemy pod uwagę gospodarstwo domowe jako jednostkę

miary, w 40% z nich co najmniej jeden członek potrzebuje usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (wykres 102).

Wykres 102 — Gospodarstwa domowe, w których co najmniej jeden członek zmagają się z problemami związanymi ze zdrowiem psychicznym lub problemami psychospołecznymi (n=2 903)

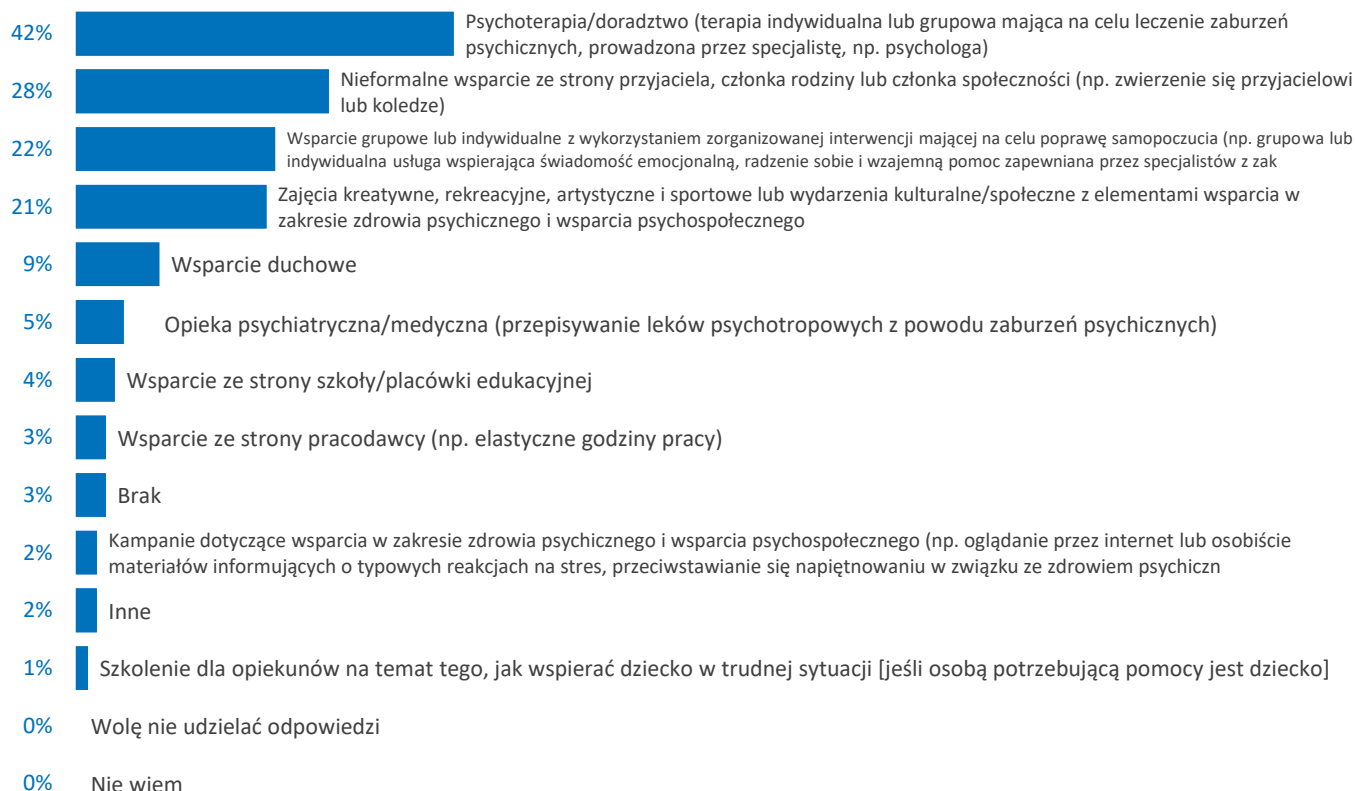

Wykres 103 — Osoby, które próbowały uzyskać dostęp do usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (n=716)

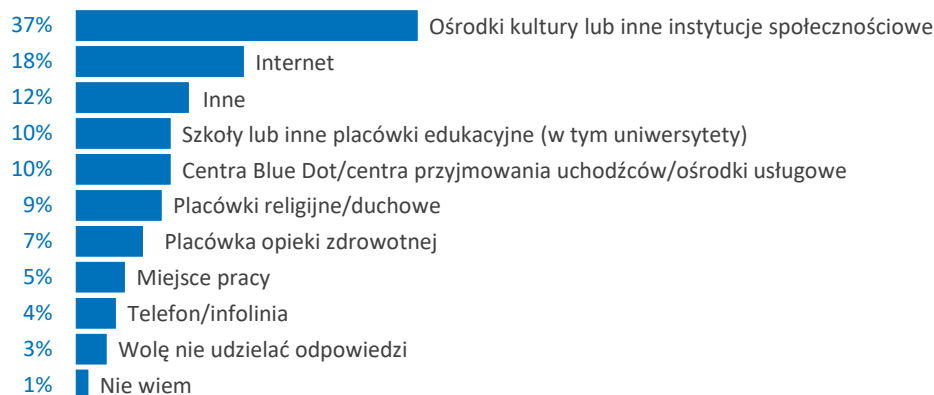
Pomimo tej potrzeby tylko 49% osób zmagających się z problemami ze zdrowiem psychicznym próbowało uzyskać dostęp do usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i psychospołecznego, co sugeruje potencjalną lukę w świadomości lub uznaniu znaczenia poszukiwania pomocy. Wśród osób, które szukały pomocy (n=716), rodzaje usług były bardzo zróżnicowane. Psychoterapia lub doradztwo były najczęstszym rodzajem usług, z których korzystało 42% respondentów. Ponadto 22% korzystało z ustrukturyzowanych interwencji w ramach wsparcia grupowego mających na celu poprawę dobrostanu, a 21% uczestniczyło w kreatywnych lub rekreacyjnych zajęciach z elementami wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i psychospołecznego. Istotnym źródłem wsparcia było również nieformalne wsparcie ze strony przyjaciół i rodziny — 28% osób korzystało z pomocy w ramach osobistych sieci kontaktów. Tylko 5% osób korzystało jednak z opieki psychiatrycznej lub leczenia farmakologicznego (wykresy 103 i 104).

Wykres 104 — Rodzaje świadczonych usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (n=350)

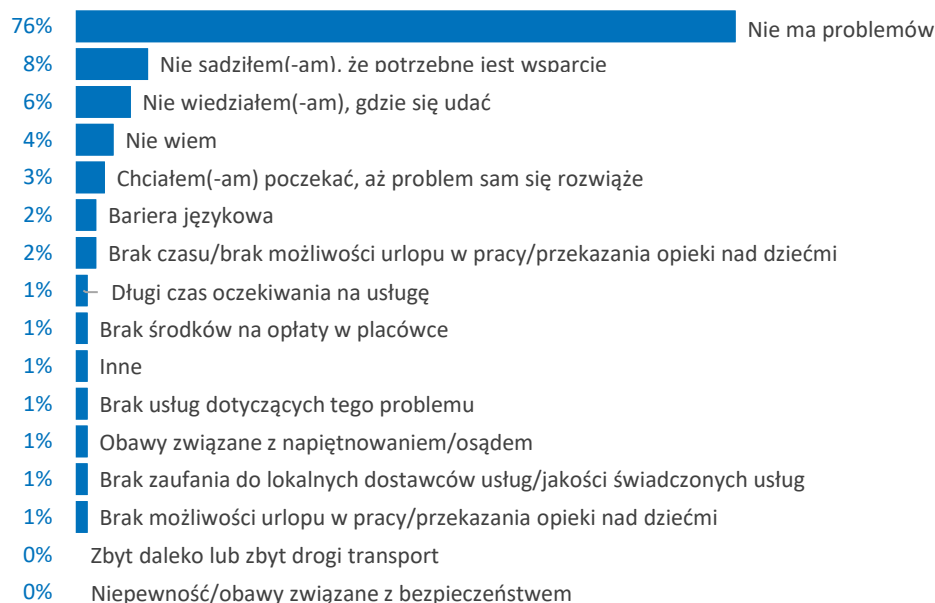

Respondenci korzystali z usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i psychospołecznego głównie w środowiskach lokalnych, przy czym 37% osób korzystało ze wsparcia w ośrodkach społecznych, a 18% z platform internetowych. Taka dostępność budzi optymizm, jednak 76% respondentów nie zgłosiło żadnych barier w dostępie do usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i psychospołecznego, co wskazuje, że wiele osób czuło się komfortowo, szukając pomocy (wykres 105). Wśród tych, którzy napotkali trudności, 8% stwierdziło, że nie uważa, by potrzebowało wsparcia, a 6% nie wiedziało, gdzie szukać pomocy. Dodatkowe bariery obejmowały kwestie językowe, brak czasu ze względu na pracę lub obowiązki związane z opieką nad dziećmi oraz obawy związane z napiętnowaniem (wykres 106).

Wykres 105 — Miejsca, w których świadczone usługi wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (n=340)

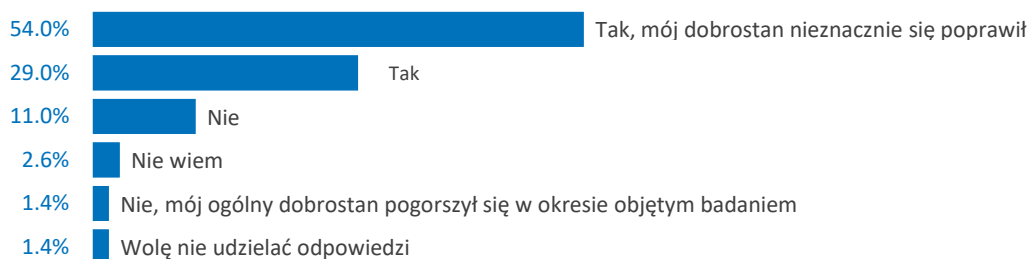

Wykres 106 — Zgłaszane bariery w dostępie do usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (n=2 903)

Podczas oceny skuteczności otrzymanych usług 54% osób zgłosiło niewielką poprawę dobrostanu, a 29% doświadczyło znacznej poprawy po uzyskaniu dostępu do usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i psychospołecznego. Z kolei 11% nie zauważyło żadnych zmian w samopoczuciu, a niewielki odsetek (1,4%) odnotował pogorszenie ogólnego dobrostanu w okresie objętym badaniem (wykres 107).

Wykres 107 — Zmiany w samopoczuciu po skorzystaniu z usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego (n=350)

Wnioski te wskazują na pilną potrzebę zwiększenia świadomości i dostępności usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i psychospołecznego w celu poprawy wyników w zakresie zdrowia psychicznego przesiedlonych populacji. Usunięcie zidentyfikowanych barier i zwiększenie zainteresowania społeczności zasobami w zakresie zdrowia psychicznego może prowadzić do zapewnienia lepszego wsparcia osobom doświadczającym cierpienia emocjonalnego.

Z powyższych ustaleń wynika, że istnieje ciągła potrzeba zapewnienia uchodźcom wsparcia na wszystkich poziomach opieki, dostosowanego do charakteru i intensywności problemów, z jakimi się borykają. Najpopularniejszymi formami pomocy nadal są psychoterapia indywidualna i doradztwo. Biorąc pod uwagę malejące fundusze oraz wyzwania związane z prawnymi aspektami pracy ukraińskich psychologów w Polsce (tj. kwestię nostryfikacji), rozsądne wydaje się dalsze rozwijanie usług opartych na wsparciu społeczności w celu zwiększenia odporności i samopomocy uchodźców zmagających się z łagodnymi lub umiarkowanymi zaburzeniami psychicznymi.

Rosnący odsetek uchodźców zgłaszających brak barier w dostępie do usług wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcia psychospołecznego wskazuje na skuteczność działań uświadamiających i informacyjnych, a jednocześnie uzasadnia potrzebę kontynuowania działań w tym obszarze.

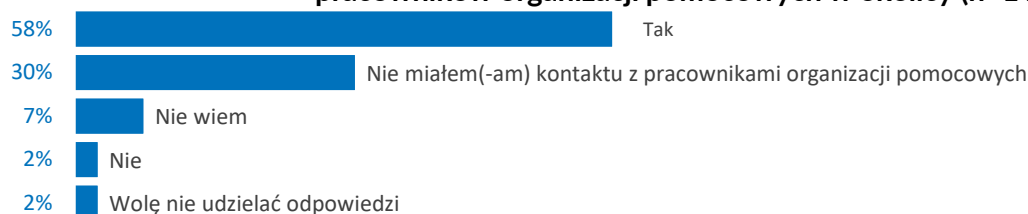
OCHRONA PRZED WYZYSKIWANIEM I WYKORZYSTYWANIEM SEKSUALNYM

W tej części zbadano opinie uchodźców z Ukrainy na temat zachowania i skuteczności działań pracowników organizacji pomocowych w zakresie ochrony przed wykorzystywaniem seksualnym i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych. Ma ona na celu ocenę zadowolenia z otrzymanej pomocy i koncentruje się na interakcjach międzyludzkich i ogólnej jakości usług. W przypadku respondentów, którzy wyrazili niezadowolenie, zbadano konkretne powody, aby lepiej zrozumieć obawy i oczekiwania społeczności.

W sprawozdaniu oceniono również znajomość mechanizmów zgłaszania przypadków niewłaściwego zachowania pracowników organizacji pomocowych, aby ustalić, czy poszczególne osoby wiedzą, jak zgłaszać takie incydenty. Ponadto w sprawozdaniu zbadano preferowane metody przekazywania informacji zwrotnych na temat takich kwestii, jak prośby o przysługi seksualne lub przypadki wykorzystywania, w tym anonimowe zgłaszanie i bezpośrednią komunikację z organizacjami.

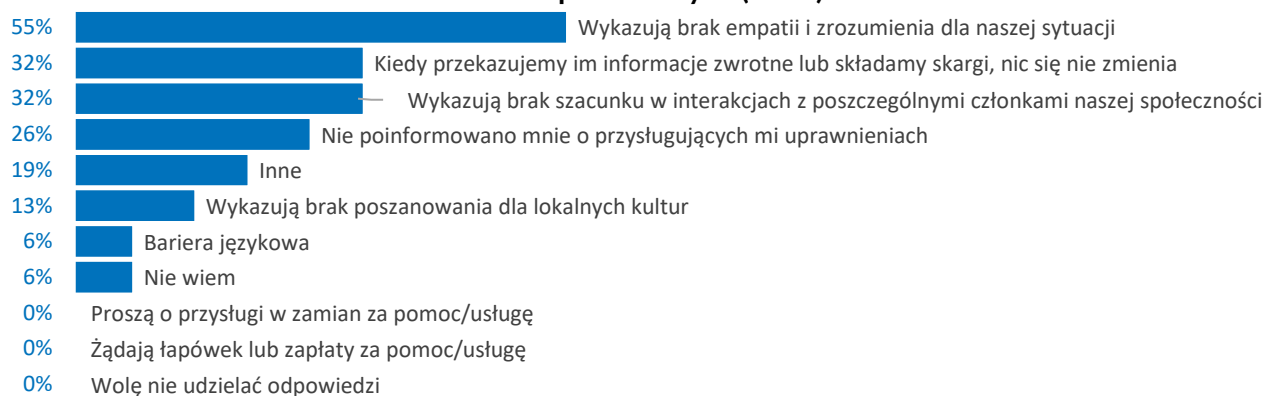
Wśród gospodarstw domowych objętych badaniem 58% wyraziło zadowolenie z zachowania pracowników organizacji pomocowych, 2% zgłosiło niezadowolenie, a 30% stwierdziło, że nie miało kontaktu z żadnymi pracownikami organizacji pomocowych. Niewielki odsetek (7%) nie miał zdania na temat poziomu zadowolenia, co wskazuje na niepewność lub brak interakcji z pracownikami organizacji pomocowych w danej okolicy (wykres 108).

Wykres 108 — Gospodarstwa domowe wyrażające zadowolenie z zachowania pracowników organizacji pomocowych w okolicy (n=1 290)

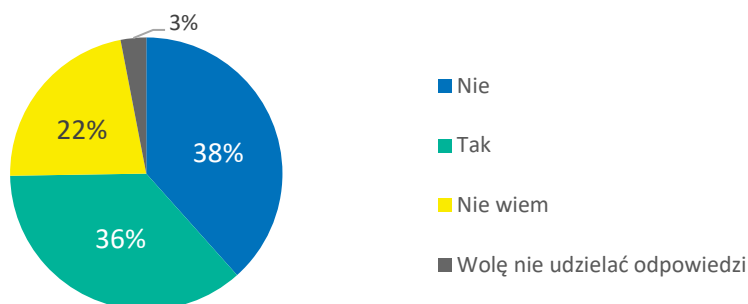
W grupie 2% respondentów, którzy wyrazili niezadowolenie z zachowania pracowników organizacji pomocowych, najczęściej wymienianym powodem był brak empatii i zrozumienia dla ich sytuacji — ponad połowa (55%) wskazała tę kwestię. Ponadto 32% respondentów stwierdziło, że ich opinie lub skargi nie przyniosły żadnych zauważalnych zmian, a kolejne 32% uznało, że pracownicy organizacji pomocowych okazywali brak szacunku w kontaktach z członkami społeczności. Istotną obawą było poczucie niedoinformowania o przysługujących im uprawnieniach (26%), a 13% zwróciło uwagę, że pracownicy organizacji pomocowych wykazywali brak szacunku dla lokalnych kultur. Co ciekawe, żaden z respondentów nie zgłosił kwestii takich jak prośby o przysługi, łapówki lub płatności w zamian za usługi, co sugeruje, że chociaż istnieją obawy dotyczące zachowania pracowników organizacji pomocowych, nie wydaje się, aby jawny wyzysk był powszechny, lub że społeczność, której to dotyczy, nie chce zgłaszać takich przypadków (wykres 109).

Wykres 109 — Powody niezadowolenia z zachowania pracowników organizacji pomocowych (n=31)

Jeśli chodzi o zgłaszanie przypadków niewłaściwego zachowania, zidentyfikowano znaczną lukę w zakresie wiedzy na ten temat. Tylko 36% gospodarstw domowych wiedziało, gdzie zgłaszać takie incydenty, podczas gdy 38% nie wiedziało, a 22% nie było pewnych. Wskazuje to na potrzebę poprawy komunikacji i edukacji w zakresie mechanizmów zgłaszania (wykres 110).

Wykres 110 — Gospodarstwa domowe, które wiedzą, gdzie zgłosić niewłaściwe zachowanie pracownika organizacji pomocowej (n=1 290)

Jeśli chodzi o preferowane kanały przekazywania informacji zwrotnych na temat zachowania pracowników organizacji pomocowych i innych wrażliwych kwestii, gospodarstwa domowe preferowały rozmowy telefoniczne (26%) i media społecznościowe (25%). Preferowaną metodą były również kontakty osobiste (21%), co świadczy o dużym znaczeniu bezpośredniej, osobistej komunikacji. Inne opcje, takie jak formularze internetowe (18%) i poczta elektroniczna (14%) są mniej popularne, a tylko 9% respondentów preferuje tradycyjne metody, takie jak skrzynki skarg lub sugestii. Warto zauważyć, że 21% respondentów nie wiedziało, w jaki sposób woli przekazywać informacje zwrotne, co również wskazuje na potencjalną lukę w zakresie wiedzy i komunikacji (wykres 111).

Wykres 111 — Preferowane kanały zgłaszania niewłaściwego zachowania osób udzielających pomocy i innych delikatnych kwestii (n=1 290)

Ogólnie rzecz biorąc, chociaż większość gospodarstw domowych jest zadowolona z zachowania pracowników organizacji pomocowych, nadal istnieją poważne zastrzeżenia dotyczące empatii, szacunku i skuteczności mechanizmów przekazywania informacji zwrotnych. Brak wiedzy na temat tego, jak zgłaszać niewłaściwe zachowanie i przekazywać informacje zwrotne, sugeruje potrzebę poprawy komunikacji i systemów wsparcia, aby zagwarantować, że wszystkie gospodarstwa domowe czują się wysłuchane i szanowane.

SCHRONIENIE/ZAKWATEROWANIE

W tej sekcji przeanalizowano warunki mieszkaniowe i bytowe gospodarstw domowych uchodźców i skoncentrowano się na rodzaju zakwaterowania, bezpieczeństwie najmu i formie zakwaterowania. Kluczowe czynniki obejmują dostępność pisemnej dokumentacji dotyczącej zamieszkania, liczbę pokoi przypadających na gospodarstwo domowe oraz wyzwania związane z opłacaniem czynszu, wskazujące na potencjalne obciążenie finansowe.

W tej sekcji oceniono bezpieczeństwo najmu na podstawie analizy tego, jak długo gospodarstwa domowe spodziewają się pozostać w obecnym miejscu zamieszkania i czy odczuwają presję, by je opuścić, oraz jakie są przyczyny tej presji. Przeanalizowano również warunki życia, takie jak kwestie utrzymania i przeludnienie, kończąc na ocenie przygotowań do chłodniejszych miesięcy, z uwzględnieniem ogrzewania, izolacji i dostępności ciepłej wody.

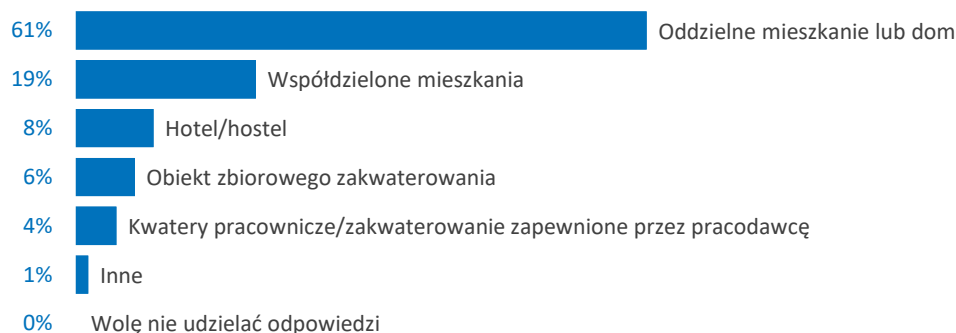
Rok 2024 przyniósł znaczące zmiany w sektorze działalności schronisk i miejsc zakwaterowania. W lipcu weszła w życie nowelizacja ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (specustawa). Główną zmianą było uchylenie art. 13, który zezwalał na rządowe świadczenia za oferowanie prywatnego zakwaterowania ukraińskim uchodźcom. Według podmiotów sektora i podmiotów rządowych zmiana ta dotknęła około 50 000 osób. Choć wiele z nich

było w stanie zacząć wynajmować mieszkania na rynku prywatnym, istniało również zauważalne zapotrzebowanie na programy wsparcia „gotówka za wynajem”.

Wraz z nowelizacją wspomnianej specustawy wszystkie obiekty zbiorowego zakwaterowania powinny obecnie podlegać zarządowi wojewodów i jednostek samorządu terytorialnego. W perspektywie najbliższych dwóch lat oczekuje się, że liczba uchodźców przebywających w ośrodkach zbiorczych będzie się dalej zmniejszać, a ci, którzy pozostaną w takich ośrodkach, będą pochodzić z grup najbardziej narażonych, takich jak osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, i mniejszości etniczne.

Jak wynika z danych, prawie dwie trzecie ukraińskich uchodźców (61%) mieszka samodzielnie w oddzielnych mieszkaniach lub domach, co wskazuje na wysoki poziom samodzielności. Z kolei jedna na pięć domowników (19%) mieszka we współdzielonych mieszkaniach, podczas gdy inni mieszkają w hotelach/hostelach (8%), obiektach zbiorowego zakwaterowania (6%) lub mieszkaniach zapewnianych przez pracodawców (4%). Niewielki odsetek (1%) mieszka w akademikach lub kwaterach religijnych. Obiekty zbiorowego zakwaterowania obejmują ośrodki zakwaterowania, ośrodki recepcyjne, ośrodki tranzytowe i podobne obiekty (wykres 112).

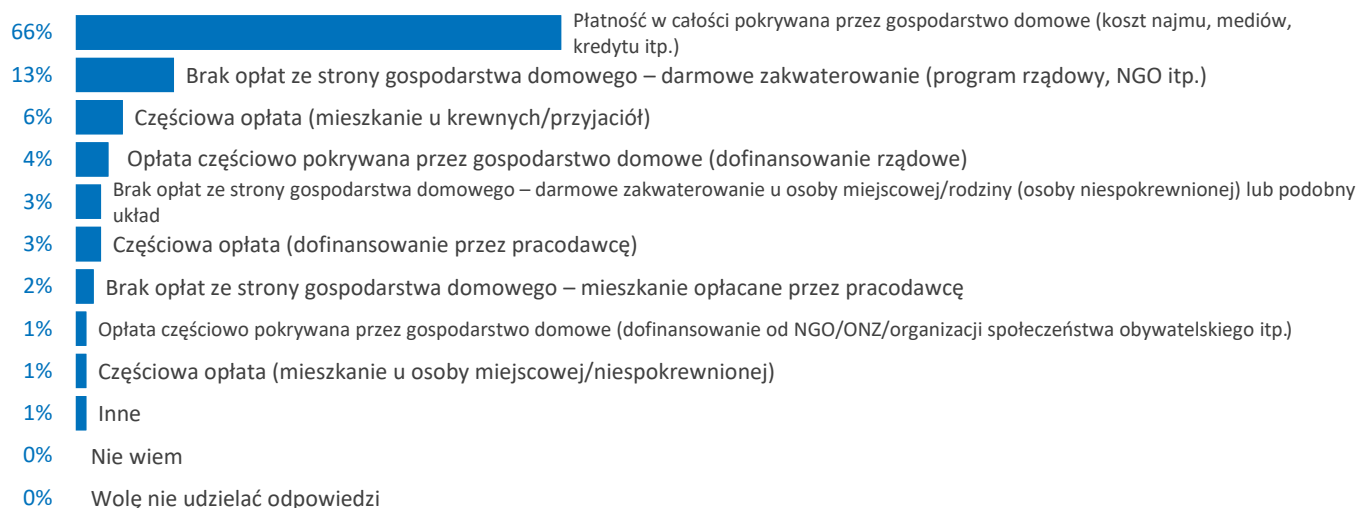
Wykres 112 — Gospodarstwa domowe według formy zakwaterowania (n=1 290)

Jeśli chodzi o koszty mieszkaniowe, dwie trzecie gospodarstw domowych (66%) jest w stanie w pełni pokryć czynsz i opłaty za media, podczas gdy 13% korzysta z bezpłatnego zakwaterowania zapewnionego przez rząd lub organizacje pozarządowe. Ponadto 6% dokonuje tylko częściowych płatności, często z pomocą pracodawców, krewnych lub przyjaciół (wykres 113).

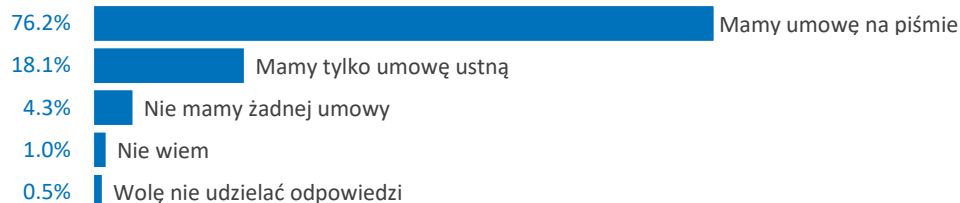
Należy zauważyć, że 30 czerwca zlikwidowano tzw. świadczenie 40+, czyli program rządowy wspierający ukraińskich uchodźców obejmujący świadczenie pieniężne dla właścicieli mieszkań, określony w art. 13 specustawy. Wiele obiektów zakwaterowania zbiorowego prywatnych lub prowadzonych przez organizacje pozarządowe, które oferowały schronienie w oparciu o ten system finansowania, zaprzestało działalności latem. Ośrodki te odgrywały kluczową rolę dla osób, których nie było stać na prywatny wynajem, zwłaszcza dla osób starszych. W związku z zakończeniem programu wielu uchodźców staje w obliczu niepewności co do ich przyszłego zakwaterowania, zwłaszcza w województwach tranzytowych. Aby zapewnić zakwaterowanie w najbardziej wrażliwych lokalizacjach, rząd pozwolił prywatnym podmiotom, które wcześniej korzystały ze świadczenia „40+”, ubiegać się o umowy z odpowiednimi wojewodami.

Wykres 113 — Gospodarstwa domowe według ustaleń dotyczących płatności za zakwaterowanie (n=1 290)

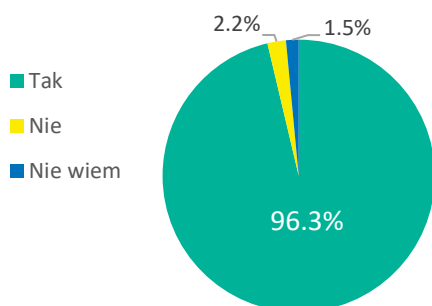
Większość gospodarstw domowych (92%) zamieszkuje obszary miejskie, a tylko 8% obszary wiejskie. Spośród tych, które wynajmują, 76% ma formalne umowy pisemne, podczas gdy 18% ma umowy ustne, a 4% nie zawarło żadnej formalnej umowy. Głównym powodem braku formalnych umów jest współdzielenie mieszkania z rodziną lub przyjaciółmi (wykres 114).

Wykres 114 — Rodzaje dokumentacji potwierdzającej zajmowanie zakwaterowania (n=1 290)

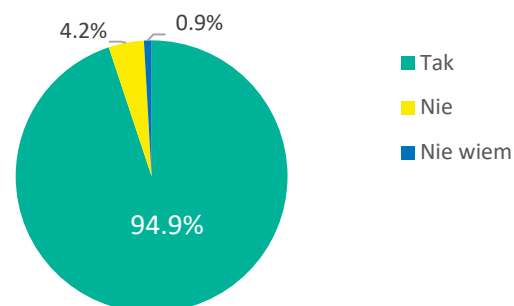

Większość gospodarstw domowych jest dobrze przygotowana na nadchodzącą zimę: 96,3% ma wystarczające ogrzewanie, 94,9% ma odpowiednią izolację, a 97,6% ma dostęp do ciepłej wody. Około 2% gospodarstw domowych nie ma jednak dostępu do tych podstawowych udogodnień, co może stanowić poważne wyzwanie w chłodniejszych miesiącach (wykresy 115, 116, 117).

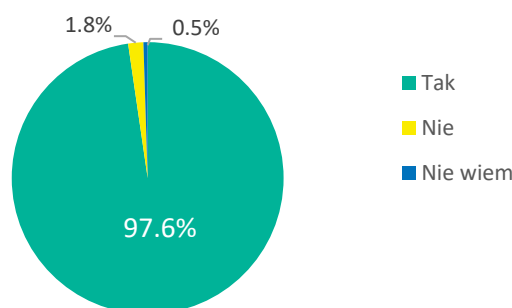
Wykres 115 – Gospodarstwa domowe zgłaszające wystarczające/odpowiednie ogrzewanie do utrzymania ciepła (n=920)

Wykres 116 – Gospodarstwa domowe zgłaszające wystarczającą izolację (n=920)

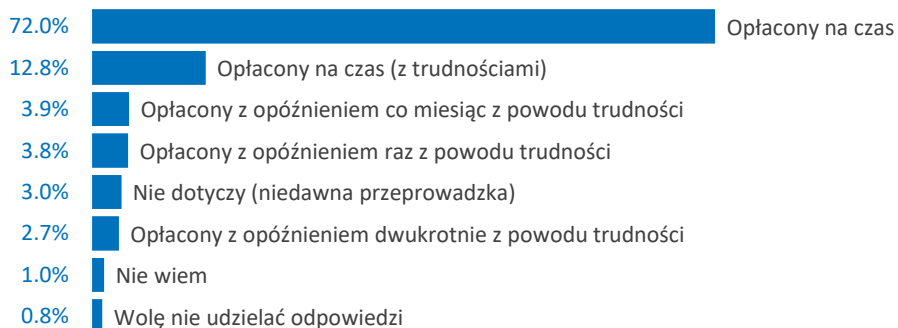

Wykres 117 – Gospodarstwa domowe zgłaszające wystarczającą ilość ciepłej wody (n=920)

Stabilność finansowa nadal stanowi problem dla niektórych gospodarstw domowych. Podczas gdy 72% opłacało czynsz na czas, 13% miało trudności z terminowymi płatnościami, a 4% stale płaciło z opóźnieniem, co wskazuje na presję ekonomiczną, z jaką borykają się te gospodarstwa domowe (wykres 118).

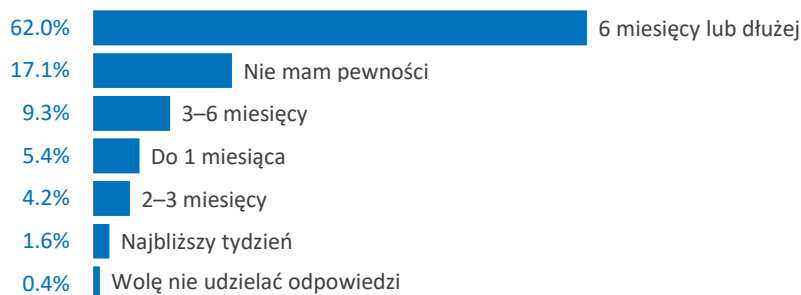
Wykres 118 – Gospodarstwa domowe, które opłacają czynsz bez trudności finansowych (n=986)

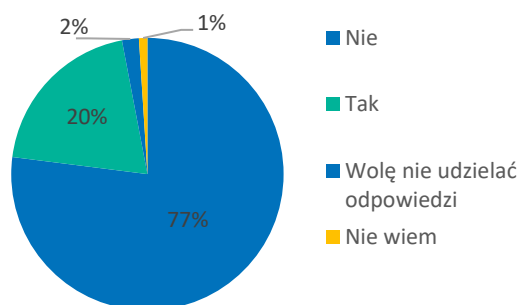
Kwestią budzącą niepokój jest również stabilność zakwaterowania. Podczas gdy 62% spodziewa się pozostać w obecnym miejscu zamieszkania przez sześć miesięcy lub dłużej, 17% jest niepewnych swojej

przyszłości (wykres 119). Ponadto 20% odczuwa presję, by opuścić obecne miejsce zamieszkania, głównie z powodu zakończenia subsydiowanych programów mieszkaniowych (wykres 120).

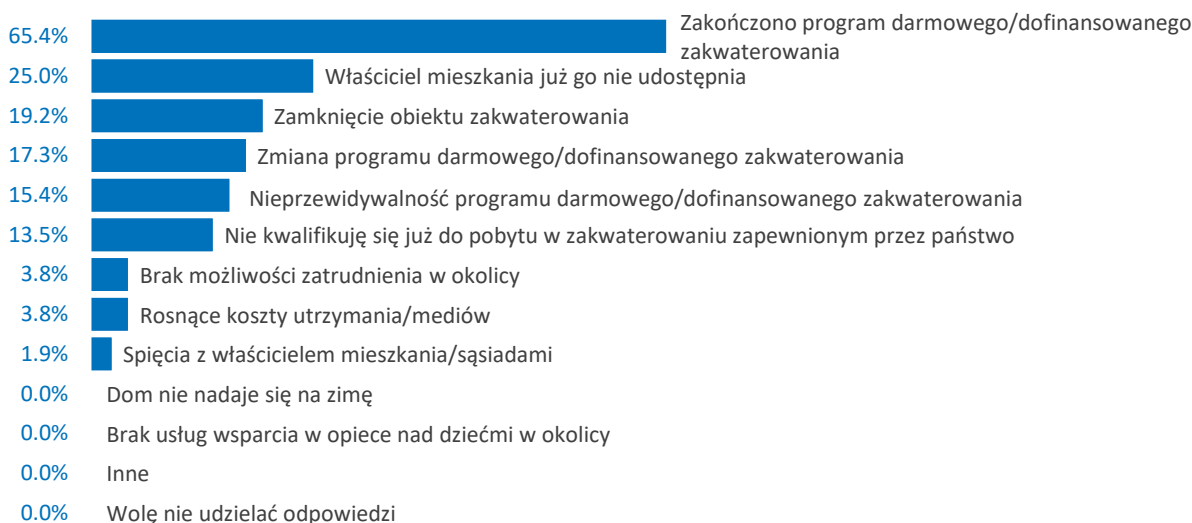
Wykres 119 – Przewidywana długość pobytu w obecnym miejscu zamieszkania, w razie potrzeby (n=1 290)

Wykres 120 – Gospodarstwa domowe znajdujące się pod presją opuszczenia kraju (n=265)

Wykres 121 – Powody odczuwania presji na opuszczenie obecnego miejsca zamieszkania (n=52)

Wśród gospodarstw domowych, które odczuwają presję, by opuścić obecne miejsce zamieszkania, głównym powodem są zmiany w programach zakwaterowania (65%), a dalszej kolejności zamknięcie obiektów lub wypowiedzenie umów najmu przez wynajmujących (wykres 121).

Podsumowując, podczas gdy wiele gospodarstw domowych uchodźców ma stabilne warunki mieszkaniowe i zapewnione odpowiednie ogrzewanie i odpowiednią izolację oraz dostęp do ciepłej wody, wciąż napotykają one wyzwania, w szczególności związane z niepewnością najmu, trudnościami finansowymi i brakiem prywatności. W związku ze zmianami dotyczącymi pomocy rządowej od 1 lipca 2024 r., niepewność mieszkaniowa stanowi coraz większy problem dla Ukraińców, zwłaszcza tych przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania lub obiektach subsydiowanych. Te gospodarstwa domowe będą musiały znaleźć alternatywne rozwiązania mieszkaniowe po zakończeniu tych programów. Należy uważnie monitorować sytuację, biorąc pod uwagę wszystkie zagrożenia dla ochrony (wyzysk w pracy, handel ludźmi, przemoc seksualna i przemoc ze względu na płeć, dyskryminacja). Oczekuje się ponadto, że w istniejących obiektach zakwaterowania zbiorowego pozostaną prawdopodobnie gospodarstwa domowe i osoby znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji, niezdolne do samodzielnego utrzymania się na rynku prywatnym, takie jak osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami itp.